Martin Švec (ed.)

COFOLA 2024
část 10

Aktuální výzvy energetického a klimatického práva a politiky / Contemporary Challenges in Energy and Climate Law and Policy

Sborník z konference

MASARYKOVA UNIVERZITA

ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS IURIDICA
EDITIO SCIENTIA

MUNI PRESS

MUNI LAW

COFOLA 2024

Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců

Část 10 – Aktuální výzvy energetického a klimatického práva a politiky / Contemporary Challenges in Energy and Climate Law and Policy

Martin Švec (ed.)

Masarykova univerzita
Brno 2024

Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu „COFOLA 2024“ MUNI/B/1385/2023 podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2024.

Příspěvky jsou publikovány v rámci licenčních podmínek Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY-4.0).

© 2024 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-280-0704-1 (online ; pdf)

Recenzent

- JUDr. Roman Vaněk, Ph.D.

Odborný garant

- Mgr. Martin Švec, Ph.D.

Organizační výbor konference

- doc. JUDr. Michal Janovec, Ph.D.
- Mgr. Bc. David Texl, LL.M.
- Mgr. Jakub Slavík
- Mgr. Radka Špačková
- Mgr. Bc. et Bc. Michaela Trtková, Ph.D.
- Mgr. Adam Janeček

OBSAH

Vývoj unijní harmonizace právní úpravy zdanění energetických produktů 9
Ludvík Zelinka

Dynamické tarify v české právní úpravě ve světle klimatické a energetické krize 39
Lukáš Kappel

Energy Sector in Egypt: Risk Assessment and Investment Potential 72
Barbora Baková

Žaloby proti energetickým společnostem 105
Michael Kovařík

A Circular Future for Europe: Building an Effective Governance Framework for the Circular Economy 125
Verónica Juliana Caicedo Buitrago

The Impact of Climate Change on the Labor Market 156
Wioletta Witoszko

VÝVOJ UNIJNÍ HARMONIZACE PRÁVNÍ ÚPRAVY ZDANĚNÍ ENERGETICKÝCH PRODUKTŮ[1]

Ludvík Zelinka

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Tento článek se věnuje unijní rovině pravidel pro zdanění spotřeby energetických produktů a elektřiny. Právní úprava je od 90. let harmonizována na úrovni EU, a to z důvodu potřeby zajistit fungování vnitřního trhu. Nyní platnou směrnici z roku 2003 je podle Komise třeba přepracovat, aby byla v souladu s aktuálními cíli. V červenci 2021 Komise představila návrh jako součást balíčku Fit for 55 obsahujícího opatření týkající se unijního klimatického cíle pro rok 2030. Právě snaha navázat míru zdanění spotřeby energie na množství vyprodukovaných emisí a omezit daňová zvýhodnění pro spotřebu fosilních paliv je vedle záměru aktualizovat závazné minimální sazby daně hlavním důvodem pro revizi unijních pravidel. V článku popisuji regulatorní vývoj této oblasti, přibližuji navrhované změny, zasazuji je do širšího kontextu a zamýšlím se nad důvody, proč se návrh jako jediné opatření balíčku Fit for 55 nepodařilo prosadit.

Keywords in original language

Spotřební daň; zdanění energie; zdanění energetických produktů a elektřiny; zpoplatnění emisí CO_2; systém obchodování s emisními povolenkami; uhlíková daň.

Abstract

This article focuses on EU rules for the taxation of the use of energy products and electricity. Since the 1990s, the legal framework has been harmonized at EU level to ensure the functioning of the internal market. The currently applicable directive from 2003, according to the European Commission, needs to be revised to align with current objectives. In July 2021, the

1 Při psaní příspěvku využit ChatGPT společnosti OpenAI.

Commission presented a proposal as part of the Fit for 55 package, which includes measures related to the EU's climate target for 2030. The effort to link the level of energy taxation to the amount of emissions produced and to limit tax benefits for fossil fuels is, alongside the intention to update binding minimum tax rates, the main reason for the revision of EU rules. In the article, I describe the regulatory development in this area, outline the proposed changes, place them in a broader context, and reflect on the reasons why this proposal, unlike the remaining measures of the Fit for 55 package, failed to be adopted.

Keywords

Excise Duty; Energy Taxation; Taxation of Energy Products and Electricity; CO2 Emissions Pricing; Emissions Allowance Trading System; Carbon Tax.

1 Úvod

Právní úpravu zdanění spotřeby energetických produktů a elektřiny na unijní úrovni harmonizuje směrnice Rady 2003/96/ES.[2] V červenci 2021 představila Komise v rámci balíčku *Fit for 55* návrh jejího přepracovaného znění.[3] Konsensu všech členských států, nutného ke schválení návrhu, se však zatím nepodařilo dosáhnout, přestože se o to snažila i Belgie během svého předsednictví v Radě v první polovině roku 2024.[4] Cílem příspěvku je zasadit návrh přepracovaného znění do kontextu regulatorního vývoje této oblasti, popsat jeho klíčové aspekty a nastínit překážky jeho přijetí.

2 Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny.
Do českého právního řádu ji transponuje zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, a zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. První z nich upravuje spotřební daň z minerálních olejů, druhý daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, daň z pevných paliv a daň z elektřiny.

3 EVROPSKÁ KOMISE. Návrh směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny (přepracované znění), COM/2021/563 final. In: *EUR-Lex* [online]. 14. 7. 2021 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1b01af2a-e558-11eb-a1a5-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF

4 MESSAD, P. EU countries drag feet on Belgian presidency energy taxation compromise. *Euractiv* [online]. 27. 2. 2024 [cit. 18. 9. 2024].Dostupné z: https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-countries-drag-feet-on-belgian-presidency-energy-taxation-compromise/

2 Počátky harmonizace

Počátky harmonizace oblasti nepřímého zdanění ve formě daně z přidané hodnoty sahají do roku 1968[5] a ve formě spotřební daně (na tabákové výrobky) do roku 1972.[6] První krok k harmonizaci úprav zdanění spotřeby energetických produktů (stejně jako alkoholu) byl učiněn až v první polovině 90. let. Jednalo se o směrnici Rady 92/81/EHS,[7] která sblížila strukturu spotřební daně na minerální oleje (předmět daně byl vymezen zejm. s pomocí tzv. kombinované nomenklatury, kde byly minerální oleje vymezeny pro statistické a celní potřeby),[8] a směrnici Rady 92/82/EHS, která stanovila závaznou minimální úroveň sazeb daně z minerálních olejů.[9] Zvláštní právní úprava obou směrnic tehdy doplnila společná pravidla spotřebních daní ve směrnici Rady 92/12/EHS (která se tedy vedle minerálních olejů vztahovala i na tabákové výrobky a alkoholické nápoje).[10]

Cílem unijní regulace nepřímého zdanění bylo odstranit fiskální překážky volného pohybu zboží. Jak Komise uvedla ve svém sdělení Evropské radě z června 1985 ohledně dotvoření vnitřního trhu, zavedení společných pravidel bylo nutné z důvodu plánovaného odstranění kontrol na intrakomunitárních hranicích, které v té době byly z hlediska vnitrostátních systémů výběru nepřímých daní klíčové. Vnitřní trh bez společného systému nepřímého zdanění (uzpůsobeného absenci kontrol) by podle Komise byl náchylný k výskytu daňových podvodů a úniků, které by utlumily vzájemné obchodní styky a vedly ke ztrátám daňových příjmů v členských státech s vyšší mírou nepřímého zdanění.[11]

5 První směrnice Rady ze dne 11. dubna 1967 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu.

6 Směrnice Rady 72/464/EHS ze dne 19. prosince 1972 o daních jiných než daních z obratu, které ovlivňují spotřebu tabákových výrobků.

7 Směrnice Rady 92/81/EHS ze dne 19. října 1992 o harmonizaci struktury spotřebních daní z minerálních olejů.

8 Příloha I nařízení Rady (EHS) č. 2658/87 ze dne 23. července 1987 o celní a statistické nomenklatuře a o společném celním sazebníku.

9 Směrnice Rady 92/82/EHS ze dne 19. října 1992 o sbližovaní sazeb spotřebních daní z minerálních olejů.

10 Směrnice Rady 92/12/EHS ze dne 25. února 1992 o obecné úpravě, držení, pohybu a sledování výrobků podléhajících spotřební dani.

11 EUROPEAN COMMISSION. Completing the internal market, White Paper from the Commission to the European Council (Milan, 28-29 June 1985), COM/85/310 final. In: *EUR-Lex* [online]. 14. 6. 1985, zejm. odst. 31, 160, 173 a 182 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51985DC0310

Členské státy tomuto riziku zjevně věnovaly pozornost a spolu se stanovením termínu pro dotvoření vnitřního trhu do konce roku 1992 v Jednotném evropském aktu (z února 1986) upravily i znění čl. 99 Smlouvy o založení Evropského společenství. Výslovně v něm Radu zmocnily k harmonizaci oblasti nepřímých daní (na návrh Komise), a to v rozsahu nutném pro dotvoření vnitřního trhu. Do té doby měla na základě uvedeného ustanovení Komise „prověřovat vhodnost" takové regulace a případně předkládat návrhy (které pak Rada mohla schválit na základě obecné klauzule pro vnitřní trh v čl. 100 téže Smlouvy). Byl tedy vytvořen explicitní právní základ pro oblast nepřímých daní, z jehož formulace vyplývá, že ohledně *vhodnosti* jistého sblížení právních úprav již nebylo pochyb. Ke zvláštnímu zakotvení pravomoci v oblasti nepřímého zdanění však nejspíš vedlo i to, že se u obecné pravomoci vydávat opatření ke sbližování právních úprav za účelem vytvoření vnitřního trhu (nový čl. 100a téže Smlouvy) členské státy rozhodly upustit od požadavku jednomyslnosti v Radě ve prospěch přijímání rozhodnutí kvalifikovanou většinou spolu s Evropským parlamentem. O návrzích týkajících se nepřímého zdanění naopak i nadále rozhodovala pouze Rada (Evropský parlament měl být jen konzultován), a to jednomyslně.

Aby vnitřní trh bez kontrol na interních hranicích řádně fungoval, byl následně podle směrnice 92/12/EHS vznik daňové povinnosti navázán na okamžik výroby produktů nebo jejich dovozu na území Společenství. Jejich pohyb mezi členskými státy (respektive mezi sklady s daňovým dozorem) se pak uskutečňoval v režimu podmíněného osvobození od daně. Vznik povinnosti přiznat a zaplatit daň byl navázán až na následné propuštění zboží pro domácí spotřebu. Jak Komise uvedla v návrhu směrnice, stále tedy byl respektován princip fiskální teritoriality vyžadující zdanění ve státě spotřeby.[12]

Směrnice 92/81/EHS pak obsahovala např. zvláštní úpravu osvobození od spotřební daně. Především se to týkalo minerálních olejů, které nebyly využity jako pohonná hmota nebo palivo. Osvobozena byla rovněž spotřeba

12 EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council directive on the general arrangements for products subject to excise duty and on the holding and movement of such products, COM/90/431 final. In: *EUR-Lex* [online]. 7. 11. 1990, s. 6 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51990PC0431

pohonných hmot pro létání a plavení se po vodách Společenství (mimo soukromé rekreační účely). Navíc mohly členské státy od daně osvobodit např. spotřebu pro výrobu elektřiny či kombinovanou výrobu elektřiny a tepla, drážní přepravu či zemědělství. Jinými slovy, směrnice členským státům umožnila uzpůsobit strukturu zdanění různým prioritám vnitrostátních politik. Oproti původnímu návrhu Komise[13] (tj. v důsledku změny při jeho projednávání) se to týkalo i politiky ochrany životního prostředí, osvobození totiž bylo přípustné i pro *pilotní projekty technologického vývoje ekologicky příznivějších výrobků nebo v souvislosti s palivem nebo pohonnými hmotami z obnovitelných zdrojů.*

Co se týče sazeb, tak oproti návrhu předpokládajícímu jejich sjednocení napříč členskými státy[14] se nakonec Rada ve směrnice 92/82/EHS shodla pouze na stanovení jejich minimální přípustné výše. Jak však později Komise konstatovala mj. i v návrhu aktuální směrnice 2003/96/ES, stanovení toliko minimálních sazeb nevedlo k eliminaci „nadměrné daňové konkurence" mezi členskými státy. Ta podle Komise omezovala volnost členských států při vytváření svých daňových politik (zejm. zabraňovala zvyšování spotřebních daní). Záměr zvýšit sazbu spotřební daně (ve prospěch nižšího zdanění práce za účelem stimulace trhu práce) totiž mohla komplikovat obava z přesunu spotřeby do členského státu s nižší sazbou.[15] Podle Komise, která „nadměrné daňové konkurenci" mezi členskými státy věnovala zvláštní pozornost, přispělo k vyšší míře nezaměstnanosti uvnitř Společenství právě i to, že zdanění práce zaměstnanců v posledních 15 letech stoupalo, zatímco u daní s pohyblivým základem (tedy mj. i u zdanění spotřeby energie) byl trend opačný.[16]

13 EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council Directive on the harmonization of the structures of excise duties on mineral oils, COM/90/434 final. In: *EUR-Lex* [online]. 27. 9. 1990 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51990PC0434

14 EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council Directive on the approximation of the rates of excise duty on mineral oils, COM/87/327 final/2. In: *EUR-Lex* [online]. 7. 8. 1987 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51987PC0327

15 EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products, COM/97/30 final. In: *EUR-Lex* [online]. 12. 3. 1997, s. 3 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1997:0030:FIN:EN:PDF

16 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the Council, Towards tax co-ordination in the European Union, A package to tackle harmful tax competition, COM/97/495 final. *Archive of European Integration* [online]. 1. 10. 1997, s. 3, 8 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/3504/1/3504.pdf

3 Směrnice 2003/96/ES

Aktuální směrnice nahradila obě směrnice 92/81/EHS i 92/82/EHS. Jejím právním základem je čl. 93 Smlouvy o založení ES, který v zásadě přejal dřívější znění čl. 99 téže Smlouvy (k přečíslování viz Amsterodamská smlouva z října 1997). Jedinou změnou v čl. 93 téže Smlouvy bylo, že na základě Maastrichtské smlouvy z února 1992 měl být ohledně návrhů opatření v oblasti nepřímých daní konzultován nejen Evropský parlament, ale i Evropský hospodářský a sociální výbor.

Hlavním přínosem nové směrnice bylo rozšíření regulatorního rámce i na uhlí, zemní plyn a elektřinu. Právě absence společných pravidel pro zdanění zbylých energetických produktů a elektřiny byla podle jejího návrhu (vedle příliš nízkých minimálních sazeb) hlavní překážkou jednotnosti vnitřního trhu a liberalizace trhu s energií, neboť rozdílnost daňových politik narušovala rovné soutěžní podmínky. Co se týče elektřiny, tak aby byl naplněn princip fiskální teritoriality a nezdaněná elektřina se mohla volně pohybovat po vnitřním trhu (a aby bylo možné snáze diferencovat míru zdanění podle typu koncového zákazníka), byl zvolen přístup osvobodit od daně vstupní paliva a zdanit ji „na výstupu“ (na rozdíl od tepla, kde zdanění naopak podléhá spotřeba paliv „na vstupu“, není-li z rozhodnutí členského státu od daně osvobozena). Nevýhodou zvoleného přístupu však je, že nezohledňuje negativní dopady výroby elektřiny na životní prostředí, a směrnice proto členským státům umožňuje zdanit i spotřebu vstupních paliv.[17]

Společné úpravě podléhá i nadále toliko využití energetických produktů jako pohonných hmot a paliv (na rozdíl od jejich využití pro chemické redukce, mineralogické postupy, elektrolytické a metalurgické procesy atp.). Předmětem směrnice také výslovně není spotřeba palivového dřeva, dřevěného uhlí a tepla. Jak vyjasnil Soudní dvůr, směrnice se nevztahuje na tepelný výkon jaderného reaktoru[18] či spotřebu mazacích olejů,[19] ani nezabraňuje

17 Proposal for a Council directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products, COM/97/30 final, op. cit., s. 3, 5.

18 Rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 10. 2015, ve věci C-606/13, odst. 36.

19 Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 7. 2007, ve spojených věcech C-145/06 a C-146/06, odst. 43.

zdanění větrných parků.[20] Činnosti, na které směrnice dopadá, mohou v souladu se směrnicí Rady 2020/262[21] podléhat i dalším nepřímým daním, slouží-li zvláštnímu účelu jako např. ochraně zdraví či životního prostředí (a nikoli pouze generování příjmů)[22] a existuje-li mezi příjmy a plněním sledovaného účelu dostatečně úzký vztah.[23]

Ke sjednocení daňových sazeb nedošlo, pouze k jistému navýšení jejich minimální výše. Aplikují se v závislosti na spotřebovaném množství a podle využití jako pohonné hmoty nebo paliva. U pohonných hmot platí výrazně nižší minimální sazba pro vymezené účely (např. v zemědělství). I u některých paliv a elektřiny platí pro obchodní účely sazba poloviční. Např. je-li plynový olej (nafta) využívána jako pohonná hmota, činí spodní hranice sazby 330 € / 1 000 l, ledaže jde o oblast zemědělství, kde tato činí pouze 21 € / 1 000 l, stejně jako je-li nafta využita jako palivo. Komise sice v návrhu počítala s postupným navyšováním (a u vzájemně zastupitelných pohonných hmot i sbližováním) minimálních sazeb, k tomu však nedošlo.[24] Minimální sazby nebyly od roku 2003 aktualizovány, a nereflektují tudíž ani inflaci.[25]

Jak vyplývá ze shrnutí Komise z července 2021, existují mezi členskými státy ve výši efektivních daňových sazeb nemalé rozdíly. Někde jsou značně nad minimální úrovní, jinde se pohybují na jejím pomezí.[26] K nejednotnosti přispívá i rozdílný přístup k využívání výjimek z povinnosti dodržovat minimální sazby; rozdílné jsou také přístupy k přímému zdanění emisí CO_2, tj. zavedení uhlíkové daně.[27] V dubnu 2024 aplikovalo jistou formu uhlíkové

20 Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 9. 2017, ve spojených věcech C-215/16, C-216/16, C-220/16 a C-221/16, odst. 53.

21 Směrnice Rady (EU) 2020/262 ze dne 19. prosince 2019, kterou se stanoví obecná úprava spotřebních daní (přepracované znění).

22 Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 2. 2014, ve věci C-82/12, odst. 30.

23 Rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 3. 2015, ve věci C-553/13, odst. 45.

24 Proposal for a Council directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products, COM/97/30 final, op. cit., s. 6.

25 BISOGNO, M. Twenty years after the adoption of the Energy taxation Directive, is its reform in a greener sense just an illusion?. *Intertax*. 2023, roč. 51, č. 10, s. 700.

26 EUROPEAN COMMISSION. Excise Duty Tables, Part II Energy products and Electricity. *Directorate-General for Taxation and Customs Union* [online]. 1. 7. 2021 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-09/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

27 BISOGNO, op. cit., s. 700.

daně 16 členských států.[28] Preference rozdílných přístupů k nastavení daňové politiky v oblasti zdanění energie, která byla v roce 2017 napříč členskými státy odpovědná za nezanedbatelných 3,2 až 9,6 % z celkových daňových příjmů,[29] je nepochybně důvodem obtížnosti dosažení jednomyslné shody na její další harmonizaci. Je však otázkou, zda současný stav skutečně představuje natolik závažnou překážku fungování vnitřního trhu, aby další harmonizace daňových pravidel obstála ve světle principů subsidiarity a proporcionality a dostála výslovnému požadavku v čl. 113 SFEU (dříve čl. 93 Smlouvy o založení ES), podle kterého má být tato pravomoc realizována jen v rozsahu *nezbytném* pro vytvoření a fungování vnitřního trhu a zabránění narušení hospodářské soutěže.

Zmíněné výjimky z povinnosti dodržovat minimální sazby skrze zavádění režimů snížení či osvobození od daně pro vymezené účely na národní úrovni reflektují přání členských států zohlednit ve struktuře zdanění priority různých národních politik. Např. elektřina z obnovitelných zdrojů (včetně biomasy) může být od daně zcela osvobozena, případně lze vybranou daň vrátit výrobcům. Elektřinu vyrobenou v kogeneračních jednotkách lze osvobodit za předpokladu, že kombinovaný generátor naplní vnitrostátně definované podmínky „šetrnosti k životnímu prostředí". Osvobodit lze také např. spotřebu pohonných hmot a elektřiny v drážní přepravě nebo spotřebu elektřiny a některých energetických produktů v domácnostech. Zvýhodnit lze i energeticky náročný průmysl. Stejně jako u předchozí směrnice navíc může Rada na žádost členského státu (respektive následný návrh Komise) umožnit členskému státu zavést i výjimky výslovně nepředvídané.

Poskytování daňových zvýhodnění však může být za určitých okolností nedovolenou státní podporou ve smyslu čl. 107 odst. 1 SFEU.[30] Navzdory

28 MENGDEN, A. Carbon Taxes in Europe, 2024. *Tax Foundation* [online]. 18. 6. 2024 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://taxfoundation.org/data/all/eu/carbon-taxes-europe-2024/

29 EUROPEAN COMMISSION. Commission staff working document, Evaluation of the Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and elektricity, SWD/2019/329 final. *data.consilium.europa.eu* [online]. 12. 9. 2019, s. 15–16 [cit. 21. 9. 2024]. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12153-2019-INIT/en/pdf

30 ANTÓN, A. A. The Energy Tax Directive reform. In: ALMEIDA, L. de, ZEBEN, J. van. *Law in the EU's Circular Energy System: Biofuel, Biowaste and Biogas*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023, s. 193–194; KYMENVAARA, S. Towards Low-Emission Transport: Biofuels' Tax Incentives and State Aid for Climate Change Mitigation. *Energy and Environmental Law Review*. 2020, roč. 29, č. 2, s. 63–64.

tomu, že unijní úprava udržitelnější zdroje automaticky nezvýhodňuje (což je hlavní důvod její navrhované reformy), tj. umožňuje (avšak nepřikazuje) zvýhodnit je členským státům (např. skrze osvobození od daně), přesto byly daně upravené směrnicí 2003/96/ES v minulosti považovány za *ekologické daně* ve smyslu nařízení Komise 651/2014.[31] Teprve v důsledku novelizace uvedeného nařízení z června 2023[32] je státní podpora ve formě úlev z daní harmonizovaných směrnicí 2003/96/ES posuzována zvlášť od úlev z daní ekologických.[33] Některé úlevy ze zdanění spotřeby energie pak jsou za jistých podmínek automaticky považovány za kompatibilní s vnitřním trhem a není třeba je zvlášť posuzovat. Není-li účelem daňové úlevy podpora energie z obnovitelných zdrojů či jiný důvod vymezený v čl. 44 odst. 3 písm. a) až f) nařízení 651/2014, patří k těmto podmínkám i dodržení minimálních sazeb. Jinými slovy, státní podpora např. obnovitelných zdrojů je automaticky slučitelná s vnitřním trhem i v případě, pokud snížení daně znamená podkročení minimálních sazeb. Ve zbylých případech provede Komise podrobné posouzení nezbytnosti a přiměřenosti podpory (viz odst. 300 an. Pokynů pro státní podporu v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky z roku 2022).[34]

V září 2019 zveřejnila Komise výsledky evaluace směrnice, kde dospěla k závěru, že příliš nízké minimální sazby (neplnící svou konvergenční funkci) a četné výjimky vedou ke značně rozdílným úrovním zdanění spotřeby energie (zejm. elektřiny a paliv) napříč členskými státy, což fragmentuje vnitřní trh. Další nedostatkem směrnice je, že nediferencuje mezi spotřebou energie z hlediska emisí CO_2. Zdanění pohonných hmot v závislosti na spotřebovaném objemu (namísto reálného energetického obsahu) pak

31 Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem.

32 Nařízení Komise (EU) 2023/1315 ze dne 23. června 2023, o změně nařízení (EU) č. 651/2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem, a nařízení (EU) 2022/2473, kterým se určité kategorie podpory pro podniky působící v oblasti produkce, zpracování a uvádění produktů rybolovu a akvakultury na trh prohlašují za slučitelné s vnitřním trhem podle článků 107 a 108 Smlouvy.

33 Srov. čl. 44 a nový čl. 44a nařízení Komise 651/2014.

34 EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise, Pokyny pro státní podporu v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky na rok 2022, C/2022/481. In: *EUR-Lex* [online]. 18. 2. 2022 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0218(03)

vede k faktickému zvýhodnění fosilních pohonných hmot s vyšší energetickou hustotou oproti (stejnou sazbou daněným) biopalivům s nižší energetickou hustotou (spotřeba biopaliv přitom oproti roku 2003 vzrostla). Jako nedostatek Komise vyhodnotila např. i to, že aktuální směrnice přímo nepočítá se zvýhodněním nových produktů jako je vodík. Směrnice tím podle Komise nejenže nepřispívá k dosahování cílů unijní politiky v oblasti klimatu, ale ani k diverzifikaci zdrojů vedoucí ke zvyšování energetické nezávislosti a bezpečnosti.[35]

4 Zdanění spotřeby energie v kontextu zpoplatnění emisí CO_2

Samostatným tématem je (Komisí rovněž vyzdvihnutý) nedostatek koherence mezi zdaněním spotřeby energie podle platné směrnice a unijním systémem obchodování s emisními povolenkami (dále „EU ETS“), které se u elektřiny, tepla a některých oblastí průmyslu překrývají. Jejich rozdílem je, že zatímco účelem EU ETS je snižovat emise skleníkových plynů, u zdanění spotřeby je na prvním místě generování příjmů státního rozpočtu (ovlivnění struktury spotřeby v neprospěch fosilních paliv skrze cenové signály není podstatou). Právě nedostatečné využití potenciálu, který by bylo možné v oblasti snižování emisí skleníkových plynů skrze zdanění spotřeby energie realizovat, považovala Komise za problematické. V té době (tj. do roku 2017) navíc složka finální ceny elektřiny odpovídající spotřební dani jednoznačně převažovala nad složkou odpovídající nákladům na emisní povolenku.[36] Jak je však známo, cena povolenky od té doby podstatně vzrostla.

O „sladění“ zdanění spotřeby energetických produktů a elektřiny s EU ETS se Komise pokoušela již v návrhu revize směrnice 2003/96/ES z dubna 2011, který však nakonec kvůli rozdílným postojům členských států vzala v březnu 2015 zpět. Zdanění spotřeby energetických produktů

35 Commission staff working document, Evaluation of the Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and elektricity, SWD/2019/329 final, op. cit.

36 Commission staff working document, Evaluation of the Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and elektricity, SWD/2019/329 final, op cit., s. 51–54.

a elektřiny mělo podle návrhu sestávat ze dvou složek.[37] Ta první s názvem „všeobecné zdanění spotřeby energie" (€/GJ) se měla odvíjet nejen od spotřebovaného objemu či množství, ale i energetické hustoty dané pohonné hmoty nebo paliva. Druhá složka pak měla záviset na množství vyprodukovaných emisí (€/t emisí CO_2) s tím, že členské státy od ní měly osvobodit ty činnosti, u kterých by se zdanění překrývalo s EU ETS.

Obdobný přístup ke zdanění spotřeby energie ostatně Komise navrhovala ještě před samotným zavedením EU ETS. Evropská rada ji totiž už v červnu 1990 vyzvala, aby předkládala návrhy konkrétních opatření ke snižování emisí CO_2.[38] Komise svou strategii představila v říjnu následujícího roku a jedním z navrhovaných opatření bylo i zdanění spotřeby energetických produktů v závislosti na jejich energetickém obsahu a uhlíkové stopě. Takto vyvolaný cenový signál měl přispět ke zvyšování energetické účinnosti a rozvoji obnovitelných zdrojů.[39] Návrh směrnice z června 1992 zavádějící „daň na emise CO_2 a energii"[40] (ani jeho pozměněnou verzi z května 1995)[41] však Rada neschválila. Proti návrhu byl ve svém stanovisku i Evropský hospodářský a sociální výbor, podle něhož se měla Komise zatím radši věnovat spíše poskytování finančních podpor a doporučení.[42] Skeptický názor na zdanění

37 EVROPSKÁ KOMISE. Návrh směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny. In: *EUR-Lex* [online]. 13. 4. 2011, COM/2011/169 final [cit. 13. 1. 2025]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011PC0169

38 Presidency conclusions. European Council. Dublin, 25 and 26 June 1900. *Rada EU* [online]. 1990, s. 27 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/20562/1990_june_-_dublin__eng_.pdf

39 COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Communication from the Commission to the Council, A Community Strategy to limit Carbon Dioxide Emissions and to Improve Energy Efficiency. *Archive of European Integration* [online]. 14. 10. 1991, SEC/91/1744 final, odst. 19, 25 a 28 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/4931/1/4931.pdf

40 COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Proposal for a Council directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy. *Archive of European Integration* [online]. 30. 6. 1992, COM/92/226 final [cit. 21. 9. 2024].

41 COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Amended proposal for a Council directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy. In: *EUR-Lex* [online]. 10. 5. 1995, COM/95/172 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995PC0172

42 ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. Opinion of the Economic and Social Committee on the 'Amended proposal for a Council Directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy'. In: *EUR-Lex* [online]. 17. 6. 1996, 96/C 174/47 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1996:174:FULL

emisí CO_2 kvůli obavám o udržení konkurenceschopnosti unijního průmyslu ostatně Hospodářský a sociální výbor zopakoval i později ve svém stanovisku k návrhu směrnice 2003/96/ES.[43]

Jinými slovy, proti zavedení unijní uhlíkové daně byly jak některé členské státy, které si zjevně nepřály oslabit svou fiskální autonomii, tak i zástupci průmyslu. Opozice vůči uhlíkové dani však možná usnadnila nalezení kompromisu na EU ETS. Zavedení vlastního systému obchodování s emisními povolenkami na národní úrovni v té době ostatně již zvažovaly některé členské státy.[44] Komise se o něm poprvé zmínila v červnu 1998 v souvislosti se strategií implementace Kjótského protokolu (který obdobný systém předvídal na mezinárodní úrovni).[45] V zelené knize z března 2000 již představila konkrétnější představu o jeho fungování s tím, že zdanění spotřeby energie mělo do budoucna v rámci zpoplatnění emisí CO_2 plnit jen komplementární funkci (mělo se týkat pouze menších a mobilních zdrojů).[46] Návrh z října 2001[47] byl nakonec schválen v říjnu 2003. Na rozdíl od uhlíkové daně mohla být směrnice 2003/87/ES vydána na základě pravomoci v oblasti životního prostředí (čl. 175 odst. 1 Smlouvy o založení ES), která nevyžadovala jednomyslný souhlas Rady, ale jen kvalifikovanou většinu. Institucionální překážky přímého zdanění emisí CO_2 ostatně

43 ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. Opinion of the ECSC Consultative Committee on the proposal for a Council Directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products (adopted unanimously at the 355th session of 5 April 2001). In: *EUR-Lex* [online]. 14. 6. 2001, 2001/C 170/05 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001AK0614(02)

44 ELLERMAN, A. D., CONVERY, F. J., PERTHUIS, C. de. *Pricing Carbon: The European Union Emissions Trading Scheme.* Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 16–23.

45 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the Council and the European parliament, Climate change- towards an EU post-Kyoto stratégy. In: *EUR-Lex* [online]. 3. 6. 1998, COM/1998/353 final, s. 20 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51998DC0353

46 EUROPEAN COMMISSION. Green Paper on greenhouse gas emissions trading within the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 8. 3. 2020, COM/2000/87 final, s. 23 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0087

47 EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC. In: *Evropský Parlament* [online]. 23. 10. 2021, COM/2001/581 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/econ/20020422/com_01_581_en.pdf

sehrály svou roli při zavádění systémů obchodování s emisními povolenkami např. i v Kalifornii nebo Německu.[48] Využití právního základu pro oblast životního prostředí (dnes čl. 192 odst. 1 SFEU) v souvislosti s EU ETS sice bylo rozporováno Polskem (které do EU spolu s dalšími vstoupilo nedlouho po vydání směrnice 2003/87/ES), se svou argumentací však u Soudního dvora EU nebylo úspěšné.[49]

Přestože komparace obou způsobů zpoplatnění emisí CO_2 není cílem tohoto příspěvku, lze podotknout, že zatímco uhlíková daň zpoplatňuje emise (a jejich výsledné množství je tím ovlivněno pouze nepřímo), u systémů emisních povolenek (byť se podle konkrétních parametrů mohou značně lišit) je naopak zastropeno množství emisí a cena povolenky je určena trhem. Nevýhodou systému obchodování s emisními povolenkami je nižší nákladová předvídatelnost pro investory z důvodu volatility ceny povolenky a také dodatečná administrativní zátěž.[50] To, že cenu povolenky není možné předem určit a že výnosy z jejich dražeb nejsou zamýšleny jako obecný příjem státního rozpočtu, ostatně Soudní dvůr považoval za jeho hlavní odlišnost oproti zdanění.[51] Nevýhodou uhlíkové daně pak je nejistota ohledně výsledného množství emisí. I tento nedostatek uhlíkové daně by však teoreticky bylo možné kompenzovat (a to průběžným upravováním sazby daně v závislosti na plnění uhlíkového rozpočtu); oba způsoby zpoplatnění emisí CO_2 proto v zásadě mohou (i přes nízkou cenovou elasticitu poptávky po energii) vést ke snížení emisí a v delším časovém horizontu i k inovacím.[52] Aby současně nedošlo k tomu, že se spotřeba energie a s tím související produkce emisí pouze přesune do třetích států *(carbon leakage)*, je potřeba (vedle podpory lokálních investic) také sladit kroky s třetími státy

48 PARRY, I. W. H., BLACK, S., ZHUNUSSOVA, K. Carbon Taxes or Emissions Trading Systems?: Instrument Choice and Design. *International Monetary Fund* [online]. 21. 7. 2022, s. 7 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.imf.org/en/Publications/staff-climate-notes/Issues/2022/07/14/Carbon-Taxes-or-Emissions-Trading-Systems-Instrument-Choice-and-Design-519101

49 Rozsudek Tribunálu ze dne 7. 3. 2013, ve věci T-370/11; rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 6. 2018, ve věci C5/16.

50 METCALF, G. E. Carbon Taxes in Theory and Practice. *Annual Review of Resource Economics*. 2021, roč. 13, s. 250–251.

51 Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 12. 2011, ve věci C-366/10.

52 BOYCE, J. K. Carbon Pricing: Effectiveness and Equity. *Ecological Economics*. 2018, roč. 150, s. 56–57.

(např. koordinací systémů emisních povolenek), případně uvalit (nediskriminační) uhlíkové clo.[53] Na úrovni EU má být v této souvislosti zaveden tzv. mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích.[54]

Lze dodat, že i zdanění spotřeby energie může být bráno jako nástroj (implicitního) zpoplatnění emisí. O zdanění spotřeby energie společně s nástroji explicitního zpoplatnění emisí (tj. uhlíkovými daněmi a systémy obchodování s emisními povolenkami) se pak hovoří jako o *effective carbon rate* neboli celkovém zpoplatnění emisí skleníkových plynů. Podle údajů ze 72 států byl v roce 2021 podíl zdanění spotřeby energie na celkovém zpoplatnění emisí skleníkových plynů nejvyšší v sektorech dopravy, zemědělství a budov. U výroby elektřiny a v průmyslu převažovaly systémy obchodování s emisními povolenkami. Nejmenší podíl na celkovém zpoplatnění emisí byl u uhlíkových daní.[55]

5 Návrh přepracovaného znění

Komise představila návrh revize směrnice 2003/96/ES v červenci 2021, tedy v době, kdy se Evropa stále ještě potýkala s pandemií COVID-19, navíc se schylovalo k energetické krizi poznamenané rekordním nárůstem a volatilitou ceny zemního plynu (což se pochopitelně odrazilo i na cenách elektřiny). Přestože z dnešního pohledu návrh nebyl příznivě načasován, jeho zveřejnění jako takové nemohlo být překvapením. Komise avizovala záměr revidovat unijní úpravu např. ve sdělení z prosince 2019 (v němž představila Zelenou dohodu pro Evropu)[56] nebo ve sdělení ze září 2020, které se týkalo

53 UNITED NATIONS. Carbon pricing, A development and trade reality check. *United Nations Conference on Trade and Development* [online]. 18. 11. 2022, s. 16–20 [cit. 21. 9. 2024]. https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2022d6_en.pdf

54 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/956 ze dne 10. května 2023, kterým se zavádí mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích.

55 Effective Carbon Rates 2023. *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. 27. 11. 2023], s. 4 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/effective-carbon-rates-2023-brochure.pdf

56 EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zelená dohoda pro Evropu. In: *EUR-Lex* [online]. 11. 12. 2019, COM/2019/640 final, s. 5 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

záměru navýšit klimatické cíle pro rok 2030. Struktura zdanění měla být upravena tak, aby již nezvýhodňovala spotřebu fosilních paliv, ale přímo zpoplatnila emise CO_2, a tím je snížila.[57] Důvod k pochybnostem ohledně budoucího schválení návrhu Radou však mohlo zavdat, že Evropská rada ve svých závěrech z prosince 2020 sice doporučila navrhované navýšení klimatického cíle pro rok 2030 a zmínila i konkrétně úpravu EU ETS, otázce zdanění se ale naopak zcela vyhnula.[58]

Dvojím právním základem návrhu přepracovaného znění jsou čl. 113 a čl. 192 odst. 2 písm. a) SFEU. První z nich v zásadě přejal znění zmíněného čl. 93 Smlouvy o založení ES obsahujícího pravomoc pro oblast nepřímých daní. Druhá ze zmíněných kompetenčních norem spadá pod pravomoc EU v oblasti životního prostředí a umožňuje Radě (obdobným rozhodovacím procesem jaký stanoví čl. 113 SFEU) přijímat fiskální předpisy. Jedním z cílů, k jejichž sledování má EU svou pravomocí přispívat, je přitom i uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů (čl. 191 odst. 1 SFEU). Jelikož podstatou navrhované změny je (vedle zajištění řádného fungování vnitřního trhu) právě pomoci dosáhnout klimatických cílů (závazných na základě nařízení 2021/1119),[59] je pravomoc v oblasti životního prostředí zjevně přiléhavým právním základem. Je však pozoruhodné, že u nástroje týkajícího se zdanění energetických produktů zcela chybí odkaz na čl. 194 odst. 3 SFEU, který Radu zmocňuje přijmout jednomyslně fiskální opatření přímo v oblasti energetiky [a to např. za účelem rozvoje nových a obnovitelných zdrojů energie, viz čl. 194 odst. 1 písm. c) SFEU]. Je otázkou, proč byla tato pravomoc s účinností Lisabonské smlouvy v roce 2009 vůbec svěřována, respektive kdy má dojít k její realizaci, když ne v souvislosti se sbližováním pravidel zdanění energetických produktů.

---

57 EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zvýšení cílů Evropy v oblasti klimatu do roku 2030, Investice do klimaticky neutrální budoucnosti ve prospěch našich občanů. In: *EUR-Lex* [online]. 17. 9. 2020, COM/2020/562 final, s. 14 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0562

58 Note from General Secretariat of the Council to Delegations on Conclusion of European Council Meeting (10 and 11 December 2020). *European Council* [online]. 11. 12. 2020, EUCO 22/20, s. 7 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf

59 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1119 ze dne 30. června 2021, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (ES) č. 401/2009 a nařízení (EU) 2018/1999 (dále „evropský právní rámec pro klima“).

Podstatou návrhu přepracovaného znění je snaha napravit výše zmíněné nedostatky směrnice 2003/96/ES a zajistit, aby odrážela unijní priority týkající se snižování emisí, zvyšování energetické účinnosti, elektrifikace a dekarbonizace. Potřebný cenový signál sice nemělo zajistit přímé zdanění emisí CO_2 (jak Komise bezúspěšně navrhovala v 90. letech a poté v roce 2011), konkrétní minimální sazba daně se ale měla odvíjet od „environmentální výkonnosti" energetických produktů. Pohonné hmoty a paliva již navíc neměly být daněny jen podle spotřebované hmotnosti či objemu, ale podle množství spotřebované energie, která se odvíjí i od výhřevnosti daného produktu [k té viz příloha IV směrnice 2012/27/EU[60] a v případě biomasy příloha III směrnice (EU) 2018/2001[61]], jež bývá u fosilních zdrojů vyšší.

Při zohlednění environmentální výkonnosti pohonných hmot měla minimální sazba na benzín a naftu činit 10,75 €/GJ, na zemní plyn a zkapalněný ropný plyn 7,17 €/GJ, na udržitelná biopaliva a bioplyny 5,38 €/GJ a na pokročilá udržitelná biopaliva a bioplyny či obnovitelná paliva nebiologického původu 0,15 €/GJ. (U spotřeby pohonných hmot pro vymezené účely, např. v zemědělství, však měly dočasně platit sazby výrazně nižší.) I paliva byla rozřazena do čtyř skupin podle environmentální výkonnosti: např. na uhlí měla platit minimální sazba 0,9 €/GJ, na zemní plyn 0,6 €/GJ, na udržitelný bioplyn 0,45 €/GJ a na obnovitelná paliva nebiologického původu 0,15 €/GJ. Snížené sazby na spotřebu fosilních zdrojů se navíc měly postupně automaticky přibližovat k sazbě nejvyšší. Minimální sazba pro elektřinu měla činit pouze 0,15 €/GJ (z důvodu ochrany životního prostředí však mělo být i nadále možné zdanit rovněž spotřebu vstupních paliv). Rozdělení produktů do skupin podle sazeb a jejich pořadí měly členské státy při transpozici respektovat, aby bylo zajištěno zvýhodnění „environmentálně výkonnějších" produktů a aby nejníže zdaněným zdrojem energie (včetně v dopravě) byla elektřina. Tím mělo podle návrhu rovněž dojít ke sblížení národních sazeb a narovnání podmínek na vnitřním trhu.

60 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES.

61 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (přepracované znění).

Do základu daně měla být postupně zahrnuta i spotřeba energie ve vodní a letecké dopravě v rámci EU (krom nákladních letů). Okruh přípustných režimů osvobození od daně měl být naopak zúžen tak, aby již nebyla zvýhodňována spotřeba fosilních produktů, ale v zásadě pouze spotřeba energie z obnovitelných zdrojů (případně elektřiny vyrobené v kogeneračních jednotkách splňujících podmínku vysoké účinnosti, tentokrát však již podle unijních standardů, viz příloha II směrnice 2012/27/EU). Oblasti jako např. drážní přeprava či zemědělství, spotřebu v domácnostech a energeticky náročných podnicích nebo oblasti zahrnuté do EU ETS mělo být i nadále možné zvýhodnit, nikoliv však zdaněním pod minimální úrovní. Obecně již také neměla platit poloviční minimální sazba v případě spotřeby některých paliv a elektřiny pro obchodní účely. I tento striktnější výchozí postoj k zavádění výhodnějších daňových režimů na národní úrovni přitom měl podle návrhu přispět (vedle ovlivnění struktury spotřeby energie ve prospěch snížení emisí) také ke snížení roztříštěnosti vnitřního trhu. Na druhou stranu měla být Radě nadále ponechána možnost schvalovat *ad hoc* výjimky z povinnosti dodržovat minimální sazby.

Návrh zatím nebyl předmětem příliš důkladné akademické diskuse (což je vzhledem k mizivé šanci jeho přijetí pochopitelné), autoři se ale vesměs (nepřekvapivě) shodují v tom, že navržená opatření by vzhledem ke sledovanému cíli sice byla přínosem, požadavek jednomyslného souhlasu Rady však je podstatnou překážkou jeho přijetí.[62] Nalezení politického kompromisu by údajně mohlo usnadnit např. výdajové určení příjmů ze zdanění spotřeby energie na podporu vybraných zákazníků,[63] případně vytváření unijních mechanismů podpory ve prospěch zákazníků v členských státech produkujících poměrně vyšší množství emisí (a tudíž musejících vynakládat větší úsilí na jejich snížení na přijatelnou úroveň).[64]

62 Např.: COMELLI, A. Environmental taxation from a European Union perspective, after the Covid-19 crisis. In: WEISHAAR, S. E., MILNE, J. E., ANDERSEN, M. S., ASHIABOR, H. *Green Deals in the Making, Perspectives from Across the Globe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022, s. 11; SCHEUNING, H., KAMM, J. The EU on the road to climate neutrality – is the 'Fit for 55' package fit for purpose? *Renewable Energy Law and Policy Review*. 2022, roč. 10, č. 3/4, s. 17; ANTÓN, op. cit., s. 201.

63 ANTÓN, op. cit., s. 202.

64 GEORGIOU, C. Federal fiscal capacity and the challenge of the green transition in the EU. *Journal of European* Integration. 2023, roč. 45, č. 6, s. 882.

Další možností, jak docílit prosazení návrhu, by bylo využít doložku v čl. 48 odst. 7 Smlouvy o EU, kterým by Evropská rada zmocnila Radu, aby v oblasti zdanění energie namísto jednomyslnosti hlasovala kvalifikovanou většinou, jak navrhovala Komise.[65] Není však zřejmé, proč by měli být předsedové vlád (či prezidenti) z členských států odmítajících reformu ochotní tímto způsobem usnadnit přijetí návrhu (na úrovni zasedání ministrů financí v Radě), ledaže by snad na této vyšší politické úrovni bylo přistoupeno na příslib ústupků v jiné oblasti. Zdá se jako velmi nepravděpodobné, že by se členské státy tímto způsobem vzdaly svého práva veta, zejména jde-li o daňovou politiku a příjmy veřejného rozpočtu.

Jako ještě více nepravděpodobná se zdá varianta, že by skrze interpretaci Smlouvy o fungování EU bylo možno dospět k závěru, že u zdanění energie převažuje regulatorní aspekt (mající ovlivnit chování spotřebitelů ve prospěch ochrany životního prostředí) nad aspektem fiskálním (majícím generovat příjmy veřejného rozpočtu), a že případný návrh lze proto schválit kvalifikovanou většinou na základě čl. 192 odst. 1 SFEU, a nikoliv na základě odst. 2 písm. a) téhož ustanovení (vyžadujícího jednomyslný souhlas Rady).[66] Takové počínání by totiž bylo v rozporu se zásadou, podle které EU nesmí jednat nad rámec na ní přenesených pravomocí členskými státy, které si svou daňovou suverenitu střeží právě právem veta v Radě. Na tom ostatně nic nezměnila ani Lisabonská smlouva, což potvrzuje i čl. 2 Protokolu č. 38 („o obavách irského lidu týkajících se Lisabonské smlouvy") ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU, podle něhož *„žádné ustanovení Lisabonské smlouvy nijak nemění pro žádný členský stát rozsah nebo výkon pravomocí Evropské unie v oblasti zdanění"*.

V minulosti se objevil i názor, podle něhož by Komise mohla být přísnější při aplikaci relevantních pravidel státních podpor v souvislosti se zaváděním

65 EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě, Efektivnější a demokratičtější rozhodování v politice EU v oblasti energetiky a klimatu. In: *EUR-Lex* [online]. 9. 4. 2019, COM/2019/177 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52019DC0177
Srov. též EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě, Kroky k zajištění efektivnějšího a demokratičtějšího rozhodování v daňové politice EU. In: *EUR-Lex* [online]. 15. 1. 2019, COM/2019/8 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52019DC0008

66 SCUDERI, E. 'Provisions Primarily of a Fiscal Nature': Time to Dispel Doubts. *EC Tax Review*. 2022, roč. 31, č. 5, s. 285.

příznivějších daňových režimů pro zdanění spotřeby fosilních zdrojů (např. z důvodu podpory průmyslu).[67] Tímto přísnějším postojem mělo být doplněno pojetí směrnice 2003/96/ES, podle které nejsou environmentální dopady státní podpory ve formě daňových výhod relevantní. V minulosti bylo zacházení s veškerými úlevami na dani ze spotřeby energie jako s úlevami z ekologických daní vnímáno jako nekoncepční a bylo požadováno posuzovat státní podporu týkající se spotřební daně podle vlastních kritérií. Zdanění energie ve smyslu směrnice 2003/96/ES totiž sice dopadá na činnosti s negativním dopadem na životní prostředí, její podstatou však není jako u ekologických daní motivovat k ekologičtějšímu chování, ale smyslem je, aby členské státy při výkonu své fiskální výsosti nenarušovaly vnitřní trh, zatímco regulatorní aspekt v podobě zvýhodnění nefosilních zdrojů je možný právě až na základě úlev zaváděných členskými státy.[68] Komise si tento nedostatek a současně potenciál pravidel státních podpor zjevně uvědomila, neboť díky zmíněné novelizaci jejího nařízení 651/2014 je nyní státní podpora poskytovaná formou úlev ze spotřebních daní upravených směrnicí 2003/96/ES posuzována zvlášť od té poskytované formou úlev z ekologických daní upravených na národní úrovni. V některých případech (např. jde-li o podporu obnovitelných zdrojů) již podporu není nutné ani notifikovat (podle čl. 108 odst. 3 SFEU), a to ani při nedodržení minimálních sazeb.

Za povšimnutí stojí i posílení sociální dimenze návrhu,[69] který totiž nově umožňuje zvlášť daňově zvýhodnit „zranitelné domácnosti". To v zásadě ve svém stanovisku ocenil i Výbor regionů, který návrh i přes několik připomínek uvítal.[70] Možná by však v této souvislosti bylo vhodnější využít

67 PIRLOT, A. Exploring the impact of EU law on energy and environmental taxation. In: PANAYI, C., HASLEHNER, W., TRAVERSA, E. *Research Handbook on European Union Taxation Law*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020, s. 385.

68 EZCURRA, M. V. The Concept of 'Environmental Tax' in a State Aid Context When a Fiscal Energy Measure Is Concerned. *European State Aid Law Quarterly*. 2017, roč. 16, č. 1, s. 18–19.

69 LOVAS, D. The Role of Energy Taxation in Terms of Achieving Climate Neutrality. *Review of European and Comparative Law*. 2022, roč. 50, č. 3, s. 55.

70 EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. Stanovisko Evropského výboru regionů – Na cestě k sociálně spravedlivému provádění Zelené dohody. In: *EUR-Lex* [online]. 27. 4. 2022, 2022/C 301/12 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021AR4801

koncept „energetické chudoby“ (které se věnuje např. směrnice o vnitřním trhu s elektřinou),[71] jak doporučil i Evropský hospodářský a sociální výbor. Ten, vedle efektivnější podpory domácností, také požadoval (z důvodu obav o konkurenceschopnost evropského průmyslu) rozšíření okruhu možných daňových úlev a konkrétně např. *„všeobecné osvobození od daně nebo její snížení pro přepravu zboží a pro podniky s významným podílem vývozu do třetích zemí“*.[72]

K dispozici naopak není vyjádření Evropského parlamentu, přestože i on tak podle čl. 113 a čl. 192 odst. 1 písm. a) SFEU mohl učinit. Podle poznámky českého předsednictví adresované členským státům z listopadu 2022 (ohledně stavu politické rozpravy stran návrhu) v té době Evropský parlament stále ještě žádné stanovisko k návrhu nezaujal. To by bylo možné vysvětlit snad tím, že ani on neměl pokrok ve vyjednávání v Radě ohledně návrhu v dohledné době za realistický, a nepovažoval proto za prioritu zaujmout k návrhu postoj, možná i s ohledem na geopolitickou situaci a probíhající energetickou krizi.

Návrh byl následně předmětem veřejné rozpravy na zasedání ministrů financí v prosinci 2022, kde většina aktivně vystupujících členských států sice souhlasila s cíli návrhu a ocenila práci českého předsednictví na vypracování (neveřejného) kompromisního znění návrhu (který měl údajně mj. poskytnout členským státům sedmileté přechodné období pro přizpůsobení daňových systémů),[73] nebyla však spokojena s nedostatkem flexibility pro zohlednění rozličných (ekonomických, geografických, geopolitických či sociálních) národních specifik při transpozici směrnice (zejm. skrze přípustné režimy daňových úlev). Jak však (trefně) naznačila ministryně financí z Nizozemí,

71 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/EU (přepracované znění).

72 EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny. In: *EUR-Lex* [online]. 20. 1. 2022, [COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)], EESC 2021/04779 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021AE4779

73 GAVIN, G. EU countries dilute fuel tax hike as green anger mounts. *Politico* [online]. 24. 4. 2024 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.politico.eu/article/european-union-fuel-tax-energy-taxation-directive/

přílišná flexibilita by mohla ohrozit dosažení cílů návrhu.[74] Jinými slovy, většina členských států zatím není ochotna přistoupit na hlubší harmonizaci v oblasti zdanění spotřeby energie. Zdá se, že dosažení jednomyslného souhlasu v Radě by bylo třeba „vykoupit" takovým rozvolněním návrhu, které by z hlediska Komise a některých členských států v podstatě popřelo vlastní smysl navrhované reformy.

6 Závěr

Pravidla zdanění spotřeby energie byla poprvé harmonizována počátkem 90. let s cílem odstranit fiskální překážky volného pohybu zboží na vnitřním trhu bez interních kontrol a zabránit nadměrné daňové konkurenci členských států. V roce 2003 byly pod unijní úpravu vedle minerálních olejů zahrnuty i další pohonné hmoty, paliva a také elektřina, neboť absence společných pravidel narušovala jednotnost vnitřního trhu. Snaha Komise o revizi právního rámce v tom smyslu, aby zdanění reflektovalo emise CO_2 se spotřebou energie spojené v oblastech, na které nedopadá EU ETS, nebyla úspěšná, ostatně stejně jako dřívější snaha přímo zavést unijní uhlíkovou daň. Prosadit se zatím nepodařilo ani aktuální záměr zavést sazby diferencované podle „environmentální výkonnosti", tj. zvýhodnit skrze nižší zdanění spotřebu elektřiny a více udržitelných energetických produktů a současně omezit možnost poskytovat daňové úlevy na spotřebu fosilních zdrojů energie.

Revize směrnice o zdanění energie je jediným ze třinácti návrhů legislativních opatření balíčku *Fit for 55*[75] představených 14. 7. 2021, který nebyl přijat. Současně je jediným návrhem, pro jehož schválení Smlouvy nepředpokládají pouze většinu v Evropském parlamentu a kvalifikovanou většinu v Radě,

74 Nahrávka z Economic and Financial Affairs Council, Public session. *Council of the EU* [online]. 6. 12. 2022, část 11:27–12:19 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://video.consilium.europa.eu/event/en/26451

75 EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, „Fit for 55": plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě. In: *EUR-Lex* [online]. 14. 7. 2021, COM/2021/550 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021DC0550
Konkrétní legislativní návrhy viz COM/2021/551, COM/2021/552, COM/2021/554, COM/2021/555, COM/2021/556, COM/2021/557, COM/2021/558, COM/2021/559, COM/2021/561, COM/2021/562, COM/2021/563 a COM/2021/554 final.

ale vyžadují jednomyslný souhlas Rady. Vzhledem k tomu, že všechny návrhy *Fit for 55* v zásadě sledují stejný cíl, tedy vytvořit podmínky pro dosažení unijního klimatického cíle pro rok 2030, lze neúspěch jediného z nich patrně přisoudit právě přísnější legislativní proceduře, kde každý členský stát představuje vlastní blokační menšinu.

Podstatu navrhované revize lze považovat za racionální, neboť cenové signály do určité míry jistě mohou motivovat k elektrifikaci a přechodu ke spotřebě udržitelnějších zdrojů energie od těch fosilních, a současně by hlubší harmonizace národních sazeb a výslovné zahrnutí nových energetických produktů do společného právního rámce nepochybně vedly k rovnějším a předvídatelnějším podmínkám na vnitřním trhu. Na druhou stranu je opatrný postoj členských států k omezení své fiskální autonomie pochopitelný, a to zejm. s ohledem na možná rizika spočívající ve snížení konkurenceschopnosti domácího průmyslu či dopadů na rozpočty domácností. Návrh totiž staví cíle unijní klimatické politiky do popředí tak, aby zdanění spotřeby energie bylo efektivním „klimatickým nástrojem“,[76] přestože jeho dosavadní funkcí bylo především generovat státní příjmy a cílem unijní harmonizace vždy bylo koordinovat fiskální politiky členských států, aby nenarušovaly fungování vnitřního trhu. Podpora dosahování cílů v ostatních politikách (kromě životního prostředí i v průmyslu, dopravě, zemědělství, či v sociální politice) skrze daňové úlevy je za současných podmínek možná (a zároveň i nepochybně žádoucí a přínosná), ale ze své podstaty „výjimkou z pravidla“. Navrhovaná reforma, která internalizaci environmentálních externalit spotřeby energie velmi přibližuje cíli generovat příjmy veřejného rozpočtu a omezuje aktuální flexibilitu členských států v možnosti zvýhodňovat spotřebu fosilních paliv v určitých sektorech, by navíc byla jen velmi obtížně zvratitelná, neboť by pro novou změnu společných pravidel bylo opět třeba nalézt jednomyslnou shodu členských států.

Obdobnou funkci, kterou by podle Evropské komise a některých členských států mělo plnit zdanění spotřeby energie, přitom v současných podmínkách plní EU ETS (byť s užší věcnou působností), který se ostatně v souvislosti

76 BISOGNO, op. cit., s. 701.

se zvýšením klimatických cílů v rámci *Fit for 55* dočkal příslušných změn.[77] Reformou EU ETS sice dojde k výraznějšímu promítnutí environmentálních dopadů spotřeby energie do její finální ceny (v duchu principu „znečišťovatel platí"), nikoli však za cenu dalšího omezení fiskální suverenity členských států, k čemuž by vedlo přijetí navrhované revize směrnice 2003/96/ES. Právě i rozšíření EU ETS (ke kterému nebyl nutný konsensus všech členských států) patrně lze (spolu s nárůstem ceny emisní povolenky v posledních letech) považovat za další důvod, proč se nepodařilo získat všechny členské státy pro navrhovanou reformu společných pravidel zdanění spotřeby energie. Zohlednění navýšení klimatických cílů v alespoň jednom z obou unijních nástrojů zpoplatnění emisí CO_2 lze koneckonců považovat za kompromis mezi více „ambiciózním" přístupem k této problematice (zastávaným zjevně především členskými státy, které mají k ekologickým daním blíže) a přístupem obezřetnějším preferujícím nezatěžování domácího průmyslu ve prospěch zachování jeho konkurenceschopnosti. Pokud totiž neexistuje dostatek cenově dostupné energie z obnovitelných zdrojů, jejíž spotřeba má být proti fosilním zdrojům energie podpořena, pak může být výsledkem i snížení daňových příjmů v členských státech, ze kterých se bude spotřeba energie z důvodu relativně vyšších nákladů přesouvat jinam.

Je však zajímavé, že jak Česká republika, tak i Belgie, které se o nalezení kompromisu na reformě zdanění spotřeby energie v průběhu jejich předsednictví v Radě pokoušely (byly-li tyto snahy skutečně autentické), patří k menšině členských států, které samy na vnitrostátní úrovni dosud (ani alespoň symbolickou) uhlíkovou daň nezavedly.[78] Z tohoto úhlu pohledu by se naopak mohlo zdát, že členské státy, které již zavedly vnitrostátní uhlíkovou daň, nemusí mít nutně zájem o další úpravu systému zdanění spotřeby energie, zatímco členské státy, které uhlíkovou daň nezavedly, by unijní záminku

77 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/958 ze dne 10. května 2023, kterou se mění směrnice 2003/87/ES, pokud jde o příspěvek letectví k cíli Unie snížit emise v celém hospodářství a o řádné zavedení celosvětového tržního opatření.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/959 ze dne 10. května 2023, kterou se mění směrnice 2003/87/ES o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů v Unii a rozhodnutí (EU) 2015/1814 o vytvoření a uplatňování rezervy tržní stability pro systém Unie pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů.

78 MENGDEN, op. cit.

k reformě systému spotřebních daní mohly uvítat. S jistotou lze patrně říct pouze to, že požadavek jednomyslnosti zakotvený v čl. 113, čl. 192 odst. 2 písm. a) a čl. 194 odst. 3 SFEU umožňuje zablokovat příslušnou změnu směrnice 2003/96/ES byť i jedinému členskému státu (ať už zavedl vlastní uhlíkovou daň či nikoli) zastávajícímu pozici, že omezit aktuální míru flexibility při tvorbě daňové politiky v oblasti zdanění spotřeby energie zkrátka není žádoucí.

References

ANTÓN, A. A. The Energy Tax Directive reform. In: ALMEIDA, L. de, ZEBEN, J. van. *Law in the EU's Circular Energy System: Biofuel, Biowaste and Biogas*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2023, s. 182–204.

BOYCE, J. K. Carbon Pricing: Effectiveness and Equity. *Ecological Economics*. 2018, roč. 150, s. 52–61.

BISOGNO, M. Twenty years after the adoption of the Energy taxation Directive, is its reform in a greener sense just an illusion? *Intertax*. 2023, roč. 51, č. 10, s. 697–702.

COMELLI, A. Environmental taxation from a European Union perspective, after the Covid-19 crisis. In: WEISHAAR, S. E., MILNE, J. E., ANDERSEN, M. S., ASHIABOR, H. *Green Deals in the Making, Perspectives from Across the Globe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2022, s. 2–13.

ELLERMAN, A. D., CONVERY, F. J., PERTHUIS, C. de. *Pricing Carbon: The European Union Emissions Trading Scheme*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

EZCURRA, M. V. The Concept of 'Environmental Tax' in a State Aid Context When a Fiscal Energy Measure Is Concerned. *European State Aid Law Quarterly*. 2017, roč. 16, č. 1, s. 11–24.

GAVIN, G. EU countries dilute fuel tax hike as green anger mounts. *Politico* [online]. 24. 4. 2024 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.politico.eu/article/european-union-fuel-tax-energy-taxation-directive/

GEORGIOU, C. Federal fiscal capacity and the challenge of the green transition in the EU. *Journal of European Integration*. 2023, roč. 45, č. 6, s. 871–887.

KYMENVAARA, S. Towards Low-Emission Transport: Biofuels' Tax Incentives and State Aid for Climate Change Mitigation. *Energy and Environmental Law Review*. 2020, roč. 29, č. 2, s. 58–69.

LOVAS, D. The Role of Energy Taxation in Terms of Achieving Climate Neutrality. *Review of European and Comparative Law*. 2022, roč. 50, č. 3, s. 39–59.

MENGDEN, A. Carbon Taxes in Europe, 2024. *Tax Foundation* [online]. 18. 6. 2024 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://taxfoundation.org/data/all/eu/carbon-taxes-europe-2024/

MESSAD, P. EU countries drag feet on Belgian presidency energy taxation compromise. *Euractiv* [online]. 27. 2. 2024 [cit. 18. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-countries-drag-feet-on-belgian-presidency-energy-taxation-compromise/

METCALF, G. E. Carbon Taxes in Theory and Practice. *Annual Review of Resource Economics*. 2021, roč. 13, s. 245–265.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. Effective Carbon Rates 2023. *OECD* [online]. 27. 11. 2023 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/effective-carbon-rates-2023-brochure.pdf

PARRY, I. W. H., BLACK, S., ZHUNUSSOVA, K. Carbon Taxes or Emissions Trading Systems?: Instrument Choice and Design. *International Monetary Fund* [online]. 21. 7. 2022 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.imf.org/en/Publications/staff-climate-notes/Issues/2022/07/14/Carbon-Taxes-or-Emissions-Trading-Systems-Instrument-Choice-and-Design-519101

PIRLOT, A. Exploring the impact of EU law on energy and environmental taxation. In: PANAYI, C., HASLEHNER, W., TRAVERSA, E. *Research Handbook on European Union Taxation Law*. Northampton: Edward Elgar Publishing, 2020, s. 359–388.

SCUDERI, E. 'Provisions Primarily of a Fiscal Nature': Time to Dispel Doubts. *EC Tax Review*. 2022, roč. 31, č. 5, s. 273–285.

SCHEUING, H., KAMM, J. The EU on the road to climate neutrality– is the 'Fit for 55' package fit for purpose? *Renewable Energy Law and Policy Review*. 2022, roč. 10, č. 3/4, s. 4–18.

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Communication from the Commission to the Council, A Community Strategy to limit Carbon Dioxide Emissions and to Improve Energy Efficiency. *Archive of European Integration* [online]. 14. 10. 1991, SEC/91/1744 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/4931/1/4931.pdf

COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Amended proposal for a Council directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy. In: *EUR-Lex* [online]. 10. 5. 1995, COM/95/172 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995PC0172

Economic and Financial Affairs Council, Public session. *Council of the EU* [online]. 6. 12. 2022 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://video.consilium.europa.eu/event/en/26451

ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. Opinion of the Economic and Social Committee on the ‚Amended proposal for a Council Directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy'. In: *EUR-Lex* [online]. 17. 6. 1996, 96/C 174/47 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1996:174:FULL

ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE. Opinion of the ECSC Consultative Committee on the proposal for a Council Directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products (adopted unanimously at the 355th session of 5 April 2001). In: *EUR-Lex* [online]. 14. 6. 2001, 2001/C 170/05 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001AK0614(02)

EUROPEAN COMMISSION. Commission staff working document, Evaluation of the Council Directive 2003/96/EC of 27 October 2003 restructuring the Community framework for the taxation of energy products and elektricity. *Evropský parlament* [online]. 12. 9. 2019, SWD/2019/329 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12153-2019-INIT/en/pdf

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the Council, Towards tax co-ordination in the European Union, A package to tackle harmful tax competition. *Archive of European Integration* [online]. 1. 10. 1997, COM/97/495 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/3504/1/3504.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the Council and the European parliament, Climate change-towards an EU post-Kyoto stratégy. In: *EUR-Lex* [online]. 3. 6. 1998, COM/1998/353 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51998DC0353

EUROPEAN COMMISSION. Completing the internal market, White Paper from the Commission to the European Council (Milan, 28-29 June 1985). In: *EUR-Lex* [online]. 14. 6. 1985, COM/85/310 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51985DC0310

EUROPEAN COMMISSION. Excise Duty Tables, Part II Energy products and Electricity. *Directorate-General for Taxation and Customs Union* [online]. 1. 7. 2021 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2021-09/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Green Paper on greenhouse gas emissions trading within the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 8. 3. 2020, COM/2000/87 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0087

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council Directive on the approximation of the rates of excise duty on mineral oils. In: *EUR-Lex* [online]. 7. 8. 1987, COM/87/327 final/2 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51987PC0327

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council Directive o n the harmonization of the structures of excise duties on mineral oils. In: *EUR-Lex* [online]. 27. 9. 1990, COM/90/434 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51990PC0434

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council directive on the general arrangements for products subject to excise duty and on the holding and movement of such products. In: *EUR-Lex* [online]. 7. 11. 1990, COM/90/431 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51990PC0431

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council directive introducing a tax on carbon dioxide emissions and energy. *Archive of European Integration* [online]. 30. 6. 1992, COM/92/226 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/4830/1/4830.pdf

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council directive restructuring the Community framework for the taxation of energy products. In: *EUR-Lex* [online]. 12. 3. 1997, COM/97/30 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1997:0030:FIN:EN:PDF

EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council establishing a scheme for greenhouse gas emission allowance trading within the Community and amending Council Directive 96/61/EC. *Evropský parlament* [online]. 23. 10. 2021, COM/2001/581 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/econ/20020422/com_01_581_en.pdf

EUROPEAN COUNCIL. Note from General Secretariat of the Council to Delegations on Conclusion of European Council Meeting (10 and 11 December 2020). *Evropská rada* [online]. 11. 12. 2020, EUCO 22/20 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf

EUROPEAN COUNCIL. Presidency conclusions. *Evropská rada* [online]. 25.–26. 6. 1990 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/media/20562/1990_june_-_dublin__eng_.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. Návrh směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny (přepracované znění). In: *EUR-Lex* [online]. 14. 7. 2021, COM/2021/563 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1b01af2a-e558-11eb-a1a5-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě, Kroky k zajištění efektivnějšího a demokratičtějšího rozhodování v daňové politice EU. In: *EUR-Lex* [online]. 15. 1. 2019, COM/2019/8 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52019DC0008

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě, Efektivnější a demokratičtější rozhodování v politice EU v oblasti energetiky a klimatu. In: *EUR-Lex* [online]. 9. 4. 2019, COM/2019/177 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52019DC0177

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zelená dohoda pro Evropu. In: *EUR-Lex* [online]. 11. 12. 2019, COM/2019/640 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, Zvýšení cílů Evropy v oblasti klimatu do roku 2030, Investice do klimaticky neutrální budoucnosti ve prospěch našich občanů. In: *EUR-Lex* [online]. 17. 9. 2020, COM/2020/562 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0562

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, „Fit for 55“: plnění klimatického cíle EU pro rok 2030 na cestě ke klimatické neutralitě. In: *EUR-Lex* [online]. 14. 7. 2021, COM/2021/550 final [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021DC0550

EVROPSKÁ KOMISE. Sdělení Komise, Pokyny pro státní podporu v oblasti klimatu, životního prostředí a energetiky na rok 2022. In: *EUR-Lex* [online]. 18. 2. 2022, C/2022/481 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0218(03)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění struktura rámcových předpisů Unie o zdanění energetických produktů a elektřiny [COM(2021) 563 final – 2021/0213 (CNS)]. In: *EUR-Lex* [online]. 20. 1. 2022, EESC 2021/04779[cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021AE4779

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. Stanovisko Evropského výboru regionů – Na cestě k sociálně spravedlivému provádění Zelené dohody (2022/C 301/12). In: *EUR-Lex* [online]. 27. 4. 2022 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52021AR4801

UNITED NATIONS. Carbon pricing, A development and trade reality check. *United Nations Conference on Trade and Development* [online]. 18. 11. 2022 [cit. 21. 9. 2024]. Dostupné z: https://unctad.org/system/files/official-document/ditctab2022d6_en.pdf

Contact – e-mail

ludvik.zelinka@email.cz

DYNAMICKÉ TARIFY V ČESKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVĚ VE SVĚTLE KLIMATICKÉ A ENERGETICKÉ KRIZE

Lukáš Kappel

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Energetická krize a následný vývoj na trhu s energiemi motivoval některé dodavatele elektřiny a plynu ke změně obchodní strategie, v rámci které začali nabízet dodávky energií s dynamickým určením ceny závislým na změnách na trhu s energiemi. Zároveň Česká republika v poslední době již tradičně opožděně transponuje evropskou legislativu, která vychází ze závazků EU v Pařížské dohodě a jejímž cílem je podnítit aktivní účast spotřebitelů, zvýšit efektivitu využívání energetických sítí, rozšířit užívání inteligentních měřících systémů a prostřednictvím energetické transformace snížit dopady na klima. V důsledku energetických novel LEX OZE II a III paradoxně jsou, nebo pravděpodobně budou, některé typy smluv s dynamickými cenami omezovány. Vzniká tím konflikt mezi požadavky na ochranu spotřebitele, na posílení postavení spotřebitele, na vytváření kompetitivního a flexibilního trhu s elektřinou a plynem a smluvní volností. Energetický sektor jako strategická infrastruktura je dlouhodobě silně veřejnoprávně regulován, nabízí se nicméně otázka, zdali je úmysl zákonodárce vždy v souladu s požadavky na vytvoření funkčního energetického trhu a zdali dílčí úpravy vytváří jako celek vyvážený systém. Předmětem tohoto příspěvku je prozkoumat koncept tzv. dynamických tarifů, shrnout přístup EU k tomuto institutu a poskytnout přehled dosavadního vývoje české právní úpravy dynamických tarifů v energetice.

Keywords in original language

Energetika; Dynamické tarify; Lex OZE; Energetická transformace; Inteligentní elektroměr.

Abstract

The energy crisis and subsequent developments in the energy market motivated some electricity and gas suppliers to change their business strategy and offer energy supply contracts with dynamic pricing dependent on changes in the energy market. At the same time, the Czech Republic has been traditionally late with the EU law transposition process. This time, the legislation is based on the EU's commitments included in the Paris Agreement, which aim to encourage active consumer participation, increase in the energy networks efficiency, expand the use of intelligent metering systems and reduce impacts on climate through energy transition. Contradictory, as a result of the amendments of the Energy Act LEX RES II and III, some types of contracts with dynamic prices are, or are likely to be, restricted. This creates a conflict between the requirements for consumer protection, consumer empowerment, the creation of a competitive and flexible electricity and gas markets and freedom of contract. The energy sector, as a strategic infrastructure, has long been heavily regulated by public law, but the question arises as to whether the legislator's intention is always in line with the requirements of creating a functional energy market and whether the partial regulations create a balanced system as a whole. The following contribution aims to examine the concept of dynamic tariffs, summarise the EU's approach to them and provide an overview of the development of the Czech legislation on dynamic tariffs in the energy sector.

Keywords

Energy; Dynamic Tariffs; Lex RES; Energy Transformation; Smart Meter.

1 Úvod

V roce 2019 dokončila Evropská unie (dále „EU") revizi své energetické politiky, jejímž cílem bylo vytvořit právní rámec pro přechod na čistou energii a zajistit splnění závazků EU podle Pařížské dohody.[1] Tzv. Čtvrtý energetický balíček (známý též jako Clean energy for all Europeans package) vychází z pravomoci dané čl. 194 Smlouvy o fungování Evropské unie

1 Čistá energie pro všechny: Rada přijala zbývající návrhy týkající se trhu s elektřinou a Agentury pro spolupráci energetických regulačních orgánů. *Rada EU a Evropská rada* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/!Fx47UR

a mimo jiné cílí na vytvoření funkčního a flexibilnějšího vnitřního energetického trhu, přechod odběratelů elektřiny z pozice pasivních účastníků trhu na účastníky aktivní a posílení postavení spotřebitelů na energetickém trhu.[2,3] V posledních letech došlo k dynamickému vývoji v oblasti energetiky. Nejen že v důsledku cenových výkyvů na trhu s plynem, války Ruska na Ukrajině od února 2022 a následné nestability na energetických trzích se ceny elektrické energie v porovnání s předcházejícími lety dramaticky zvýšily, ale zároveň došlo ke znatelným změnám i v oblasti českého energetického práva.[4]

Kromě shora uvedených událostí, jejich dopadu na trh a reakce ČR, zejména prostřednictvím nařízení vlády č. 298/2022 Sb. (o zastropování cen elektřiny a plynu), nabyla účinnosti i transpoziční novela energetických předpisů, zákon č. 469/2023 Sb. (známý též jako Lex OZE II), která vedle úpravy komunitní energetiky přináší i dílčí úpravu tzv. dynamických tarifů (tj. smluv se způsobem určení ceny přímo závislým nebo odvozeným od změn ceny elektřiny nebo plynu na organizovaných trzích s elektřinou nebo plynem). Došlo tím k poněkud paradoxní situaci, kdy jsou postupně splňovány požadavky vytýčené Čtvrtým energetickým balíčkem, ale zároveň je prostřednictvím novely zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) (dále „EnZ"), postavení spotřebitelů oslabováno.

Tato práce si klade za cíl zmapovat vývoj institutu smluv s dynamickým určením ceny (tzv. dynamické tarify) elektřiny ve své širší definiční podobě napříč Evropou a pokusí se s ohledem na právní úpravu EU zmapovat recentní vývoj českého energetického práva v této oblasti. Zároveň se snaží odpovědět na otázku, proč dochází na úrovni českého práva ke kontraproduktivním legislativním změnám, které ve svém důsledku spotřebitele mohou omezovat a znevýhodňovat. Předmětem zkoumání naopak nejsou dynamické tarify plynu, nicméně částečně na ně poznatky z této práce lze taktéž použít.

---

2 Internal energy market. *European Parliament* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/45/internal-energy-market

3 BOEVE, S., CHERKASKY, J., BONS, M., SCHULT, H. ASSET Study on Dynamic retail electricity prices. *European Commission* [online]. Directorate-General for Energy, Publication Office, 2021, s. 6 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://data.europa.eu/doi/10.2833/87875

4 Infografika – Nárůst cen energií od roku 2021. *Rada EU a Evropská rada* [online]. 27. 1. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/!Y3W8Mt

Za účelem dosažení shora vymezeného cíle se autor práce nejdříve zaměří na pochopení principu dynamických tarifů v energetice a na vymezení jejich výhod a potenciálu. V druhé části se autor bude věnovat zpřehlednění recentního vývoje české právní úpravy, kterou srovná s přístupem jiných evropských zemí, a pokusí se objasnit okolnosti legislativních změn ohledně dynamických tarifů. Práce je v první části popisná, přičemž byla zvoleny metoda rešerše právních pramenů, odborných textů a jejich následná syntéza. Analyticko-kritický přístup je uplatněn v části druhé, kde jsou zákony a důvodové zprávy k nim stavěny proti připomínkám zainteresovaných subjektů.

2 Dynamické tarify: podstata a přínosy

Dynamické tarify jsou ve své podstatě jednoduchý koncept – zákazník (shodně též odběratel) namísto předem stanovené, fixované ceny platí cenu, která se určitým způsobem odvíjí od relativně krátkodobé tržní situace. Tato kapitola poskytuje shrnutí základních principů moderní energetické soustavy a vysvětlení nutnosti technologických modifikací soustav a základní evropské právní úpravy dynamických tarifů. Dále pojednává o typech dynamických tarifů (resp. dynamického určování ceny) a o předpokládaných dopadech jejich zavedení.

Elektroenergetické soustavy jsou založeny na principu rovnováhy mezi poptávkou a dodávkou.[5] Tato nezbytná rovnováha je neustále zajišťována primárně provozovatelem soustavy (distribuční nebo přenosové soustavy), který monitoruje objem energie v síti a na základě okamžitých změn v poptávce odběratelů vyrovnává dodávku pomocí tzv. vyrovnávacích kapacit.[6,7] V energetice jako odvětví měli tradičně odběratelé pasivní postavení – historicky tomu bylo z vícero důvodů. Za prvé, jednalo se o jednoduchost

5 ULBIG, A., BORSCHE, T. S., ANDERSSON, G. Impact of low rotational inertia on power system stability and operation. In: BOJE, E., XIA, X. (eds.). *19th IFAC World Congress IFAC 2014* [online]. Cape Town: International Federation of Automatic Control, 2014, s. 7290. DOI: https://doi.org/10.3182/20140824-6-ZA-1003.02615

6 What exactly is 'balancing energy'? *Federal Ministry for Economic Affairs and Climate* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://bmwk-energiewende.de/EWD/Redaktion/EN/Newsletter/2017/12/Meldung/direkt-account.html

7 AHLQVIST, V., HOLMBERG, P., TANGERÅS, T. A survey comparing centralized and decentralized electricity markets. In: HOWELLS, M. (ed.). *Energy Strategy Reviews*. 2022. s. 1 [online]. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100812

systému plynoucí z používání zdrojů, které k výrobě energie využívaly fosilní paliva – jejich provoz byl stálý a snadno regulovatelný. Společnost v uplynulých letech o tyto uhlíkově intenzivní způsoby výroby elektrické energie ztrácí zájem, a to zejména ve vztahu ke klimatické změně. Za druhé, jednalo se o technologická omezení plynoucí z možnosti pouze jednostranné komunikace mezi odběratelem a provozovatelem soustavy.[8] Toto paradigma je v posledních letech opouštěno, neboť za a) se vlivem decentralizace výroby elektřiny stávají z odběratelů i výrobci (tzv. prosumers), za b) změnou chování odběratelů prostřednictvím dynamických tarifů se snižuje zatížení elektrických soustav a snižují náklady na jejich provoz, za c) zvýšením produkce z obnovitelných zdrojů dochází ke snížení dopadů na klima a ke zvýšení energetické bezpečnosti a za d) užíváním dynamických tarifů odběratelé šetří finanční prostředky a zároveň je dosahováno zvýšené transparentnosti trhů s elektřinou, což v důsledku posiluje pozici odběratelů.[9] Pro představu, na základě dat z roku 2013 tratil každý občan EU téměř 200 € ročně, a to právě kvůli setrvání v pasivní roli a nevyužívání principů Demand Side Response (tzv. odezvy strany poptávky, též DSR).[10]

DSR lze definovat jako skupinu opatření, která motivují odběratele elektřiny samostatně a flexibilně upravovat spotřebu energie, a to na základě vývoje na trhu, přičemž odběratel může být za tyto změny v chování finančně odměňován.[11, 12] Společně s tzv. inteligentními sítěmi (též smart grids), úložišti energie a dalšími automatizačními prvky poskytuje DSR energetické

8 VEDDER, H., ROGGENKAMP, M., RONNIE, A., GUAYO, I. del. EU Energy Law. In: VEDDER, H., ROGGENKAMP, M., RONNIE, A., GUAYO, I. del. *Energy Law in Europe*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2016, s. 296.

9 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 16.

10 ARIAS CAÑETE, M. A New Deal for Europe's Energy Consumers. *Evropská komise* [online]. 2015 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/SPEECH_15_4596

11 Demand Response. *International Energy Agency* [online]. 2023 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://iea.org/energy-system/energy-efficiency-and-demand/demand-response

12 Čl. 2 bod 20 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou (přepracované znění). In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0944

soustavě nezbytnou flexibilitu, která umožňuje reagovat na nepředvídatelnost produkce z intermitentních zdrojů.[13,14]

Rozvoj komunikačních technologií v uplynulých letech dále dovolil zavedení inteligentních měřících systémů (dále „inteligentních elektroměrů", „smart-meters" či „IMS"),[15] na což EU poprvé reagovala v rámci Třetího energetického balíčku z roku 2009. K zásadnímu rozšíření povinností pro členské státy došlo až v roce 2019 směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou (dále „směrnice" nebo „Směrnice (EU) 2019/944") – zde je explicitně definována smlouva s dynamickým určováním ceny elektřiny či rozdíl mezi běžným elektroměrem a IMS.[16]

IMS, respektive jejich rozšíření umožní zákazníkům svou spotřebu elektřiny instantně kontrolovat a uzpůsobovat ji změnám na trhu a v distribuční / přenosové soustavě.[17] Směrnice ve své podstatě nedává členským státům ultimátum k plošné instalaci inteligentních měřicích systémů, které podpoří aktivní účast zákazníků na trhu s elektřinou, nicméně zavádí mechanismus Cost-Benefit Analysis (dále „CBA")[18], který bude nutno

13 Using Time-of-use Tariffs to Engage Customers and Benefit the Power Systém. *Enefirst* [online]. [cit. 3. 3. 2024], s. 1. Dostupné z: https://enefirst.eu/wp-content/uploads/1_Using-ToU-Time-of-Use-tariffs-to-engage-consumers-and-benefit-the-power-system.pdf

14 Intermitentní zdroje jsou ty, u kterých nelze ovlivnit, zda vyrábí elektřinu nebo ne. Jedná se především obnovitelné zdroje energie, např. větrné a sluneční elektrárny (Vývoj světových cen elektřiny podle zdrojů. *Fakta o klimatu* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/infografiky/cena-energie

15 HROZEK, D. Demand Side Response (odezva strany spotřeby). *O Energetice* [online]. Oenergetice.cz, 2016 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://oenergetice.cz/elektrina/demand-side-response-dsr

16 IMS se pro účely směrnice rozumí elektronický systém, který měří množství elektřiny dodané do sítě nebo spotřebu elektřiny ze sítě, poskytuje více informací než běžný elektroměr a je schopný vysílat a přijímat údaje pro účely informování, sledování a kontroly za použití určité formy elektronické komunikace (čl. 2 bod 23 směrnice).

17 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 16.

18 Členské státy na svém území zajistí zavedení IMS, které může být podmíněno ekonomickým posouzením všech dlouhodobých nákladů a přínosů pro trh a spotřebitele nebo posouzením toho, jaký způsob inteligentního měření je z hospodářského hlediska nejpřiměřenější a nákladově nejefektivnější a jaký harmonogram jejich distribuce je proveditelný. Na základě tohoto posouzení členské státy připraví rozvrh, jehož cílem je zavedení IMS až do deseti let. Pokud se zavádění IMS vyhodnotí pozitivně, musí být do sedmi let od data pozitivního posouzení IMS vybaveno alespoň 80 % konečných zákazníků. (Příloha II směrnice)

v případě negativních výsledků každé 4 roky opakovat a výsledky posouzení předkládat Evropské komisi.[19, 20]

Než k zavedení inteligentních elektroměrů dojde, mají členské státy alespoň povinnost vydat důrazné doporučení, aby elektroenergetické podniky a jiní účastníci na trhu přijali opatření podporující energetickou účinnost a posílení postavení konečných zákazníků.[21] Je na místě dodat, že koneční zákazníci mají v souladu se směrnicí nárok na instalaci inteligentního elektroměru na vlastní náklady.[22]

2.1 Modely dynamických tarifů

Počátky implementace dynamických tarifů (resp. stanovování cen na základě relativně krátkých časových úseků) lze nalézt v Evropě v 60. letech 20. století. Tzv. Time-Of-Use tarify (dále „TOU"), neboli cenově statické denní a noční tarify (dnes známé spíše jako nízké a vysoké tarify) byly a jsou užívány za účelem využití levné a dostupné (přebytkové) elektrické energie u energeticky náročných zařízení (typicky zařízení akumulující tepelnou energii) po dobu nízké poptávky (na bázi několika hodin, případně i konkrétních dní).[23] Jedná se o nejjednodušší model, neboť k jeho spínání je kromě zařízení umožňující hromadné dálkové ovládání (dále „HDO") na straně odběratele potřebná pouze aktivita provozovatele soustavy.[24, 25] Technologický pokrok dnes nicméně dovoluje využití komplexnějších modelů dynamického stanovování ceny elektřiny, kromě již zmíněných TOU tarifů se jedná o tzv. Real-Time-Pricing (dále „RTP") tarify, Dynamic TOU tarify a tarify typu Variable Peak Pricing (dále „VPP") a Critical Peak Pricing (dále „CPP").[26]

Jak samotný název napovídá, RTP nejpřesněji zohledňuje cenové pohyby na trzích s elektřinou a tím pádem má ve vyúčtování spotřeby odrážet

19 Čl. 19 odst. 5 směrnice.

20 Obdobná povinnost pro členské státy byla stanovena již v Příloze I, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES.

21 Čl. 19 odst. 1 směrnice.

22 Čl. 21 směrnice.

23 Enefirst, op. cit., s. 4.

24 HDO pracuje na principu přijímání signálů o určitých frekvencích od provozovatelů soustav. Tyto signály spínají zařízení připojená na okruh ovládaný HDO.

25 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 24.

26 Ibid.

skutečnou cenu elektřiny na trhu v okamžik spotřeby, přičemž frekvence cenových aktualizací může být v hodinách, čtvrthodinách nebo častěji. Tarify VPP a CPP jsou hybridem mezi TOU a RTP – primárně jsou zachované fixní ceny typické pro TOU, avšak zároveň částečně v různých intervalech uplatňují principy RTP. Může se tak dít v důsledku zvýšené poptávky v síti či zvláště nízkého podílu dodávek elektřiny z obnovitelných zdrojů, což způsobuje podstatné zvýšení cen na trhu.[27] Přestože jsou si tarify VPP a CPP podobné, rozdíl panuje v okamžiku a délce uplatnění tržních cen.

S výjimkou TOU tarifů vyžadují všechny ostatní dynamické tarify instalaci technologicky vyspělých měřicích zařízení, jakými jsou právě IMS, které umožní nejen monitorování spotřeby, ale i její provázání s aktuálními cenovými údaji.[28]

2.2 Předpokládané dopady a přijetí dynamických tarifů

Ze všech shora zmíněných typů dynamických tarifů preferuje EU v rámci Čtvrtého energetického balíčku výhradně RTP tarify, což je patrné z již zmíněné směrnice, která smlouvou s dynamickým určováním ceny elektřiny rozumí smlouvu o dodávkách elektřiny mezi dodavatelem a konečným zákazníkem, která odráží cenové změny na spotových trzích včetně denních a vnitrodenních trhů v intervalech odpovídajících přinejmenším četnosti vypořádání tržních transakcí[29] (rovnající se intervalu zúčtování odchylek, který se rovná 15minutovému intervalu[30]). Přestože EU preferuje RTP tarify a následující výčet očekávaných dopadů se týká zejména jich, lze dílčí závěry aplikovat i na ostatní dynamické tarify a jiné obdobné cenové tarify.

Na systémové úrovni mohou být po zavedení dynamických tarifů změny zřetelné nezávisle na reakci odběratelů, neboť prostým přechodem od fixních tarifů na dynamické dojde k přenosu rizika ceny na samotné odběratele a elektrická energie se tak zlevní.[31]

27 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 24.
28 Enefirst, op. cit., s. 2.
29 Čl. 2 bod. 15 směrnice.
30 Čl. 8 odst. 4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/943 ze dne 5. června 2019 o vnitřním trhu s elektřinou (přepracované znění). In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32019R0943
31 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 27.

Co se týče přenosu rizika, princip spočívá v tom, že obchodník je v případě fixních tarifů vystaven riziku cenových změn na trzích s elektřinou. Nakoupí-li velké množství elektřiny dlouho dopředu, vystavuje se riziku, že v průběhu dodávky a spotřeby bude momentální tržní cena významně nižší, či vyšší. Tyto výkyvy mohou pramenit ze sezónních změn způsobených odlišnou poptávkou a nabídkou, z vývoje na trzích se vstupními surovinami (v poslední době zejména zemní plyn) či ze změn v počasí a následných nízkých dodávkách elektřiny z určitých zdrojů. Toto cenové riziko je přenášeno na zákazníky v podobě tzv. rizikové prémie. Zákazník je v tradičním modelu fixních tarifů po dobu fixace ceny (případně platnosti tarifu) plně chráněn od cenových výkyvů, za což ale zároveň platí vysoké rizikové prémie obchodníkovi ve výši až 15 % z ceny komodity.[32] Kdežto dynamické tarify, nejvýrazněji RTP, přenášejí riziko na zákazníky. Přenos rizika je buď úplný, v případě vnitrodenního trhu s obchodováním v krátkých intervalech by měla riziková prémie být teoreticky rovna nule, nebo pouze částečný – pokud je RTP navázán na denní trh s obchodováním na následující den, vystavuje se obchodník nižšímu riziku cenového kolísání. Stále nicméně platí, že nákup elektřiny blíže času dodávky snižuje riziko cenového výkyvu. V důsledku snížení či úplné eliminace rizikové prémie, je cena elektřiny snižována a zvyšuje se tím její dostupnost ve prospěch konečného zákazníka.[33]

Za zmínku stojí i rozdílné náklady na budování energetické infrastruktury. Je dražší vybudovat infrastrukturu s vyšší maximální kapacitou, jejíž plný potenciál má být využit pouze ve špičkové spotřebě (například večer či ráno) a po zbytek dne využíván pouze částečně než vybudovat infrastrukturu s nižší kapacitou, ale jejíž využití je rovnoměrně rozloženo v čase. Tuto úsporu investičních nákladů lze označit za další předpokládaný pozitivní dopad zavedení dynamických tarifů.[34]

Kromě shora uvedených změn nezahrnujících chování zákazníků je třeba vzít v potaz též úspory představovány DSR. Zisk zákazníků může být finanční i nefinanční. Evidentní je finanční úspora v ceně silové elektřiny díky odstranění rizikové prémie a přesunu spotřeby do období s nižší cenou

32 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 27–28.
33 Ibid.
34 Ibid.

na trhu, což vyžaduje ochotu zákazníků změnit své návyky a spotřebu přesunout do levnějších period. Nezanedbatelný je i nefinanční benefit spočívající v umožnění efektivního využívání obnovitelných zdrojů, díky čemuž dojde ke snížení produkce elektřiny z fosilních zdrojů a snížení emisí skleníkových plynů celého energetického sektoru.[35] Přestože zákazníci mohou dosáhnout signifikantního snížení nákladů na elektřinu prostřednictvím proaktivního přístupu spočívajícího ve změnách svého chování a návyků, objevuje se v praxi množství důvodů, proč z fixních na dynamické tarify nepřestoupí. Dle již citované zprávy Evropské komise je pro domácnosti typická neochota měnit status quo, iracionální zaujatost pojící se s orientací na negativa, spíše než na pozitiva (zvýšené riziko krátkodobého výkyvu cen na úkor výrazného snížení nákladů na elektřinu v dlouhodobém horizontu) nebo obava ze zvýšených počátečních nákladů. Doporučeným řešením je efektivní a srozumitelná komunikace členských států, regulačních orgánů a dodavatelů energií.[36]

3 Český elektrický valčík

Česká energetika oproti jiným Evropským zemím dlouhou dobu setrvávala v tradičním modelu fixních tarifů (alespoň u domácností a maloodběratelů). Španělsko od roku 2017 přechází na dynamické RTP (v roce 2021 byla tamější celková spotřeba elektřiny ze 75 % cenově dynamická).[37] Norsko v roce 2023 dosáhlo téměř úplného rozšíření IMS a data z roku 2018 uvádějí, že 71 % domácností a 88 % malých a středních podniků užívá RTP, které jsou levnější než fixní tarify a umožňují změnit dodavatele kdykoliv.[38,39] Estonsko v roce 2013 transponovalo Třetí energetický balíček, provedlo unbundling[40] a záhy provedlo reformu energetických tarifů – kromě

35 Emise skleníkových plynů v ČR podle sektorů. *Fakta o klimatu* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr

36 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 33–34.

37 Ibid., s. 43.

38 Norways smart meter journey completes as 99 % of Norwegians now have a smart meter. *The Norwegian Energy Regulatory Authority* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.nve.no/norwegian-energy-regulatory-authority/nve-rme-news/latest-news/norways-smart-meter-journey-completes-as-99-of-norwegians-now-have-a-smart-meter/

39 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 44.

40 Proces umožňující rovnoprávný přístup na trh s elektřinou všem výrobcům a obchodníkům, jehož cílem je narovnání tržního prostředí.

fixních tarifů v délce 6–36 měsíců jsou dostupné i TOU a RTP. Finsko také zavedlo RTP, avšak většina zákazníků preferuje buď TOU tarify, nebo tarify s měsíční fixací ceny. Konečně Itálie, průkopník dynamických tarifů, dokončila hromadné zavádění IMS již v roce 2011 a později zavedla jako základní službu pro všechny domácnosti TOU tarif. Přestože italský TOU tarif nabízí malý cenový rozdíl (poměr mezi nízkým a vysokým tarifem je pouze 1,1), který se projevuje ve výsledném vyúčtování úsporou 3–7 %, svou spotřebu upravilo 60 % domácností.[41] V České republice k hromadnému nasazení IMS, ani k rozšíření dynamických tarifů doposud nedošlo, nicméně dosavadní legislativní vývoj naznačuje přinejmenším ambici odchýlit se od tradičního modelu dlouhodobých fixací cen a TOU tarifů. Jaké limity nastavovala předchozí právní úprava? Jaké změny přináší nová právní úprava a jak probíhal proces jejího přijímání? Jedná se o prostou transpozici, nebo obsah novel ovlivnily jiné faktory?

Cílem této kapitoly je poskytnout odpovědi na shora uvedené otázky prostřednictvím analýzy recentních legislativních změn českého energetického práva v oblasti dynamických tarifů, zhodnocením budoucího hromadného nasazení IMS a poskytnutím vhledu do tržní situace, která může nepřímo zákonodárný proces ovlivňovat.

3.1 Kvazidynamické tarify a neinteligentní měřicí systémy

Základním smluvním typem, který se týká většiny českých zákazníků (spotřebitelů), je smlouva o sdružených službách dodávky elektřiny. Taková smlouva se od ostatních typů vymezených EnZ liší ve své obsáhlosti – za účelem zjednodušení počtu jednotlivých kontraktů, které by jinak zákazník musel uzavírat, se výrobce elektřiny, obchodník či dodavatel zavazuje kromě dodávek elektřiny poskytovat zákazníkovi na vlastní jméno a účet i související službu v elektroenergetice (služby přenosové a distribuční soustavy) a zákazník se zavazuje obchodníkovi zaplatit cenu za dodanou elektřinu a cenu za související službu v elektroenergetice.[42] Energetický regulační úřad (též ERÚ), tyto ceny za související služby v elektroenergetice

41 BOEVE, CHERKASKY, BONS, SCHULT, op. cit., s. 45–46.
42 § 50 odst. 2 EnZ.

stanovuje prostřednictvím cenového rozhodnutí.[43] Cena za komoditu, zde za tzv. silovou elektřinu, je naopak neregulovaná a její výši určují samotní dodavatelé, výrobci elektřiny či obchodníci. Proč je to důležité?

Za prvé, cena za komoditu tvoří jen část celkové ceny elektřiny. V případě hladiny nízkého napětí, na které odebírají elektřinu spotřebitelé, činí cena za komoditu přibližně 60 % z celkové ceny (pro rok 2024).[44]

Za druhé, v místních podmínkách při uplatnění TOU tarifů ve spojení s HDO je za cenový rozdíl mezi vysokým a nízkým tarifem odpovědný ERÚ a subjektem odpovědným za přepnutí tarifu přes HDO provozovatel distribuční soustavy (též PDS), nikoliv obchodník. Cena za komoditu zde nemusí být přímo závislá na krátkodobých trzích (záleží na obchodní politice obchodníka). Byť lze tento způsob stanovení ceny elektřiny chápat jako dynamický (k určité změně ceny dochází), nelze jej chápat jako dynamický tarif ve smyslu RTP.

Za třetí, v ČR jedinou masově používanou variantou dynamických tarifů jsou TOU tarify ve spojení s HDO, což nevyžaduje užití IMS.[45] EnZ proto nevymezuje jednotlivé způsoby určení ceny za komoditu, období fixace ceny či období platnosti tarifu. Způsob určení ceny za komoditu se odvíjí od kreativity obchodníka. Donedávna mohl obchodník nabízet jakoukoliv kombinaci či modifikaci dynamických tarifů, včetně například RTP i zákazníkům, jejichž odběrné místo nebylo vybaveno IMS. V případě RTP tarifů byla zákazníkovi s běžným elektroměrem zpětně účtována cena stanovená dle typového diagramu dodávky (též „TDD“) a průměrné ceny elektřiny pořízené obchodníkem na krátkodobém trhu. To však již dnes neplatí.

3.1.1 Inteligentní měřicí systémy v české právu

Inteligentní měřicí systémy, jako základní předpoklad RTP, nebyly až do roku 2020 v českém právním systému zakotveny. Zpřehlednění a unifikaci se směrnicí přinesla vyhláška č. 359/2020 Sb., o měření elektřiny (dále „VOME“), jejíž relevantní část týkající se IMS nabývá účinnosti až 1. července 2024. Dle

43 § 17 odst. 6 písm. d) a odst. 11 EnZ.

44 Co je regulovaná složka energií a za co v ní platíme. *Energetický regulační úřad* [online]. Sekce regulatorních činností a mezinárodní spolupráce, 3. 11. 2023, aktual. 18. 12. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://t.ly/vfU-l

45 Enefirst, op. cit., s. 3.

metodiky vypracované pro ERÚ z roku 2022 je Česká republika poslední unijní zemí, která s implementací IMS nezačala.

Vzhledem k tomu, že povinnost instalace IMS nepostihuje jiné subjekty než velkoodběratele a maloodběratele s ročním odběrem elektřiny přesahujícím 6 MWh anebo s výrobnou (typicky rodinné domy s fotovoltaickou elektrárnou), předpokládá se relativně nízká penetrace IMS. Dle dat z roku 2019 bylo asi 6 mil. odběrných míst osazeno běžným elektroměrem, z nich by pouze asi 0,9 mil. splnilo podmínku minimální roční spotřeby. Hromadné nasazení pro maloodběratele má proběhnout do poloviny roku 2027. Nakolik bude nasazení skutečně hromadné, záleží na libovůli PDS. Jedná se tak o zvláštní, nikoliv však ojedinělý přístup členského státu k hromadnému nasazení IMS (srov. Německo).[46]

3.2 Vývoj na trhu s elektřinou od roku 2021

Počátek řetězce událostí, které změnily český trh s energiemi a ovlivnily pohled českého energetického práva na dynamické tarify lze vysledovat do léta roku 2021. V důsledku zvýšené světové poptávky po zkapalněném zemním plynu a nižších zásob v evropských zásobnících plynu se začaly jeho ceny zvyšovat, což vedlo k růstu ceny elektřiny.[47, 48] Zvýšená cena elektřiny na krátkodobých (organizovaných) trzích způsobila nestabilitu u některých tzv. alternativních dodavatelů energií, kteří neměli nakoupeno dostatečné množství elektřiny dostatečně dopředu a zároveň postrádali v důsledku nízkého cash-flow prostředky na nákup elektřiny za zvýšenou cenu. Důsledkem této tržní situace bylo ukončení činnosti velkého množství alternativních dodavatelů, zejména skupiny Bohemia Energy.[49] Přestože se cena elektřina

46 Metodika zavádění smart meteringu v ČR. *SEVEn* [online]. The Energy Efficiency Center, s. 5 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://eru.gov.cz/tk03010200-pozadavky-na-smart-metering-v-cr-z-pohledu-uzivatele

47 Electricity prices for household consumers. *Eurostat* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics

48 FULWOOD, M. Surging 2021 European Gas Prices – Why and How? *Oxford Institute for Energy Studies* [online]. 2022, s. 5 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2022/01/Surging-2021-European-Gas-Prices—-Why-and-How.pdf

49 ‚Kupovali draze, prodávali levně, nejistili se.' Náhlý konec Bohemia Energy pohledem ekonomického novináře. *Vinohradská 12* [online]. Český rozhlas [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/podcast-vinohradska-12-bohemia-energy-kolibrik-energie_2110180600_bar

ke konci roku 2021 krátkodobě vyšplhala až k 400 €/MWh, v prvním a druhém čtvrtletí 2022 se pohybovala okolo 200 €/MWh. Ve třetím čtvrtletí 2022 se průměrná cena elektřiny zvýšila na asi 380 €/MWh a ve čtvrtém čtvrtletí opět následoval pokles na 200 €/MWh. V roce 2023 se v každém čtvrtletí spotové ceny elektřiny postupně snižovaly z přibližně 130 €/MWh na 86 €/MWh a tento trend pokračoval i v roce 2024. Pro kontext doplním, že v roce 2019 a 2020 se průměrná spotová cena elektřiny pohybovala okolo 40 €/MWh a 34 €/MWh.[50] Události druhé poloviny roku 2021, počátek války Ruska na Ukrajině a následný růst cen elektřiny způsobili tři věci.

Zaprvé, bezmála milion zákazníků se ocitl bez dodavatele elektřiny a po přechodu do režimu dodavatele poslední instance (DPI)[51] museli hledat dodavatele nového.

Za druhé, spotřebitelé, jejichž smlouva o dodávkách elektřiny byla založena na způsobu určení ceny přímo závislém nebo odvozeném od změn ceny na organizovaných trzích, byli vystaveni vysokým cenám a ne vždy obchodníci spotřebitele o rizicích těchto smluv dostatečně informovali.[52]

Za třetí, všichni dodavatelé se strategií nákupu elektřiny na dlouhodobém (forwardovém) trhu nakupovali elektřinu právě tam, aby byli v budoucnu schopni dostát závazkům vůči svým tehdejším zákazníkům a zároveň aby byli schopni obsloužit bývalé zákazníky alternativních dodavatelů.

3.3 Omezování dynamických tarifů

Úpravu dynamických tarifů (ve smyslu RTP) donedávna české energetické právo postrádalo. Což ovšem neznamená, že by nabízení spotových produktů a jejich prodej byl zakázán. Cílem této části je shrnout limity dané českým energetickým právem pro uzavírání smluv s dynamickými tarify do konce roku 2023.

50 Annual electricity spot market prices in Czech Republic. *Energy-Charts* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://energy-charts.info/charts/price_average/chart.htm?l=en&c=CZ&interval=year&legendItems=11&year=2020

51 Oproti podzimu 2021 je dnes institut DPI upraven obsáhleji, a to v § 12a–12e EnZ.

52 Pozor: u spotových nabídek dodavatelů není žádná brzda při zdražení energie na burze. *Energetický regulační úřad* [online]. Oddělení kanceláře Rady, 2022 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://tinyurl.com/5x8px99h

Dle právního stavu do konce roku 2021 byl dle EnZ dodavatel povinen informovat zákazníka o uplatňovaných podmínkách dodávek elektřiny a o cenách za dodávky elektřiny.[53] Obdobný požadavek byl stanoven i pro změnu ceny a změnu podmínek, v těchto případech bylo vyžadováno oznámení nejpozději 30. den přede dnem účinnosti změny.[54] Pokud byl zákazník spotřebitelem, měl jej dodavatel v souvislosti s dynamickou smlouvou upozornit na rizikovost těchto smluv a riziko cenotvorby nabízeného produktu, což bylo možné dovodit ze zákona na ochranu spotřebitele[55] a jeho eurokonformního výkladu vzhledem k čl. 11 odst. 2 směrnice.[56] Za zmínku zcela jistě stojí další specifikum smluv s dynamickým určením ceny, a to nemožnost využít ustanovení § 11a EnZ o odstoupení od smlouvy z důvodu změny ceny. Cena za elektřinu totiž logicky není stanovena konkrétně, ale matematickým vzorcem, který se nemění. V případě úpravy vzorce je samozřejmě možnost odstoupit od smlouvy zachována, neboť se jedná o změnu jiných podmínek.

3.3.1 Zákon č. 287/2022 Sb. a posílení práv spotřebitele

Chaotické situace na trhu s energiemi na podzim 2021 začali někteří dodavatelé zneužívat a nabízeli nezkušeným spotřebitelům dynamické smlouvy, přičemž často zamlčovali negativa takového způsobu určení ceny, na což upozorňoval ERÚ již v létě 2022.[57] Podobně upozornil dTest na jev, kdy většina dodavatelů energií přestala koncem léta 2022 nabízet smlouvy s fixními cenami, a proto se smlouvy se spotovými cenami staly na krátkou dobu jedinou možností pro sjednání nové smlouvy na dodávku elektřiny.[58] Vláda předložila a Poslanecká sněmovna schválila v září 2022 v režimu legislativní

53 § 11a EnZ, ve znění účinném od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2021, označuje chráněný subjekt jako zákazníka (též jako domácnost a podnikající fyzické osoby), znění účinné od 1. 1. 2022 již používá pojem spotřebitel a podnikající fyzická osoba.

54 § 11a EnZ, shodně v obou zněních.

55 Zde zejména § 2 odst. 1 písm. b) ve spojení s § 9 odst. 1 a § 5a zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

56 ZELENKA, J. Spotové ceny energií: Ví spotřebitel, co to znamená? A měl by mu to dodavatel vysvětlit? *Právní prostor* [online]. 2022 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spotove-ceny-energii-vi-spotrebitel-co-znamena-mel-mu-dodavatel-vysvetlit

57 Energetický regulační úřad, op. cit.

58 Regulace smluv se spotovými cenami. *dTest* [online]. 2023 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.dtest.cz/clanek-9961/regulace-smluv-se-spotovymi-cenami

nouze novelu EnZ[59], která do § 11c EnZ vložila dva nové odstavce a umožnila tak spotřebitelům rychle opustit své stávající i nově sjednané smlouvy se spotovými cenami.

Odstavec 2 dával spotřebiteli, který sjednal smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny se způsobem určení ceny přímo závislým nebo odvozeným od změn ceny elektřiny na organizovaných trzích s elektřinou, právo vypovědět závazek ze smlouvy s výpovědní dobou v trvání 1 měsíce, která počíná běžet prvním dnem měsíce následujícího po doručení výpovědi dodavateli elektřiny. Důvodová zpráva zmiňuje nutnost zajistit efektivní ochranu spotřebitelů před kontrakty, které mohou podléhat cenovým výkyvům z důvodu nestability trhů. Vzhledem k možným negativním dopadům na spotřebitele, kteří by byli nuceni příliš dlouho setrvávat v nevýhodném smluvním vztahu, byla krátká výpovědní doba nezbytná. Tato právní úprava dopadala i na smlouvy sjednané před nabytím účinnosti novely.[60]

3.3.2 Nařízení vlády č. 298/2022 Sb.: ochrana spotřebitele, nebo omezení?

O necelé tři měsíce později, dne 14. 12. 2022, schválila vláda nařízení č. 442/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 298/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci, ve znění nařízení vlády č. 343/2022 Sb. (dále „nařízení vlády č. 298/2022 Sb.“). Výsledkem, kromě zavedení cenového stropu na elektřinu a plyn, byl i zákaz sjednat se spotřebitelem smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny se způsobem určení ceny přímo závislým od změn ceny elektřiny na krátkodobých organizovaných trzích s elektřinou a vztaženým k průběhu hodinové spotřeby elektřiny, nejedná-li se o dodávku elektřiny do odběrného místa vybaveného průběhovým měřením elektřiny.

---

59 Zákon č. 287/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 265/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky v oblasti cen, ve znění pozdějších předpisů.

60 Sněmovní tisk 302/0, Novela z. - energetický zákon – EU. *Poslanecká sněmovna [*online]. 13. 9. 2022, s. 31 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=216630

Dle odůvodnění nařízení vlády mají smlouvy s dynamickým určením ceny největší potenciál v kombinaci s IMS, protože může docházet k cílenému omezování spotřeby na bázi hodin či dní. Jako argument pro zákaz těchto smluv u spotřebitelů s běžným elektroměrem vláda uváděla spekulaci dodavatelů na pokles ceny spojenou s přenosem rizika na zranitelné spotřebitele, jejichž krátkodobé omezení spotřeby nelze změřit a zúčtovat, protože se použije TDD.[61] Toto zdůvodnění považuji za částečně zavádějící, neboť jedním ze znaků dynamických tarifů (byť v tomto případě se nejedná o skutečné RTP) je právě přenos rizika na spotřebitele, který tím má možnost ušetřit na rizikové prémii, kterou by jinak platil dodavateli.

Obdobně nelze v obecné rovině nesouhlasit s tvrzením, že *„domácnosti nejsou znalé rizik spojených s produktem navázaným na spotové ceny a prudké výkyvy v ceně spotu mohou způsobovat sociální problémy, zejména v případech, kdy spotřebitel ani nemá možnost na změnu cen na velkoobchodním trhu jakkoliv reagovat, tj. upravovat svoji spotřebu"*.[62] Nicméně odůvodnění vnímám jako silně generalizující a zcela opomíjející legitimní potřebu informovaného a zkušeného spotřebitele, který po vyhodnocení situace na krátkodobém trhu s elektřinou bude chtít změnit dodavatele a způsob cenotvorby směrem k dynamičtějšímu typu. Nadto se domnívám, že v té době již účinná úprava opravňující spotřebitele k vypovězení závazku z takto rizikové smlouvy s výpovědní dobou v trvání 1 měsíce, byla dostatečná.

Poslední argument uvedený v odůvodnění se týká cenového stropu za dodávku elektřiny ve spojení s dynamickým určením ceny. Vláda poukazuje na iluzi výhodnosti smluv s dynamicky určenou cenou ve spojení s cenovým stropem, který komentované nařízení zavádí. Existovala totiž obava, že po skončení platnosti cenových stropů budou spotřebitelé s dynamickými tarify vystaveni rizikovým vlivům spotových cen.[63]

---

61 Odůvodnění nařízení vlády č. 442/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 298/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci, ve znění nařízení vlády č. 343/2022 Sb. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 14. 12. 2022, s. 11 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCM4EDESR/

62 Ibid., s. 11.

63 Ibid.

Shora uvedené argumenty uvedené v odůvodnění nařízení vlády je nezbytné vnímat v kontextu vývoje cen elektřiny v letech 2021 a 2022 a situace, ve které se vláda nacházela v prosinci 2022. Proto se motivace vlády a zákonodárce ohledně omezení smluv s dynamickým určením ceny může jevit jako opodstatněná. Nicméně, o více než rok později lze uvést dva poznatky.

Předně, dodavatelé elektřiny s dlouhodobou strategií nákupu, respektive jejich zákazníci, v průběhu roku 2023 dopláceli na tuto bezpečnou a konzervativní strategii.[64] Zatímco v roce 2022 byly ceny elektřiny v cenících dominantních dodavatelů v průměru výrazně nižší než ceny spotové elektřiny, v průběhu roku 2023 tomu bylo přesně naopak. Průměrná spotová cena elektřiny v roce 2023 činila přibližně 2700 Kč/MWh (vychází z výpočtu 100 €/MWh + provize dodavateli 300 Kč/MWh), kdežto dlouhodobé tarify tradičních dodavatelů nabízely po většinu roku ceny v rozmezí 5000 Kč/MWh až 9000 Kč/MWh (připomínám, že cenový strop činil 5000 Kč/MWh, rozdíl mezi fixní či spotovou cenou a cenovým stropem hradil stát).[65]

Za další, někteří alternativní dodavatelé elektřiny si se zákazem sjednávání nových smluv se způsobem určení ceny přímo závislým od změn ceny elektřiny na krátkodobých organizovaných trzích s elektřinou a vztaženým k průběhu hodinové spotřeby elektřiny poradili v pravdě kreativně. Jestliže do konce roku 2022 nabízené smlouvy se spotovými tarify fungovaly na principu dopředně placených záloh a následném vyúčtování výsledné ceny stanovené vzorcem (který počítal s nákupy na denním a vnitrodenním trhu a uplatněním křivky TDD) v daných intervalech (například měsíčních), v roce 2023 již nebylo možno z důvodu shora komentovaného nařízení vlády č. 298/2022 Sb. tyto smlouvy nabízet novým zákazníkům – spotřebitelům bez IMS. K uspokojení spotřebitelů lačných po nižších cenách začali

64 Bezpečnou zejména v kontrastu ke spekulativní nákupní strategii skupiny Bohemia Energy a dalších alternativních dodavatelů, na což dominantní dodavatelé energií často upozorňují (KRÝŽOVÁ, S. Milionům lidí klesne cena elektřiny. Výrazně, slibuje šéf ČEZ Prodej. *Seznam Zprávy* [online]. 21. 9. 2023 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-firmy-milionum-lidi-klesne-cena-elektriny-vyrazne-slibuje-sef-cez-prodej-237116

65 Porovnání spotových cen energií a cen základních produktů dominantních dodavatelů za rok 2023. *TZBinfo* [online]. 17. 1. 2024 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energii/26349-porovnani-spotovych-cen-energii-a-cen-zakladnich-produktu-dominantnich-dodavatelu-za-rok-2023

tito dodavatelé nabízet smlouvy s určením ceny odvozeným od průměru spotových cen za posledních 12 měsíců, případně s měsíční fixací ceny, kdy nákup komodity probíhal s určitým krátkým časovým předstihem.

V případě smlouvy s konzervativnějším stanovením ceny na základě průměrné spotové ceny za předchozích 12 měsíců se může jednat o spekulaci dodavatele na nižší ceny elektřiny na krátkodobých trzích v průběhu plnění závazku (pokud samozřejmě elektřinu nenakoupil předem), princip je ale shodný s běžně nabízenými fixními tarify – opakovaně dopředně placené zálohy a vyúčtování jednou za rok. Tarify s měsíční fixací naopak více přibližují spotřebitele ke spotovým cenám a jsou rizikovější. Dle EnZ ve znění účinném do 31. 12. 2023 byly i tyto smlouvy považovány za smlouvy se způsobem určení ceny odvozeným od změn ceny elektřiny na organizovaných trzích s elektřinou, protože cena nebyla předem určená, ale nepřímo se odvíjela od změn ceny na organizovaných trzích. Proto použije se ustanovení § 11c odst. 2 o zákonné výpovědní době 1 měsíc (s počátkem běhu v první den následující po doručení výpovědi dodavateli). Výše ceny nebyla určena smluvně, ale pouze vzorcem, proto nebylo možné aplikovat ustanovení § 11a EnZ o včasném oznámení změně ceny či smluvních podmínek. Postačovalo tedy spotřebiteli oznámit cenu na příslušný měsíc v první den příslušného měsíce (např. cena elektřiny za měsíc prosinec mohla být spotřebiteli oznámena 30. 11. nebo i 1. 12.).

3.4 Dynamické tarify v Lex OZE

V září 2023 poslalo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (dále „MPO“) do mezirezortního připomínkové řízení návrh novely Lex OZE III, kterou se mění EnZ a některé další zákony. Tato energetická novela má společně s novelou Lex OZE I[66] a Lex OZE II[67] dokončit transpozici evropské legislativy v oblasti moderní elektroenergetiky, mimo jiné zapracovává Směrnici (EU) 2019/944, která je součástí Čtvrtého energetického balíčku. Zatímco Lex OZE I zvýšila hranice instalovaného výkonu výrobny, do kterého není nutno disponovat licencí do 50 kWp, a Lex OZE II se primárně

66 Novela Lex OZE I byla vyhlášena ve sbírce zákonů jako zákon č. 19/2023 Sb. a nabyla účinnosti 24. 1. 2023.

67 Novela Lex OZE II byla vyhlášena ve sbírce zákonů jako zákon č. 469/2023 Sb. a z velké části nabyla účinnosti 1. 1. 2024.

zabývala principy komunitní energetiky, zejména vytváření energetických společenství a sdílení elektřiny, Lex OZE III se soustředí na zavedení pravidel pro akumulaci (ukládání energie), agregaci flexibility[68] a dynamické tarify. V této podkapitole se hodlám zaměřit na prvotní úpravy dynamických tarifů v ČR, proces jejich přijímání a možné kontroverze s tím spojené.

Návrh novely Lex OZE III obsahoval velmi komplexní úpravu dynamických tarifů. Jednalo se o definici dynamické ceny, která se téměř shodovala s čl. 2 bodem 15 směrnice[69], přičemž v důvodové zprávě MPO poukazovalo na nutnost vybavit odběrná místa spotřebitelů IMS, aby byli spotřebitelé schopni upravovat svou spotřebu v reálném čase a benefitovat z průběžného vyúčtování.[70, 71]

Dále by novela upravila § 11c, který ve znění zákona č. 287/2022 Sb. dával spotřebiteli s dynamickým tarifem právo vypovědět smlouvu se zkrácenou výpovědní dobou, a to takovým způsobem, že by celou úpravu týkající se dynamických tarifů přesunula do zcela nového § 11ca.

Navrhovaný § 11ca se měl dělit do 5 odstavců, které by upravovaly:

1. informační povinnost dodavatele vůči spotřebiteli před učiněním závazné nabídky, v rámci které bude spotřebitel seznámen s výhodami a riziky produktu, způsobem cenotvorby a o možnosti zahájit

68 Flexibilitou návrh rozumí schopnost řízené změny odběru nebo dodávky elektřiny v soustavě, agregační činností rozumí sdružování flexibility.

69 Pro srovnání uvádím znění směrnice: *„smlouvou s dynamickým určováním ceny elektřiny* [se rozumí] s*mlouva o dodávkách elektřiny mezi dodavatelem a konečným zákazníkem, která odráží cenové změny na spotových trzích včetně denních a vnitrodenních trhů, v intervalech odpovídajících přinejmenším četnosti vypořádání tržních transakcí; a znění návrhu novely Lex OZE III: dynamickou cenou způsob určení ceny za dodávku elektřiny nebo plynu tak, že se v průběhu doby trvání závazku ze smlouvy mění v přímé závislosti na změnách cen elektřiny nebo plynu na krátkodobých trzích s elektřinou nebo plynem v časových intervalech, které odpovídají nejméně obchodní periodě vypořádání obchodů na těchto trzích.".*

70 Čj. OVA 1186/23 – Materiál: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 21. 9. 2023, s. 9 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.odok.cz/portal/services/download/attachment/ALBSCVVM56W9/

71 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 21. 9. 2023, s. 26 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.odok.cz/portal/services/download/attachment/ALBSCVVM57OJ/

dodávky pouze v případě, že je odběrné místo vybaveno průběhovým měřením (IMS),

2. právo spotřebitele vypovědět závazek ze smlouvy s výpovědní dobou v trvání 1 měsíce (shodně s původním § 11c odst. 2),
3. zákaz sjednání dynamické smlouvy se spotřebitelem, absentuje-li odběrné místo spotřebitele IMS, přičemž návrh nabízí dvě varianty:
   a) úplný zákaz sjednání dynamické smlouvy do odběrného místa, které není vybaveno IMS,
   b) částečný zákaz ve smyslu nemožnosti plnění závazků z dynamické smlouvy na období, než bude instalován IMS,
4. rozšíření protekcionistických ustanovení odstavců 1–3 i na smlouvy s jiným způsobem určení ceny přímo závislým na změnách cen komodity na organizovaných trzích bez možnosti spotřebitele reagovat změnou odběru nebo zrušením závazku,
5. zdánlivost ujednání opravňující dodavatele ke změně sjednané ceny na dynamickou cenu nebo na dynamické ceně závislé bez výslovného souhlasu spotřebitele (shodně s původním § 11c odst. 3).

Důvodová zpráva k § 11ca na jednu stranu přiznává benefity dynamických smluv ve smyslu přiblížení cenotvorby dodávek komodity co nejblíže provedeným obchodům a tím profitu zákazníků z aktuálních tržních cen, na druhé straně opakovaně zdůrazňuje významnou nejistotu způsobenou možnou nestabilitou koncových cen.[72]

Třetí odstavec představuje přenesení zákazu sjednání smlouvy s dynamickou cenou z nařízení vlády č. 298/2022 Sb. (účinné do 31. 12. 2023) na zákonnou úroveň. MPO v důvodové zprávě opět argumentuje naprostou nevhodností spotových produktů vzhledem k absenci IMS v odběrných místech a nutnosti užití TDD. Rizika dopadů cenových ujednání, která nemohou zohlednit flexibilní chování spotřebitele například v období extrémně vysoké ceny, jsou dle MPO natolik významná, že je nutné se přistoupit k zákazu RTP tarifů pro spotřebitele bez IMS.[73]

Protože obdobné důsledky jako RTP tarify na odběrných místech spotřebitele bez IMS mohou mít i jiné typy smluv, které striktně nesplňují

72 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva, op. cit., s. 26.
73 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva, op. cit., s. 27.

definici smluv s dynamickou cenou, navrhovalo se v odstavci 4 upravit i tyto. Má se opět jednat o takové smlouvy, kdy není pevně stanovena cena, ale pouze cenová formule, jejíž výsledek se spotřebitel dozví až na konci zúčtovacího období, kdy již nebude mít možnost reagovat úpravou spotřeby, ale ani ukončit závazek.[74] Zároveň by ale odstavec 4 neměl bránit produktům krátkodobých fixací (typicky měsíčních), kdy před prolongací sdělí dodavatel zákazníkovi výsledek cenové formule a zároveň je smluvně spotřebitel oprávněn závazek zrušit a zamezit tak prolongaci smlouvy za cenu, kterou při sjednání neznal.[75, 76]

Stále by platilo, že smlouvy s dynamickou cenou jsou spotřebitelům s odběrným místem bez IMS zapovězeny zcela, ale uzavírání smluv s určením ceny odvislým od cen na organizovaných trzích (nikoliv pouze krátkodobých) je za určitých podmínek možné.

3.4.1 Lex OZE III v mezirezortním připomínkovém řízení

V rámci meziresortního připomínkového řízení vznášely k § 11ca odst. 3 připomínky tři resorty, které žádaly jeho odstranění. Konkrétně se jednalo o ministerstvo životního prostředí (MŽP), ministerstvo zemědělství (MZE) a ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV).[77]

MZE a MŽP formulovala připomínky téměř identicky. Oba resorty uvádějí, že takové omezení dynamických tarifů je v evropském kontextu neobvyklé a že takto silná ochrana spotřebitele může být i kontraproduktivní. Údajně lze smlouvu s dynamickou cenou nahradit smlouvou s konkrétní měsíční cenou, což ubírá produktu na transparentnosti v oblasti cenotvorby (namísto navázání na ceny na krátkodobých trzích může dojít ke stanovování ceny bez příslušného cenového vzorce). Dále připomínají, že vyšší míry ochrany lze dosáhnout stanovením krátké výpovědní doby.[78]

74 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva, op. cit., s. 28.
75 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva, op. cit., s. 29.
76 Čj. OVA 1186/23 – Materiál, op. cit., s. 10.
77 Je na místě zmínit, že všichni tři ministři příslušných ministerstev jsou členy KDUČSL.
78 Čj. OVA 1186/23 – Vypořádání připomínek: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 14. 12. 2023, s. 56, 61 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCM4EDGKR/

MPSV se vyjádřilo obdobně nesouhlasně k paušálnímu zákazu dynamických cen pro zákazníky spotřebitele, kteří nedisponují IMS. Kromě důvodů společných s MZE a MŽP srovnávalo MPSV dynamické smlouvy s podpisem smlouvy s tříletou fixací v nevhodný okamžik a upozorňovalo na negativní dopad na konkurenceschopnost menších dodavatelů a v důsledku na negativní dopad na hospodářskou soutěž a koncové zákazníky.[79]

MPO všechny požadavky na vypuštění problematického ustanovení zamítlo a poukázalo na důležitost úpravy právě vzhledem ke Směrnici (EU) 2019/944. Taktéž uvedlo na pravou míru problematiku ne/výhodnosti fixních a dynamických tarifů – ačkoliv se údajně může zdát, že spotové produkty jsou výhodnější a levnější než fixované dodávky, může v případě extrémní volatility krátkodobých trhů dojít k výraznému růstu cen, a to bez povšimnutí spotřebitele. Toto riziko mělo být eliminováno zahrnutím zákonné měsíční výpovědní doby.[80]

3.4.2 Několik poznámek k dynamickým tarifům v Lex OZE III

Těžko se lze ubránit dojmu, že každý ze subjektů zúčastněných v připomínkovém řízení takříkajíc kope za jiný tým – a ani jednomu nemusí nezbytně jít výhradně o blaho spotřebitele samotného.

Tento pocit je na jedné straně velmi silně podpořen opakující se argumentací ministerstev, která vznesla požadavek na vypuštění problematického § 11ca. Že se jedná o nadměrně ochranitelské pojetí ochrany spotřebitele a že podpis smlouvy s tříletou fixací může být méně výhodný než dynamická smlouva, se sice může jevit jako validní argument, ale zároveň velmi podobné argumenty v médiích prezentuje výkonný ředitel Asociace nezávislých dodavatelů energií.[81]

Na straně druhé je MPO, které jakoby dělalo vše proto, aby správně transponovalo Čtvrtý energetický balíček a ochránilo spotřebitele, ale v průběhu zapomnělo na posílení práv zákazníka (spotřebitele) a jeho pozice na trhu,

79 Čj. OVA 1186/23 – Vypořádání připomínek, op. cit., s. 107.
80 Čj. OVA 1186/23 – Vypořádání připomínek, op. cit., s. 107.
81 TRAMBA, D. Lobbisté proti volnému trhu. Novely energetického zákona ztížily cestu k levnější elektřině. *Ekonomický deník* [online]. 30. 1. 2024 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://ekonomickydenik.cz/omezovani-volneho-trhu-novely-energetickeho-zakona-ztizily-cestu-k-levnejsi-elektrine-a-plynu/

což je další princip energetického práva EU. Průměrný spotřebitel, za předpokladu, že je v rozumné míře informovaný, přiměřeně pozorný a obezřetný, před uzavřením obdobné smlouvy uvažuje produkt či službu jak z hlediska uspokojení potřeb, tak z pohledu nákladů. Dá se tudíž chápat požadavek na informování o cenotvorbě a rizicích spojených s danou službou.[82] Jakmile je ovšem tento požadavek prokazatelně naplněn, těžko se přistupuje na ideu, že by se spotřebitel neuměl rozhodnout a musel být nadále tak intenzivně chráněn.

MPO v důvodových zprávách i v komunikaci s veřejností rádo a hodně pracuje s ideou ochrany zranitelných skupin zákazníků před dynamickými tarify jako rizikovými produkty, na kterých lze mnoho ušetřit, ale i mnoho prodělat.[83] Nabízí se tudíž otázka, jak se bude MPO v budoucnu vyrovnávat s energetickým právem EU, které si klade za cíl, aby „všichni spotřebitelé by měli mít možnost využívat výhod plynoucích z přímé účasti na trhu“[84], a zdali s přibývajícím počtem instalovaných IMS bude eskalovat snaha chránit spotřebitele před tržními jevy.

Za další, často se straší zmiňovanými dramatickými cenovými výkyvy u spotových tarifů a potenciálním rizikem pro zákazníky s odběrným místem s běžným elektroměrem. Při čtení důvodové zprávy novely LEX OZE III lze nabýt dojmu, že se nevhodně zaměňují krátkodobé cenové výkyvy na vnitrodenním trhu s dlouhodobými cenovými výkyvy v řádu týdnů až měsíců.[85] Na výkyvy na vnitrodenním trhu totiž skutečně nemůže zákazník s běžným elektroměrem logicky reagovat okamžitou změnou chování, přesto se jeho vyúčtování řídí TDD a nedojde k dramatickému nárustu ceny. V případě dlouhodobého zvýšení ceny bude zákazník dříve či později zasažen v každém případě, lhostejno zdali má tarif fixní či dynamický. Proto byly cenové stropy na elektřinu zavedeny nejenom v ČR, ale i v Norsku, kde dynamické tarify používá většina zákazníků.[86]

82 ZELENKA, op. cit.
83 TRAMBA, op. cit.
84 Například preambule bod (37) směrnice č. 944/2019.
85 Čj. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva, op. cit., s. 27.
86 Explained: Why Is Electricity So Expensive In Norway Right Now? *Life in Norway* [online]. 5. 9. 2022 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.lifeinnorway.net/why-is-electricity-so-expensive-in-norway-right-now/

3.4.3 Tajemné zmizení § 11ca

Důvod, proč jsem o § 11ca v návrhu novely Lex OZE III v předchozí části mluvil v minulém čase, je prostý. Ustanovení § 11ca společně s definicí dynamické ceny v § 2 a s § 11c z návrhu novely Lex OZE III zmizelo (resp. v materiálu ve verzi pro jednání vlády ze dne 22. 12. 2023 již tato ustanovení chybí). Zvláštní, ale rozhodně ne neobvyklou souhrou okolností se totiž tato ustanovení ocitla v pozměňovacím návrhu poslanců Adamce, Slavíka, Telekyho a Müllera (dále „PN") k návrhu novely Lex OZE II.[87]

Znění § 11ca je téměř totožné s původním vládním návrhem, pouze odstavce 3 a 5 doznaly změny (dle mého názoru k lepšímu) a jsou srozumitelnější. Odstavec 3 stanoví podmínku nabytí účinnosti smlouvy osazením odběrného místa průběhovým měřením (IMS). Odstavec 4 v první větě přikáže použít odstavce 1 a 2 i na smlouvy s jiným způsobem určení ceny závislým na změnách ceny elektřiny na organizovaných trzích s elektřinou. V druhé větě je účinnost těchto typů smluv podmíněna smluvním nastavením, které dovoluje spotřebiteli reagovat na oznámení určené (tj. dle vzorce vypočtené) ceny zrušením závazku nebo přechodem na jiný tarif.

Nám již dobře známé smlouvy s měsíční fixací mohou i po této novelizaci zůstat účinné za předpokladu, že vypočtená cena za dodávku bude oznámena nejpozději tak, aby mohl spotřebitel v souladu s odst. 2 smlouvu vypovědět s výpovědní dobou v trvání 1 měsíc[88], nebo aby mohl zahájit odběr elektřiny za cenu jinou nejpozději ke dni účinnosti určené ceny.

PN byl v tomto znění schválen hospodářským výborem PS PČR dne 23. 11. 2023 a později byl návrh zákona Lex OZE II včetně shora komentovaného PN schválen jak Poslaneckou sněmovnou, tak Senátem, a po podepsání prezidentem nabyl platnosti 31. 12. 2023 a účinnosti 1. 1. 2024. Tím byl, alespoň prozatím, příběh dynamických tarifů v českém energetickém právu dokončen.

---

87 ADAMEC, I., SLAVÍK, J., TELEKY, R., MÜLLER, T. Pozměňovací návrh č. 3626, Sněmovní tisk 487, Novela z. – energetický zákon – EU. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 14. 11. 2023, s. 78 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=238541

88 Oznámení vypočtené ceny tedy musí proběhnout minimálně 1 měsíc před zahájením dodávky.

4 Příběh nekončí

Na přelomu roku 2024 a 2025 se Lex OZE III vrací na scénu. Jeho hlavní myšlenkou je stále akumulace flexibility poskytované účastníky trhu s elektřinou a posílení ochrany zákazníka. Avšak v médiích Parlamentem projednávaná novela dostala více pozornosti kvůli návrhu na snížení podpory pro obnovitelné zdroje. Na konci ledna 2025 pak Senát návrh zákona vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacími návrhy. Obecně Lex OZE III nepřináší ve vztahu k dynamickým tarifům žádné zásadní koncepční změny, téměř výhradně se jedná transpoziční ustanovení Směrnice (EU) 2019/944. Zároveň nebyla nová ustanovení týkající se dynamických tarifů zásahem Senátu nijak dotčena. Přesto i tato zaslouží přiměřenou dávku pozornosti.

4.1 Zákazník, obchodník & jejich práva a povinnosti

Čl. 11 Směrnice (EU) 2019/944 původně udával členským státům povinnost přizpůsobit regulační rámec tak, aby bylo umožněno obchodníkům s elektřinou nabízet smlouvy s dynamickým určením ceny a zákazníky řádně informovat, tak zákazníkům uzavření těchto smluv umožnit. Tato povinnost byla sice splněna již ve shora zmiňovaném PN z konce roku 2023, jenomže poněkud zvláštně. Lex OZE II právo zákazníka uzavřít a povinnost obchodníka[89] nabízet a uzavřít smlouvy s dynamickým určením ceny elektřiny stanovil s odloženou účinností od 1. 7. 2024. Důvodová zpráva vysvětluje, že obchodníci se budou muset technicky a administrativně připravit.[90]

Jinými slovy, omezení smluvní volnosti uzavírat smlouvy s dynamickým určením ceny odkladu nesneslo[91], ale poskytnutí dostatku času, aby se obchodníci mohli připravit, vhodné bylo.[92]

Doposud poslední změny patrně § 28 a § 30 doznají v Lex OZE III v důsledku Reformy trhu s elektřinou (Electricity Market Design Reform,

89 Povinnost obchodníka, který dodává elektřinu do nejméně 200 000 odběrných míst zákazníků; mimochodem jedná se o doslovné převzetí z čl. 11 odst. 1 směrnice.

90 ADAMEC, SLAVÍK, TELEKY, MÜLLER, op. cit., s. 12.

91 Dělo se tak v období, kdy ceny elektřiny začaly klesat, tudíž argument ochranou spotřebitele pozbývá smyslu.

92 Zatímco v zimě 2022 v průběhu energetické krize právní úprava týkající se obchodníků nabývala účinnosti okamžitě po publikaci předpisu ve Sbírce předpisů zcela bez problému.

známá i jako EMDR).[93] Jedná se zejména, zřejmě i jako poučení z energetické krize, o rozšíření povinnosti zajistit právo koncového zákazníka na uzavření smlouvy nejenom s dynamickým určením ceny, ale i s fixní cenou na dobu minimálně jednoho roku (a povinnost obchodníka nabízet a uzavřít tyto).[94]

4.2 CBA & IMS

MPO má vůči Evropské komisi informační povinnost v různých oblastech, předně se jedná o zajištění krátkodobé a dlouhodobé energetické bezpečnosti a soběstačnosti. Nově by mělo ministerstvo v souladu se směrnicí informovat také o výsledcích CBA zavedení IMS v plynárenství a elektroenergetice.[95]

Dále, přestože MPO již od roku 2011 dle EnZ[96] zpracovává analýzy zavedení IMS, Lex OZE III uvede EnZ do souladu se směrnicí. Dojde tím k zakotvení nutnosti CBA opakovat co 4 roky v případě negativních výsledků.[97]

V souvislosti s hromadným nasazením IMS (potažmo průběhovým měřením) od července 2024 je nutné splnit požadavek směrnice[98] na pravidelné sledování přínosů pro spotřebitele, vývoj nasazování a s ním spojené náklady. Tento monitoring dle novely provádí MPO, a to v budoucím § 16 odst. 1 písm. k) EnZ.[99]

Z pohledu infrastruktury je pak posledním zásadním doplněním dynamických tarifů povinnost PDS informovat zákazníka o blížící se instalaci IMS a poskytnout mu rady a informace týkající se výhod a užívání zařízení, jakož i informovat o zpracování osobních údajů a stanovit pravidla pro případ, že si zákazník sám o instalaci IMS požádá. Tato transpozice[100] se projevuje nově vloženým odstavcem 9 v § 49 EnZ.[101]

93 Zde konkrétně Směrnice (EU) 2024/1711, která novelizovala čl. 11 Směrnice (EU) 2019/944.

94 Senátní tisk č. 38, Novela z. - energetický zákon – EU [online]. Poslanecká sněmovna u ČR, 7. 1. 2025 [cit. 3. 3. 2025], s. 57, 61. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=216630

95 , s. 25, a čl. 19 odst. 2, 4 a 5 a přílohy II bodu 1 směrnice.

96 § 16 odst. 1 písm. i) EnZ.

97 Senátní tisk č. 38, Novela z. – energetický zákon – EU, op. cit., s. 25; Čl. 19 odst. 5 směrnice.

98 Čl. 19 odst. 4 a čl. 21 odst. 2 písm. c) směrnice.

99 Původní vládní návrh Lex OZE III tuto zpravodajskou povinnost nesystematicky přiděluje ERÚ, ten se v průběhu připomínkového řízení vymezil a monitorovací a zpravodajská činnost byla přesunuta do působnosti MPO.

100 Čl. 20 první pododstavec písm. f) a čl. 21 odst. 2 písm. a) směrnice.

101 Senátní tisk č. 38, Novela z. – energetický zákon – EU, op. cit., s. 67.

Je poněkud zarážející, že shora uvedená ustanovení nedostala takříkajíc speedtrack v podobě poslaneckého návrhu při projednávání Lex OZE II tak, jako tomu bylo u zejména u § 11ca a § 28 odst. 1 písm. i) a § 30 odst. 3. Přeci jenom, pokud bylo na podzim 2023 jasné, že Lex OZE III nenabude účinnosti do 1. 1. 2024, bylo pravděpodobně obdobně bláhové předpokládat, že se tak stane do 1. 7. 2024. Přitom toto datum je zásadní pro zahájení hromadného nasazování IMS. Dokud totiž nebude v § 49 EnZ vložený nový odst. 9, hrozí zákazníkům, u nichž se instaluje IMS, že nebudou korektně informování.[102]

5 Závěr

Celý legislativní proces a okolnosti přijímání české úpravy dynamických tarifů ve mně vzbuzují jistou nedůvěru. Nad rámec pochybností nad odůvodněními MPO a dalších ministerstev ohledně § 11ca, které jsem komentoval výše, vyvstávají i další otázky.

Předně, proč byla úprava dynamických smluv kvapně přesunuta z novely Lex OZE III a tzv. přilepena k novele Lex OZE II, která již byla v Poslanecké sněmovně? Nabízí se otázka, zdali může existovat spojitost mezi zmiňovaným vývojem cen elektřiny v roce 2023, relativně drahými fixními tarify dominantních dodavatelů a uspíšením legislativního procesu. Nebýt přilepení § 11ca EnZ k Lex OZE II, bylo by možné od 1. 1. 2024, po skončení účinnosti nařízení vlády č. 298/2022 Sb., sjednávat smlouvy s dynamickou cenotvorbou i nadále.

Závěrem, je pozoruhodný vývoj okolo implementace IMS. Pokud je průběhové měření základním předpokladem pro efektivní využití dynamických tarifů, jak tvrdí MPO, proč nebyla uspíšena i tato ustanovení spojená s jeho nasazením? Přestože zdržení úpravy monitorovací a analytické působnosti MPO patrně nebude mít markantní dopad na jednotlivce, absence informační povinnosti PDS vůči budoucímu zákazníkovi s IMS může mít nepříznivé dopady na koncového zákazníka. Pravděpodobně nebude negativní vliv tohoto postupu zásadní vzhledem k relativně pomalému tempu instalace,

102 Autor se domnívá, že předmětná ustanovení směrnice nelze podřadit pod konkrétní obecnou právní zásadu, nemají proto de facto horizontální přímý účinek a zákazník by se těchto ustanovení nemohl v případě nedodržení ze strany PDS domoci.

ale rozhodně se jedná o silně nesystematický přístup, bohužel typický pro české energetické právo.

Tato práce zmapovala institut dynamických tarifů, jeho chápání v Evropě, jeho podivuhodný vztah s českým energetickým právem a jeho postupnou implementaci do našeho právního systému. Z výše popsaných událostí a jejich pozadí vyplývá, že český elektrický valčík s dynamickými tarify se možná (alespoň prozatím) chýlí ke konci. Nicméně, proměnu české energetiky z pohledu dynamických tarifů a aktivace zákazníků a spotřebitelů bude nadmíru zajímavé i nadále sledovat.

References

‚Kupovali draze, prodávali levně, nejistili se.' Náhlý konec Bohemia Energy pohledem ekonomického novináře. *Vinohradská 12* [online]. Český rozhlas [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/podcast-vinohradska-12-bohemia-energy-kolibrik-energie_2110180600_bar

ADAMEC, I., SLAVÍK, J., TELEKY, R., MÜLLER, T. Pozměňovací návrh č. 3626, Sněmovní tisk 487, Novela z. – energetický zákon – EU. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. 14. 11. 2023 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=238541

AHLQVIST, V., HOLMBERG, P., TANGERÅS, T. A survey comparing centralized and decentralized electricity markets. In: HOWELLS, M. (ed.). *Energy Strategy Reviews*. 2022 [online]. DOI: https://doi.org/10.1016/j.esr.2022.100812

Annual electricity spot market prices in Czech Republic. *Energy-Charts* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://energy-charts.info/charts/price_average/chart.htm?l=en&c=CZ&interval=year&legendItems=11&year=2020

ARIAS CAÑETE, M. A New Deal for Europe's Energy Consumers. *Evropská komise* [online]. 2015 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/SPEECH_15_4596

BOEVE, S., CHERKASKY, J., BONS, M., SCHULT, H. ASSET Study on Dynamic retail electricity prices. *European Commission* [online]. Directorate-General for Energy, Publication Office, 2021 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://data.europa.eu/doi/10.2833/87875

Čistá energie pro všechny: Rada přijala zbývající návrhy týkající se trhu s elektřinou a Agentury pro spolupráci energetických regulačních orgánů. *Rada EU a Evropská rada* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/!Fx47UR

Č. j. OVA 1186/23 – Důvodová zpráva: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 21. 9. 2023 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.odok.cz/portal/services/download/attachment/ALBSCVVM57OJ/

Č. j. OVA 1186/23 – Materiál: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 21. 9. 2023 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.odok.cz/portal/services/download/attachment/ALBSCVVM56W9/

Č. j. OVA 1186/23 – Vypořádání připomínek: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 14. 12. 2023 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCM4EDGKR/

Demand Response. *International Energy Agency* [online]. 2023 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://iea.org/energy-system/energy-efficiency-and-demand/demand-response

Electricity prices for household consumers. *Eurostat* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_price_statistics

Emise skleníkových plynů v ČR podle sektorů. *Fakta o klimatu* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/infografiky/emise-cr

Explained: Why Is Electricity So Expensive In Norway Right Now? *Life in Norway* [online]. 5. 9. 2022 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.lifeinnorway.net/why-is-electricity-so-expensive-in-norway-right-now/

FULWOOD, M. Surging 2021 European Gas Prices – Why and How? *Oxford Institute for Energy Studies* [online]. 2022 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2022/01/Surging-2021-European-Gas-Prices-–-Why-and-How.pdf

HROZEK, D. Demand Side Response (odezva strany spotřeby). *O Energetice* [online]. 2016 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://oenergetice.cz/elektrina/demand-side-response-dsr

Infografika – Nárůst cen energií od roku 2021. Rada EU a Evropská rada [online]. 27. 1. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://europa.eu/!Y3W8Mt

Internal energy market. *European Parliament* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/45/internal-energy-market

KRÝŽOVÁ, S. Milionům lidí klesne cena elektřiny. Výrazně, slibuje šéf ČEZ Prodej. *Seznam Zprávy* [online]. 21. 9. 2023 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-firmy-milionum-lidi-klesne-cena-elektriny-vyrazne-slibuje-sef-cez-prodej-237116

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/943 ze dne 5. června 2019 o vnitřním trhu s elektřinou (přepracované znění). In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32019R0943

Odůvodnění nařízení vlády č. 442/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 298/2022 Sb., o stanovení cen elektřiny a plynu v mimořádné tržní situaci, ve znění nařízení vlády č. 343/2022 Sb. *ODok* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 14. 12. 2022 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://odok.cz/portal/services/download/attachment/KORNCM4EDESR

Porovnání spotových cen energií a cen základních produktů dominantních dodavatelů za rok 2023. *TZB-info* [online]. 17. 1. 2024 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.tzb-info.cz/ceny-paliv-a-energii/26349-porovnani-spotovych-cen-energii-a-cen-zakladnich-produktu-dominantnich-dodavatelu-za-rok-2023

Pozor: u spotových nabídek dodavatelů není žádná brzda při zdražení energie na burze. *Energetický regulační úřad* [online]. Oddělení kanceláře Rady, 2022 [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://tinyurl.com/5x8px99h

Regulace smluv se spotovými cenami. *dTest* [online]. 2023 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.dtest.cz/clanek-9961/regulace-smluv-se-spotovymi-cenami

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou (přepracované znění). In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0944

Sněmovní tisk 302/0, Novela z. – energetický zákon – EU. *Poslanecká sněmovna* [online]. Ministerstvo průmyslu a obchodu, Vláda ČR, 13. 9. 2022 [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=216630

TRAMBA, D. Lobbisté proti volnému trhu. Novely energetického zákona ztížily cestu k levnější elektřině. *Ekonomický deník* [online]. 30. 1. 2024 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://ekonomickydenik.cz/omezovani-volneho-trhu-novely-energetickeho-zakona-ztizily-cestu-k-levnejsi-elektrine-a-plynu/

ULBIG, A., BORSCHE, T. S., ANDERSSON, G. Impact of low rotational inertia on power system stability and operation. In: BOJE, E., XIA, X. (eds.). *19th IFAC World Congress IFAC 2014* [online]. Cape Town: International Federation of Automatic Control, 2014. DOI: https://doi.org/10.3182/20140824-6-ZA-1003.02615

Using time-of-use tariffs to engage customers and benefit the power systém. *Enefirst* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://enefirst.eu/wp-content/uploads/1_Using-ToU-Time-of-Use-tariffs-to-engage-consumers-and-benefit-the-power-system.pdf

VEDDER, H., ROGGENKAMP, M., RONNIE, A., GUAYO, I. del. EU Energy Law. In: VEDDER, H., ROGGENKAMP, M., RONNIE, A., GUAYO, I. del. *Energy Law in Europe*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-871289-3

Vyhláška č. 359/2020 Sb., o měření elektřiny.

Vývoj světových cen elektřiny podle zdrojů. *Fakta o klimatu* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://faktaoklimatu.cz/infografiky/cena-energie

What exactly is 'balancing energy'? *Federal Ministry for Economic Affairs and Climate* [online]. [cit. 3. 3. 2024]. Dostupné z: https://bmwk-energiewende.de/EWD/Redaktion/EN/Newsletter/2017/12/Meldung/direkt-account.html

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon).

ZELENKA, J. Spotové ceny energií: Ví spotřebitel, co to znamená? A měl by mu to dodavatel vysvětlit? *Právní prostor* [online]. 2022 [cit. 1. 3. 2024]. Dostupné z: https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spotove-ceny-energii-vi-spotrebitel-co-znamena-mel-mu-dodavatel-vysvetlit

Contact – e-mail

508743@mail.muni.cz

ENERGY SECTOR IN EGYPT: RISK ASSESSMENT AND INVESTMENT POTENTIAL

Barbora Baková

Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic

Abstract

The war in Ukraine pushed many nations to reshape their energy policies and to search for the new energy partners. Given the Czech Republic's dependence on Russian energy supplies, the country is actively seeking new, more reliable energy partners worldwide to enhance its energy security and diversify its supply sources. Thanks to its proximity and variable energy sources Egypt can become the new Czech partner in pursuing new diversified energy policy – an objective that aligns with the EU's goals. However, while Egypt offers the energy resources sought by the Czech Republic and at the same time, the development of Egypt's energy industry can create opportunities for Czech and European businesses, Egypt remains an economy marked by instability and a hight investment risk. This paper therefore examines these opportunities and risks in the Egyptian energy environment.

Keywords

Egypt; Energy; Energy Sector; Gas; Investments; Investment Law; Oil; Renewables.

1 Introduction

The war in Ukraine has compelled numerous nations to reconsider the direction of their national energy strategies and energy mix. Prior to the war, large number of the European Union (hereinafter "EU") member states were significantly reliant on energy imports from Russian Federation.[1] For instance,

1 ZACHMANN, G., MCWILLIAMS, B., SGARAVATTI, G. et al. The European Union-Russia energy divorce: state of play. *Bruegel* [online]. 2024 [cit. 1. 1. 2025]. Available at: https://www.bruegel.org/analysis/european-union-russia-energy-divorce-state-play

approximately one-third of Europe's energy consumption relied on gas, with Russian Federation supplying around 40% of this imported gas.[2] However, the war exposed the vulnerabilities of this structure. The EU more than ever begun to recognize the challenges stemming from a lack of diversification in the energy sector. In response to Russia's continued hostilities and the resulting global energy market disruptions, the EU recognized the urgent need to secure alternative energy sources. This led to the launch of the REPowerEU strategy, a comprehensive initiative aimed at reducing reliance on Russian fossil fuels and accelerating the transition to renewable energy.[3] The strategy outlines measures to diversify energy imports, invest in renewable infrastructure, and enhance energy efficiency across EU member states. Given its strategic proximity to Europe, its potential for green energy development, as well as its abundant fossil fuel resources, Egypt has emerged as a promising partner. In fact, Egypt appears to be well-positioned to become a significant supplier of energy to European markets, contributing to the EU's energy security and climate goals.[4] Moreover, the expansion of Egypt's energy sector presents considerable business potential for Czech and European companies, offering opportunities for investment, technology transfer, and industrial cooperation.

Before Putin's invasion of Ukraine and even in the months that followed, up until the Nord Stream explosion in September 2022, the Czech Republic remained heavily reliant on energy commodity imports from Russian Federation.[5] Therefore, as one of the countries most affected by new energy demands, the Czech Republic recognizes the potential of the Egyptian

2 THOMSON, E. These charts show Europe's reliance on gas before the war in Ukraine. *World Economic Forum* [online]. 2022 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://www.weforum.org/agenda/2022/11/europe-gas-shortage-russia/

3 EUROPEAN COMMISSION. REPowerEU Affordable, secure and sustainable energy for Europe. *European Commission* [online]. 2024 [cit. 1. 1. 2025]. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en

4 LEPIČ, L. Zájem energetických společností o Egypt roste. Dodávky plynu do EU mohou posílit energetickou bezpečnost. *OENERGETICE.CZ* [online]. 2023 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://oenergetice.cz/zahranicni/zajem-energetickych-spolecnosti-o-egypt-roste-dodavky-plynu-do-eu-mohou-posilit-energetickou-bezpecnost

5 STROUHAL, J. Česko se zbavilo závislosti na ruském plynu. Na věčné časy? *Forbes* [online]. 2023 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://forbes.cz/cesko-se-zbavilo-zavislosti-na-ruskem-plynu-na-vecne-casy/

energy market and has started to prioritize cooperation in the energy sector.[6] However, given the complexities of the Egyptian business environment, it raises the question of how risky it is for stakeholders, such as companies, to engage in the Egyptian energy sector. This paper is trying to enlighten this issue by focusing on Energy Investment Risk Assessment in Egypt with the emphasis to Czech an EU's energy needs.

2 Methodology

This Energy Investment Risk Assessment is divided into three sections. The main addressees of this paper include business and government representatives seeking to strengthen energy relations with Egypt, as well as members of the academia with an interest in this topic.

The first part provides with the overview over the current situation in Egyptian energy market same as over the commodities Egypt can offer to the Czech Republic and in the broader sense to the EU. The second part then focuses on the investment climate in Egypt taking in account both the legal and political aspects of doing business in Egypt. The conclusion summarizes the key knowledge and insights, leaving space for investors and governmental representatives to make individual decisions.

3 Overview of Egyptian Energy Sector with Emphasis to Czech State Energy Concept (SEC)

Traditionally, the Egypt's energy sector is dominated by fossil fuels which generate almost 90% (2022) of the Egyptian electricity,[7] out of which mostly natural gas, fuelling 60% of Egypt's energy needs across sectors including electricity, industry, transportation, and manufacturing.[8] Moreover, Egypt is the 3rd largest dry natural gas producer in Africa following the Algeria

6 CUCHÝ, O. Velvyslanectví v Káhiře pořádalo fórum k zelenému vodíku a energetické bezpečnosti. *Velvyslanectví České republik v Káhiře* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://mzv.gov.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/velvyslanectvi_v_kahire_poradalo_forum_k.html

7 Egypt. *Ember* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://ember-climate.org/countries-and-regions/countries/egypt/

8 SAMIR, S. The Gas Gambit: Egypt's Bet on A Cleaner Future. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2024 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://egyptoil-gas.com/features/the-gas-gambit-egypts-bet-on-a-cleaner-future/

and Nigeria[9] and the energy exports revenues made up to 24% of the GDP (2020) in the regional ranking.[10] Likewise, Egypt play pivotal roles in international fossil-fuels energy markets because of the Suez Canal ownership which operates 12% of the world trade in general[11] and it is a transit route for liquefied natural gas (hereinafter "LNG") and oil shipments travelling from North Africa, Europe and North America to Asia. Additionally, the Suez-Mediterranean (hereinafter "SUMED") oil pipeline, an alternative to the Suez Canal, serves as a strategic route for Persian Gulf oil. It transports oil from Ain Sokhna in the north through the country to the port of Sidi Kerir, near Alexandria, and onward to the Mediterranean region.[12]

Also, as a result of United Nations Framework Convention on Climate Change (hereinafter "UNFCCCP") Paris Agreement ratification in 2017, in its second updated Nationally Determined Contributions (hereinafter "NDCs"),[13] Egypt aims to achieve a diversified, competitive and balanced economy within the framework of sustainable development, pledging to have 42% of Egyptian power produced from renewable energy by 2030.[14] This followed the 2050 National Climate Change Strategy which was released in May 2022 which also claims the swich for renewables as the basis for the new structure of the energy sector.[15] Similarly, in November 2022 at UN Climate Change Conference (hereinafter "COP 27") in Sharm El-Sheikh, a new green hydrogen

9 U.S. ENERGY INFORMATION ADMINISTRATION. Egypt. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2022 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY

10 ABU ZAID, M. Egypt's petroleum sector made up 24% of GDP – minister. *Arab News* [online]. 2021 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.arabnews.com/node/1843086/business-economy

11 MFAT MARKET INTELLIGENCE REPORTS. The Importance of the Suez Canal to Global Trade. *New Zeeland Foreign Affairs and Trade* [online]. 2021 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.mfat.govt.nz/en/trade/mfat-market-reports/the-importance-of-the-suez-canal-to-global-trade-18-april-2021/

12 BARDEN, J., CANDACE, D. Red Sea chokepoints are critical for international oil and natural gas flows. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61025

13 Egypt´s Second Updated Nationally Determined Contributions from 26. 6. 2023. Available at: https://faolex.fao.org/docs/pdf/egy216644E.pdf

14 SAMIR, S. Egypt: A Land of Opportunity for Energy Investors. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://egyptoil-gas.com/features/egypt-a-land-of-opportunity-for-energy-investors/

15 FAOLEX DATABASE. Egypt National Climate Change Strategy (NCCS) 2050. *Food and Agricultural Organization of the United Nations* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC213202/

strategy targeting various sectors was introduced. Moreover, the new hydrogen strategy interested EU and led to boosting the relation between EU and Egypt by closing the bilateral Memorandum of Understanding (hereinafter "MoU 1") on a strategic partnership on renewable hydrogen,[16] as well as Joint Statement with the European Bank for Reconstruction and Development (hereinafter "EBRD") announcing the European Commission's contribution of up to €35 million in support of Egypt's Energy Wealth Initiative.[17] To put numbers in context, in 2022, renewables accounted for 20% of Egypt's energy mix.[18] However, in mid-February 2024, Egypt's Petroleum Minister, Tarek El Molla, announced that the country is planning to increase its 2030 renewable energy target in the energy mix to 60%, up from the current goal of 42%.[19] Hence, the country's main national strategy, which is also promoted internationally, focuses on significant investments in renewable energy.

Nevertheless, despite all the positive announcements, being the most populous country in the Middle East and North Africa (hereinafter "MENA") region,[20] and third most populous country in Africa,[21] in recent years, Egypt has been largely shaped by the enormous increases in its energy demand which puts a strain on the country's domestic energy resources.[22] Despite the presence of both traditional fossil fuels and renewable energy sources,

16 EUROPEAN COMMISSION. Memorandum of understanding on a strategic partnership on renewable hydrogen between the European union and the Arab republic of Egypt. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://energy.ec.europa.eu/publications/memorandum-understanding-strategic-partnership-renewable-hydrogen-between-european-union-and-arab_en

17 EUROPEAN COMMISSION. EU, Egypt, EBRD Joint Statement on the Nexus of Water, Food and Energy. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/eu-egypt-ebrd-joint-statement-nexus-water-food-and-energy_en

18 SOLIMA, HASHISH & PARTNERS. First-step analysis: the oil market and regulation in Egypt. *Lexology* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=456bade0-d31a-45ab-9a5c-69657481c9e4

19 IVANOVA, A. Egypt plans to boost 2030 renewable energy target to 60%. *Renewables Now* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://renewablesnow.com/news/egypt-plans-to-boost-2030-renewable-energy-target-to-60-849376/

20 Population growth in Egypt. *WorldData* [online]. [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.worlddata.info/africa/egypt/populationgrowth.php

21 Egypt. *SEforALL Africa Hub* [online]. 2024 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.se4all-africa.org/seforall-in-africa/country-data/egypt/

22 Renewable Energy Outlook: Egypt. Executive summary. *IRENA* [online]. Abu Dhabi, 2018, p. 1 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/Oct/IRENA_Outlook_Egypt_2018_En.pdf

Egypt has struggled with recurring electricity shortages, exacerbated by chronic sectoral challenges and extreme summer heatwaves. The summer of 2023 was no exception, as the country once again faced widespread power cuts, highlighting the persistent strain on its domestic energy system.[23] Therefore, Egypt is staying on crossroad whether to prioritize being a regional energy hub supplying energies mostly to Europe and filling the gap caused by the new EU policy which signifies a shift away from Russian energy sources and the search for new energy suppliers (REPowerEU), or to focus mostly on its own population and invest mainly in the energy transition providing Egyptians both new sources of energy and better environment.

Nevertheless, the Egyptian energy industry is open for investments and the Czech Ministry of Foreign Affairs in its yearly released Map of Global Industry Opportunities detects the energy sector as the opportunity for Czech export same as for covering both Czech and EU needs.[24]

3.1 Oil Sector

Egypt was one of the first countries worldwide in the petroleum industry development, where already in the end of 19th century the first well was drilled on the west coast of the Red Sea.[25] The commercial production started soon after followed by plenty of other discoveries. In consequence, Egypt used to be a significant player in the oil sector, in 2016 even, 25th largest oil producer in the world.[26] Despite having significant fossil fuel resources, the country gradually shifted from being an oil exporter to becoming a net oil importer.[27] This shift was driven not only by population growth but also by an increase in domestic

23 LIGA, A. From Dark to Light, to Dark? Egypt's Energy Sector in Times of Uncertainty. *ISPI90* [online]. 2023 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.ispionline.it/en/publication/from-dark-to-light-to-dark-egypts-energy-sector-in-times-of-uncertainty-156268

24 Mapa globálních oborových příležitostí 2023/2024. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2023 [cit. 20. 2. 2024]. Available at: https://mzv.publi.cz/book/3095-mapa-globalnich-oborovych-prilezitosti-2023-2024

25 Crude Oil. *Ministry of Petroleum and Mineral Resources of Arab Republic of Egypt* [online]. [cit. 20. 2. 2024]. Available at: https://www.petroleum.gov.eg/en/gas-and-petrol/discovery-search-production/Pages/Petroleum.aspx

26 Egypt Oil. *Worldometer* [online]. [cit. 21. 2. 2024]. Available at: https://www.worldometers.info/oil/egypt-oil/

27 HEGAZY, K. Egypt's Energy Sector: Regional Cooperation Outlook and Prospects of Furthering Engagement with the Energy Charter. *Energy Charter Secretariat Knowledge Centre* [online]. Brussels, 2015, p. 6 [cit. 21. 2. 2024]. Available at: https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

energy demand due to expanding economic development and energy-intensive projects. Additionally, a decline in sector investments following the political instability that began in 2011 contributed to this change as well.[28]

Although Egypt held proven oil reserves of 3.3 billion barrels as of January 2021,[29] the country's oil production remains lower than its total national consumption of liquid fuels. However, interestingly, country's crude oil exports have remained virtually flat, putting the Egypt as the Africa's greatest oil exporter,[30] which is caused predominantly by Egypt's attempt to get foreign currency. Consequently, the crude oil available for domestic refineries is insufficient, and Egypt compensates missing resources by importing petroleum for domestic needs from abroad.[31]

The main policies to encourage foreign investment in this sector are therefore mostly focused on the oil exploration programmes.[32] Moreover, in 2023 the Ministry of Petroleum and Mineral Resources, the main governmental authority in the field, launched its first international bidding process for exploration and research leading to signature of 29 agreements valued at $1.2 billion for oil and gas exploration.[33] The investment is then secured by the publicly available online register, Egypt Upstream Gateway (hereinafter "EUG"), providing a list of the main local and international operating companies, upcoming bid rounds in Egypt and access to the concession map for the oil and gas sector. The platform is controlled by the Ministry of Petroleum and Mineral Resources, and it should reflect the Ministry's progressive vision for digitalization. It also plays a crucial role in in positioning

28 HEGAZY, op. cit., p. 6.

29 U.S. ENERGY INFORMATION ADMINISTRATION. Egypt. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY

30 MOHARRAM, N. Brief review on Egypt's renewable energy current status and future vision. *Energy Reports* [online]. Metz-Grand Est, 2022, Vol. 8, Suppl. 9, p. 165 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352484722012446?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=85ecde655aee412b

31 HEGAZY, op. cit., p. 6.

32 SOLIMA, HASHISH & PARTNERS. First-step analysis: the oil market and regulation in Egypt. *Lexology* [online]. 2023 [cit. 23. 2. 2024]. Available at: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=456bade0-d31a-45ab-9a5c-69657481c9e4

33 Egypt seals 29 deals in 2023 to search for oil and gas. *Arab News* [online]. 2023 [cit. 23. 2. 2024]. Available at: https://www.arabnews.com/node/2433206/business-economy

Egypt as a modern East Mediterranean oil hub, as stated by the Minister of Petroleum and Mineral Resources, Tarek El Molla. Moreover, the other bids are expected.[34] This initiative presents also significant opportunities for mainly Czech and European stakeholders, offering a chance to participate in the upstream oil production (such as the exploration itself along with related services such as rig operations, feasibility and research studies and machinery rental) and establish a foothold in Egypt's energy sector, leveraging their expertise and fostering cross-border cooperation. Moreover, given the ongoing expansion of the TAL pipeline and the Czech Republic's ambition to replace Russian oil imports, supporting this development would be a strategic step, as Egyptian oil could contribute to diversifying and securing the country's energy supply.[35]

3.2 Natural Gas

Unlike the oil sector, where opportunities primarily benefit Czech businesses, consultancy and research-oriented stakeholders due to Egypt's insufficient amount of oil being produced, which limit its export capacity to new buyers, Egypt's natural gas industry holds significant potential for enhancing the Czech Republic's energy import security. Egypt's natural gas sector offers considerable room for development, even more so than its oil industry.[36] This can be particularly promising for Czech energy industry as in the beginning of 2024 the new Czech State Energy Concept (hereinafter "SEC") was proposed by the Czech Ministry of Industry and Trade and the natural gas plays a significant role in the proposal. If approved in its current form,

34 AHMED, F. EGAS Launches 2024 International Bid Round for 12 New Oil and Gas Blocks in Egypt *Egypt Oil & Gas* [online]. 2024 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://egyptoil-gas.com/news/egas-launches-2024-international-bid-round-for-12-new-oil-and-gas-blocks-in-egypt/

35 Premiér Fiala: Stavba ropovodu TAL-PLUS je dokončena. Rusko nás už nemůže vydírat. *Vláda České republiky* [online]. 2025 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-fiala-stavba-ropovodu-tal-plus-je-dokoncena – rusko-nas-uz-nemuze-vydirat-217918/

36 HEGAZY, op. cit., p. 7.

the SEC envisions natural gas as a transitional fuel, primarily replacing coal until new nuclear and renewable sources become available.[37]

Particularly, thanks to the new discovery of the Zohr gas field in the 2015, Egypt became the country with the largest natural gas reserves in Eastern Mediterranean (2.13 trillion m^3), followed by Israel, Cyprus, and Lebanon. Therefore, whether the exports of LNG to Europe were almost nil between 2014/2016, after the Zohr gas field exploration, LNG exports reached 12 billion m^3 in 2022.[38] The field is located in Mediterranean Sea, around 150 km from the coast of city Port Said, within the Egyptian Exclusive Economic Zone (hereinafter "EEZ") and the approval for the Zohr Development Lease was granted by the Egyptian Natural Gas Holding Company (EGAS) to well know Italian global energy company, Eni.[39] However, Zohr Gas field is not the only one. Other country's resources include for example natural gas fields Atoll, West Nile Delta or latest discovered Bashrush well in the North El Hammad concession which is in Greater Nooros area, located offshore in the Mediterranean.[40] Having said that, Egypt would like to strategically position itself as a leading exporter of natural gas in the coming years, mainly because gas exports if the industry is well developed can provide a substantial source of foreign currency.[41]

Furthermore, mostly thanks to having the two LNG terminals, Idku and Damietta, located on the north coast, on 15 June 2022, Egypt and Israel together with the EU signed a Memorandum of Understanding on Cooperation Related to Trade, Transport and Export of Natural Gas

37 MPO. Návrh Státní energetické koncepce ČR;T:20.2.2024. *Hospodářská komora České republiky* [online]. 2024, p. 17 of the proposal [cit. 15. 3. 2024]. Available at: https://www.komora.cz/pravni-predpis/23-24-navrh-statni-energeticke-koncepce-crt20-2-2024/ and ČTK. MPO předložilo aktualizaci Státní energetické koncepce, prim má hrát jádro a OZE. *ČTK České noviny* [online]. 2024 [cit. 24. 2. 2024]. Available at: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2476004

38 DEVAUX, P. Eastern Mediterranean: Natural gas: a regional overview. *BNP Paribas* [online]. 2023 [cit. 24. 2. 2024]. Available at: https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/Eastern-Mediterranean-Natural-regional-overview-7/11/2023,48783

39 Zohr Gas Field. *Offshore Technology* [online]. 2021 [cit. 24. 2. 2024]. Available at: https://www.offshore-technology.com/projects/zohr-gas-field/

40 Egypt. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2022 [cit. 23. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY

41 MAHMOUD, A. Egypt's oil and gas odyssey: Navigating challenges and unlocking potential. *Rystad Energy* [online]. 2023 [cit. 25. 2. 2024]. Available at: https://www.rystadenergy.com/insights/egypts-oil-and-gas-odyssey

to the European Union (hereinafter "MoU 2").[42] The MoU 2 was a result of long discussions at the East Mediterranean Gas Forum initiative introduced by Egypt in 2018, along with the composition of an advisory committee in 2019, which purpose was supporting and accelerating the establishment of an efficient and competitive regional East Mediterranean gas market.[43] The central cooperation is built around the mentioned Egypt's LNG plants, when according to the Section 1 of the MoU 2: *"Any shipment of natural gas from the Arab Republic of Egypt and the State of Israel to the European Union may be shipped inter alia via the use of the LNG infrastructure in the Arab Republic of Egypt."*[44]

The MoU 2 thus positions Egypt at the centre of the gas market, as Egypt exports both its own natural gas to the EU and serves as a crucial shipping point to Europe for Israel's vast natural gas reserves, mainly due to Israel's lack of such infrastructure. The most important part of the MoU 2 is, however, the Section 2, which states that collaboration focuses also on the accelerating of the export and shipment of natural gas to the EU[45] and on the encouraging *"European companies to invest in natural gas exploration and production in Israel and Egypt, including participation in competitive tenders for exploration licenses taking into consideration the EU's climate policies and its REPowerEU strategy."*[46] Notwithstanding, should be acknowledged the MoU 2 is not legally binding for the parties[47] but still it creates the basis for the natural gas trade between the Egypt and the European Union. Moreover, it serves as an initial step that could facilitate broader EU initiatives, including mechanisms that member states like the Czech Republic might later engage with as part of efforts to diversify energy supplies and strengthen energy security.

Also, the MoU 2 among other factors contributed to the increasement of Egypt's total exports by 7% in 2022 and notably, the sales to Europe jumped by 177% in 2022, reaching 47% of Egypt's total LNG exports

42 EU Egypt Israel Memorandum of Understanding. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://energy.ec.europa.eu/publications/eu-egypt-israel-memorandum-understanding_en

43 SOLIMA, HASHISH & PARTNERS, op. cit.

44 Paragraph 2 MoU, Section 1 of the EU Egypt Israel Memorandum of Understanding.

45 Paragraph 1 (a), Section 2 of the EU Egypt Israel Memorandum of Understanding.

46 Paragraph 1 (c), Section 2 of the EU Egypt Israel Memorandum of Understanding.

47 Paragraph 1, Section 7 of the EU Egypt Israel Memorandum of Understanding.

(compared to 18% in 2021).[48] Nevertheless, the positive development of 2022 is now overshadowed. Despite being the 12th largest exporter in the global LNG market, Egypt has been suffering from an acute fuel shortage in the domestic environment since mid-2023.This manifests itself in power outages which occurs nearly every day.[49] Therefore, it became kind a norm that you go to shop, go to restaurants, or even sitting in office or at home, and there is no electricity for sometimes even 3 hours. Furthermore, the power cuts occur unpredictably, making it difficult for businesses and households to anticipate and adapt to disruptions, e.g. once there is no electricity *just* for half an hour since 5 pm, the next day there is no electricity for 3 hours since 1 pm. Although the blamed reason is a higher demand for cooling in summer months, it is not entirely accurate. Even as of February 2024, electricity cuts continued, despite the fact that cooling measures are not being considered.[50] Therefore, that explanation is rather covering a deeper problem, a limitation in Egypt's gas production capacity caused by the population growth in the past years and the lack of investments.[51] As a result, similar to the situation with oil, Egypt must determine the allocation of its natural gas resources. The further exports therefore consequently depend mostly on the new discoveries.[52] To this end, the country has committed to investing $2.1 billion in oil and natural gas exploration by 2025, with the scope of potential discoveries significantly influencing Egypt's production capacity and export prospects. Without further discoveries akin to Zohr, it is projected that Egypt's gas production will reach its apex by 2028.[53]

3.3 Renewable Energy

In 2022 production of renewable energy made up 20% of Egypt's energy mix, out of it namely 2% solar energy, 12% wind energy and 6% hydro energy.[54] However, due to numerous commitments arising from the ratification

48 DEVAUX, op. cit.
49 NAKHLE, C. Egypt's gas exports under threat. *Geopolitical Intelligence Services* [online]. 2023 [cit. 25.2. 2024]. Available at: https://www.gisreportsonline.com/r/lng/
50 Based on Author´s experience.
51 NAKHLE, op. cit.
52 DEVAUX, op. cit.
53 DEVAUX, op. cit.
54 SOLIMA, HASHISH & PARTNERS, op. cit.

of the Paris Agreement, the overall global demand for a transition to sustainable energy, and favourable climatic conditions, Egypt aims to significantly increase the share of renewable energy resources in its energy mix in the coming years. On top of that, Egypt possesses ideal conditions for harnessing renewable energy sources. Due to its consistent exposure to sunlight, the powerful Nile River, promising areas with high wind speeds suitable for large projects generating electricity, Egypt has the potential to generate more renewable energy than it requires.[55]

Precisely the development of green energy is the interesting point also for the EU cooperation same as for the European energy needs. Since the EU, does not dispose with such resources as Egypt, the European energy sector has a unique opportunity building on the comparative advantages of Egypt's renewable energy potential, to enhance its renewable energy portfolio through strategic partnerships and future imports from Egypt.[56] As well as the expansion of Egypt's renewable energy sector creates a fertile ground for Czech and European companies with expertise in renewable energy investments and infrastructure development to engage in mutually beneficial partnerships and contribute to the sector's advancement.

Egypt started its pathway to the renewable energy use already in 1986 by establishing The New and Renewable Energy Authority (hereinafter "NREA"), the regulatory body responsible for overseeing renewable energy projects in Egypt.[57] Till now, NREA plays a crucial role in issuing permits, conducting feasibility studies, and facilitating the implementation of renewable energy projects across the country. Furthermore, already since the 1980s, solar photovoltaic (hereinafter "PV") systems have been deployed across various sectors including pumping, lighting, advertising, cold storage, and desalination and in 1993 an inaugural wind farm took root in coastal city of Hurghada, boasting a cumulative capacity of 5.2 MW. This followed by greater implementation of large-scale wind farms across whole Egypt

55 IRENA, op. cit., p. 2.
56 For further information see, for example: https://research.eklipx.io/article/1335
57 Introduction. *Ministry of Elektricity and Renewable Energy* [online]. *NREA*, 2024 cit. 26. 2. 2024]. Available at: http://nrea.gov.eg/test/en/About/Intro

in partnership with Denmark, Germany, Spain, and far away Japan.[58] And when the renewable energy sources provided just 4% to primary energy generation in 2009/2010,[59] 15 years later, in February 2024, Egyptian petroleum minister, Tarek El Molla announced, that there are plans to boost Egypt's 2030 renewable energy target from 42% to 60%.[60]

As mentioned above, this commitment sources from the Paris Agreement ratification in 2017 and consequently released Egypt's NDCs document.[61] However, Egypt's energy policy on climate change is trying to showcase the fundamental harmony between harnessing domestic natural gas reserves and fostering renewable energy sources. Thus, the Egyptian policy emerges as a frontrunner in renewable energy advancement while concurrently expanding its offshore natural gas production capabilities. In general, it is actually trying to increase capacities of both resources, contrary to EU where the main plan includes gradually decreasing of the natural gas use in the national energy mixes.[62]

Moreover, in the aspect of renewable energies, it is very interesting that traditionally more centrally administrated Egypt wants to reach this goal mainly with the help of private investments and privately run projects.[63] In 2014, the Renewable Energy Law No. 203 was enacted, serving as a cornerstone for promoting private renewable energy projects in the country. Also, this law outlines the regulatory framework, incentives, and mechanisms

58 MONSEF, J., AHMED, M., BALBAA, M. Egypt's renewables market: achievements and prospects. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2023, Issue 193, p. 18. Available at: https://egyptoil-gas.com/reports/egypts-renewables-market-achievements-and-prospects/

59 MOHARRAM, op. cit., p. 166.

60 IVANOVA, A. Egypt plans to boost 2030 renewable energy target to 60%. *Renewables Now* [online]. 2023 [cit. 26. 2. 2024]. Available at: https://renewablesnow.com/news/egypt-plans-to-boost-2030-renewable-energy-target-to-60-849376/

61 Egypt´s Second Updated Nationally Determined Contributions. Available at: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-06/Egypts%20Updated%20First%20Nationally%20Determined%20Contribution%202030%20%28Second%20Update%29.pdf

62 TANCHUM, M. Egypt's Synergy Between Natural Gas and Green Energy Transition: Cairo's Advances in LNG and Green Hydrogen are Shaping the COP 27 Agenda. *Middle East Institute* [online]. 2022 [cit. 26. 2. 2024]. Available at: https://www.mei.edu/publications/egypts-synergy-between-natural-gas-and-green-energy-transition-cairos-advances-lng-and

63 MOHARRAM, op. cit., p. 166.

for the development, financing, and operation of these projects.[64] In terms of renewables, Egypt actively engages in international cooperation and partnerships to support renewable energy development. The country collaborates with multilateral organizations, development banks, and foreign governments to access financing, technology transfer, and capacity-building initiatives. Besides, collaboratively, the NREA and the Ministry of Electricity and Renewable Energy (hereinafter "MERE") have jointly issued a decree designating 28 specific areas (for example West Aswan, West Sohag, Sidi Barrani etc.)[65] to facilitate the allocation of resources towards the development of large-scale renewable energy projects.[66] Additionally, another important piece of legislation, the Electricity Law No. 87 of 2015, was approved in February 2015. It again focuses on private sector partaking in the generation, transmission, and distribution segments and it also aims to encourage transparency in the power market in general. The Electricity Law of 2015 provides an initial timeframe of eight years for the development and implementation of these measures, a period that has recently been extended until 2025.[67]

For now, the system works as follows. The licenced distribution companies or the government of Egypt, through the Egyptian Electricity Transmission Company (hereinafter "EETC"), enters into Power Purchase Agreements (hereinafter "PPAs") with renewable energy project developers. These agreements stipulate the terms of electricity sale, including pricing, duration, and grid connection requirements and for solar energy projects, the duration of a PPAs will not surpass 25 years, while for wind energy projects, it will be limited to a maximum of 20 years. The prices for which the EETC or the licensed distribution company buys out the electricity are based on a pre-determined feed-in tariff (hereinafter "FiT") which should incentivize investment in renewable energy generation. This program guarantees long-term contracts and fixed prices for electricity generated from

64 CLIMATE CHANGE LAWS. Egypt Renewable Energy Law (Decree No 203/2014). *Climate Change Laws* [online]. 2014 [cit. 27. 2. 2024]. Available at: https://climate-laws.org/document/egypt-renewable-energy-law-decree-no-203-2014_c425

65 SAMIR, 2023, op. cit.

66 MOHARRAM, op. cit., p. 166.

67 Egypt. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2022 [cit. 23. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY

renewable sources, providing certainty to investors and promoting project development.[68]

The last necessary point about the renewable discourse in Egypt to refer to is the development of the green hydrogen infrastructure. At COP 27 which was Egypt hosting, it declared to its aim to strategically position itself to become a major producer of green hydrogen and its derivatives. With a targeted plan to supply 5–8% of the world's hydrogen demand by 2040, the nation anticipates a substantial boost to its GDP, estimated at USD 10–18 billion.[69] The focal point for Egypt's green hydrogen strategy will be the Suez Canal Economic Zone (hereinafter "SCZONE"), an autonomous investment-conducive area with own executive and regulative powers,[70] and it is expected that the green hydrogen industry will attract around $81.6 billion in foreign direct investments (hereinafter "FDIs") by 2035.[71] Thereunto, in January 2024 the Egyptian Parliament ratified new law No.2/2024 regulating the Incentives for Green Hydrogen Projects and Its Derivatives as the first law regulating this industry and making it clear for the prospects interested in setting a hydrogen projects in Egypt.

Moreover, even in the referred MoU 2 which was signed before the COP 27 green hydrogen strategy announcement, in Section 5 the promotion of the green hydrogen is already on the table. The MoU 1 focusing predominantly on a strategic partnership on renewable hydrogen between EU and Egypt[72] was later countersigned, after the declaration at COP 27 which should become *"a central block in the building of an EU-Mediterranean Renewable Hydrogen*

68 Renewable Energy in Egypt. *CMS* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-renewable-energy/egypt

69 DAHROUG, S., MAHMOUD, D. New Legislative Landscape as Egypt set to become a serious global contender in Green Hydrogen production. *Clyde & Co.* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://www.clydeco.com/en/insights/2024/01/new-legislative-landscape-as-egypt-set-to-become-a

70 About SCZONE. *SCZONE* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://sczone.eg/about-us/

71 SAMIR, 2023, op. cit.

72 Memorandum of understanding on a strategic partnership on renewable hydrogen between the European union and the Arab republic of Egypt. *European Union* [online]. 2022 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://energy.ec.europa.eu/publications/memorandum-understanding-strategic-partnership-renewable-hydrogen-between-european-union-and-arab_en

Partnership."[73] Along with, the Joint Statement on the EU-Egypt Renewable Hydrogen Partnership was released which mentions that the MoU 1 is *"reinforcing the ongoing bilateral cooperation on green transition in line with the EU-Egypt Association Agreement, the EU Global Gateway, the EU Agenda for the Mediterranean and its Economic and Investment Plan, and the EU-Egypt Partnership Priorities."*[74] Finally, this was followed by the Joint Statement with the EBRD[75] announcing the European Commission's contribution of up to €35 million in support of Egypt's Energy Wealth Initiative (as already mentioned in the Energy Sector Overview). This should finance a mainly transmission lines facility, which will transfer renewable energy from wind and solar power generators to a hydrogen project in Ain Sokhna port located close to Suez Canal in SCZONE. Important to note it is first project of this kind loaned by EBRD.[76] However, not only EU is interested in proposed projects, just few days ago Egypt signed many other MoU with investors across the globe worth billions of dollars.[77]

Green hydrogen all together with other renewable energies will therefore probably become one of the Egypt's economy assets if the country makes sure the regulations are good and the investment environment in the field is enough stable. On top of that Embassy of Czech Republic in Cairo puts the development in industry as a priority and closely monitors the possible opportunities for EU energy needs, as well as for Czech and the EU's export.[78] Moreover, it even actively proposes the cooperation on the energy

73 Joint Statement on the EU-Egypt Renewable Hydrogen Partnership. *European Union* [online]. 2022 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_6646

74 Ibid.

75 EU, Egypt, EBRD Joint Statement on the Nexus of Water, Food and Energy. *European Union* [online]. 2022 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/eu-egypt-ebrd-joint-statement-nexus-water-food-and-energy_en

76 DARGIN, J. Positioning Egypt as a Global Green Hydrogen Leader. *Carnegie* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://carnegieendowment.org/2023/12/05/positioning-egypt-as-global-green-hydrogen-leader-pub-90716

77 REUTERS. Egypt signs 7 green hydrogen MoUs worth a potential $40 billion. *Reuters* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-signs-7-green-hydrogen-mous-worth-potential-40-billion-2024-02-28/

78 CUCHÝ, O. Zelená tranzice v Egyptě nabývá na síle, zajímavé příležitosti skýtá Suezská ekonomická zóna. *Velvyslanectví České republiky v Káhiře* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://mzv.gov.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/zelena_tranzice_v_egypte_nabyva_na_sile.html

cooperation when it for example organized in Cairo own forum at American University in Cairo (hereinafter "AUC") about the possible cooperation of Czech companies in green hydrogen projects development and about the energy security in general.[79]

4 Overview of Egyptian Investment Environment

Attracting both foreign and domestic investment in the energy sector is a key priority for Egypt's government,[80] as demonstrated in the earlier sections of this paper, which also explored the individual sectors of Egypt's energy structure along with some relevant laws and practices governing them. As could be seen, Egypt is actively striving to enhance its investment climate by enacting numerous new legislations, encouraging private sector participation, establishing SCZONEs and in general it is focusing on creating the transparent investment environment. However, the success of these endeavours will also hinge on the prevailing political, economic, and environmental conditions in Egypt.

4.1 Political and Regulatory Unpredictability

In general, Egypt is known for the great role of state in the society and in the Egyptian economy.[81] The power of Egyptian authority has manifests through various governmental bodies and institutions that play crucial roles in shaping the nation's policies, enforcing regulations, and driving development initiatives. At the apex of Egyptian authority stands the President, since 2014, Abdel Fattah el-Sisi, who wields executive power and serves as the head of state. Supported by the Cabinet, which is appointed by the President and headed by the Prime Minister, the executive branch is responsible for

79 CUCHÝ, O. Velvyslanectví v Káhiře pořádalo fórum k zelenému vodíku a energetické bezpečnosti. *Velvyslanectví České republiky v Káhiře* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://mzv.gov.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/velvyslanectvi_v_kahire_poradalo_forum_k.html

80 INFORMA MARKETS. Egypt Energy Sector. *Egypt Energy* [online]. 2022 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.egypt-energy.com/content/dam/Informa/egypt-energy/en/pdf/Egypt%20Energy%20Report-16-5%20.pdf

81 ABDALLAH, K., JIRÁNKOVÁ, M. State Capitalism and the Role of the Armed Forces in Egypt. *World Economy and Policy* [online]. 2024, Vol. 1, pp. 1–3 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://wep.vse.cz/pdfs/wep/2024/01/01.pdf

implementing laws, managing government affairs, and formulating national strategies. Legislative authority then resides in the bicameral Parliament, comprising the House of Representatives and the Senate. The Parliament is tasked with enacting laws, scrutinizing government actions, and representing the interests of the Egyptian people. While this system may appear familiar to a Czech observer, the reality differs somewhat. In practice, much of the decision-making power remains concentrated in the hands of President Sisi and the surrounding military establishment. Consequently, it is the President and his closest (mostly military connected) allies who play a leading role in shaping the country's direction and making key decisions that influence its future development.[82] This is an important consideration when engaging in business with Egypt or operating within the country.

Similarly, it is not uncommon for the information available on official authorities' websites to be outdated or contain inaccuracies. Furthermore, the frequent enactment of new decrees – sometimes on a daily basis – adds to the complexity, creating practical challenges and uncertainty for stakeholders navigating the system.[83] The system is distressed by excessive bureaucracy and the government offices and public sector enterprises exhibit significant overstaffing relative to both the private sector and global standards.[84] Furthermore, 2023 Investment Climate Statements for Egypt published by US authorities also detects another factor important for consideration such *as "lack of transparency, uneven enforcement of laws and regulations, difficulties accessing foreign currency to repatriate profits or import goods, a shortage of skilled labour, cumbersome customs procedures, corruption, and intellectual property issues."*[85]

On top of that, as noted, the country is also characterized by the extensive influence of the military as the Egypt has experienced a tumultuous period since the uprising of January 2011, leading to the reconsolidation of military control and a focus on grandiose projects rather than meaningful political

82 ABDALLAH, JIRÁNKOVÁ, op. cit.

83 Creating Markets in Egypt: Country Private Sector Diagnostic. *International Finance Corporation* [online]. 2020, pp. 4–6 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.ifc.org/en/insights-reports/2020/cpsd-egypt and based on Author´s own experience.

84 2023 Investment Climate Statements: Egypt. *US Department of State* [online]. 2023 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/egypt/

85 Ibid.

and institutional change. Despite numerous opportunities for reform, the country has failed to mobilize its potential, leading to political and economic stagnation. The military's grip on power has intensified, with economic control extending across various sectors, and the military's involvement in major projects has become commonplace.[86]

Egyptian economy is not in good shape these days, moreover problems with foreign currency availability occur. This is influencing both emerging private sectors same as the population in general as it is harder and harder for Egyptians to get to international markets. Moreover, Egypt went through the series of devaluation of the Egyptian pound which together with the lack of foreign currency led to the establishment of the black market with currencies which put the situation to even bigger turmoil. However, the devaluation is mainly an effect of the loan provided to Egypt by the International Monetary Fund (hereinafter "IMF"), in December 2022.[87] The agreement is approved for a 46-months, and it is worth $3 billion. The Egyptian government was pushed by the unsustainable economic situation for this step, however the IMF set many conditions before it agreed with the loan.[88] Those include number of structural reforms as adoption of a flexible exchange rate or implementation of the policy to encourage privatization in the Egyptian economy. Consequently, while these developments pose short- and medium-term challenges for Egyptians and small businesses, they have also attracted increased portfolio investment and are expected to boost Foreign Direct Investment (hereinafter "FDI") in the long run – provided the Egyptian government follows through with its economic reforms and maintains a flexible exchange rate.[89]

4.2 Investment Promotion and Protection under National Law

The primary governmental entity overseeing and facilitating foreign investment in Egypt is the General Authority for Investment and Free Zones

86 ABDALLAH, JIRÁNKOVÁ, op. cit., pp. 1–8.

87 AGARWAR, R., MAZAREI, A. 24-6 Egypt's 2023–24 Economic Crisis (Will This Time Be Different?). *Peterson Institute for International Economics* [online]. 2024, pp. 1–4 [cit. 6. 1. 2024]. Available at: https://www.piie.com/sites/default/files/2024-08/pb24-6.pdf

88 Ibid.

89 2023 Investment Climate Statements: Egypt., op. cit.

(hereinafter "GAFI") which directly reports to the Prime Minister.[90] The establishment of GAFI reflects Egypt's openness to FDIs and bilateral and multilateral cooperation in recent years. Egypt is part of many trade agreements such as The Pan Arab Free Trade Area ("PAFTA"), The Free Trade Agreement Between Egypt and the Southern Common Market ("Mercosur"), The EU-Egypt Association Agreement, Agadir Free Trade Agreement, Free Trade Agreement between Egypt and the European Free Trade Association ("EFTA") and The Common Market for Eastern and Southern Africa ("COMESA").[91] Moreover due to the current economic situation and the lack of finances in the state budget the support for attracting FDIs and international cooperation is from the side of Egypt even more extended and even the NDCs documentation point out that the Egypt plans to focus on the creation of innovative operational models to support the energy sector focused investment.[92]

As for the protection of investments, for past 20 years the core law for both foreign and domestic investment in Egypt was the 1997 Investment Incentives Law which aimed to foster investment in specific economic sectors while also advocating for the decentralization of industry, shifting focus away from the densely populated Nile Valley region. However, as the state interests slowly shifted, in 2017 the new Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 was enacted focusing more on quality of investment than quantity and taking in account also the Egypt's new Sustainable Development Strategy from 2015.[93]

4.2.1 The Egyptian Investment Law No. 72 of 2017

The Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 which was recently amended[94] promotes equal opportunities, enhances competitiveness, and prevents

90 Article 69, Chapter 2 of the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.

91 ISMAIL, A., TAHA, D. et al. EGYPT FACTS & FIGURES. *GAFI* [online]. 2024, p. 9 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.investinegypt.gov.eg/flip/library/PDFs/reports/factsandfigures/Egypt%20snapshoot%20En%20(1).pdf

92 Egypt´s Second Updated Nationally Determined Contributions from 26. 6. 2023.

93 HUSSEIN, M. New Egyptian Investment Law: Eyes on sustainability and facilitation. *Investment Treaty News* [online]. 2018 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.iisd.org/itn/en/2018/10/17/new-egyptian-investment-law-eyes-on-sustainability-and-facilitation-moataz-hussein/

94 By the law No.160 of 2023.

monopolization by offering incentives to companies. It simplifies incorporation and corporate procedures through electronic systems and applies to a wide range of sectors, including energy sector.[95] It includes the eight principles of the investing in Egypt, including *"equality of investment opportunities and non-discrimination, maintaining stability of investment policies and expedition and facilitation of investors' transactions."*[96] Notwithstanding, these principles include the protection of the national security and public interest, as well. Therefore, even the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 constitutes the fair competition and non-discrimination, the principle of public interest and security application may affect the foreign investors.

On the other hand, Egypt is aware of this potential fear, so Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 it is also protects the foreign investors by *"including: general standards of treatment, entry and sojourn of foreign investors, protection against nationalization, unlawful expropriation or confiscation, warning before revocation or suspension of licenses, transfer of funds, right to appoint foreign labour force and enforcement of state contracts (Arts. 3–8)."*[97] Therefore, provisions in Articles 3–8 present a favourable prospect for Czech investors, as the Articles serve to safeguard against the potential risk of project nationalization.

As for the dispute resolutions the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 prefers the dispute *"to be settled amicably through negotiations among the disputing parties."*[98] If not solved through negotiations, then it establishes the so-called Grievance Committee *"to examine the complaints filed against the resolutions issued in accordance with the provisions of this Law by the Authority or the authorities concerned with the issuance of the approvals, permits, and licenses,"*[99] the Ministerial Committee on Investment Dispute Resolution *"to look into the applications, complaints, or disputes submitted or referred thereto which would arise among the investors and the State or where one of the State's bodies, authorities, or companies are party to,"*[100]

95 PWC. Doing Business in Egypt 2024 A Tax and Legal Guide. *PWC Egypt* [online]. 2024, p. 6 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/doing-business-guides/dbie.pdf

96 HUSSEIN, 2018, op. cit.

97 HUSSEIN, 2018, op. cit.

98 Article 82, Section V of the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.

99 Article 83, Chapter 1, Section V of the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.

100 Article 85, Chapter 2, Section V of the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.

or the Ministerial Committee on Investment Contracts Dispute Resolution *"to settle the disputes arising from the investment contracts where the State, or one of its bodies, authorities, or companies is party to."*[101]

Nonetheless, it is imperative to acknowledge that while foreign investors may be afforded legal protections, Egypt grapples with significant challenges such as pervasive corruption, mismanagement, and a lack of transparency.[102] Consequently, despite the existence of legal safeguards, the effectiveness of these protections may be compromised. This underscores the importance of considering broader socio-political factors and risk assessments when evaluating investment opportunities in the country.[103]

4.3 Investment Promotion and Protection under International Law

One side is the implemented legislation, the other side is the real enforceability of the claims, and the dispute resolution processes in Egypt. While Egypt has a legal framework in place, its practical application is influenced by several systemic challenges further described above. The state's dominant role in the economy, coupled with decision-making concentrated in the hands of the President and his close allies, means that political considerations can override legal principles. Additionally, excessive bureaucracy complicates legal procedures, making dispute resolution lengthy and unpredictable. Above all, given the country's current economic struggles and persistent foreign currency shortages, the enforcement of compensation claims may face further delays or obstacles, increasing uncertainty for investors.

It is worth noting that Egypt adheres to the 1958 New York Convention on the Enforcement of Arbitral Awards, as well as to the International Convention for the Settlement of Investment Disputes (hereinafter "ICSID") giving the investor the possibility to start the arbitration under the ICSID.[104] On top of that, 23 bilateral investment agreements (BITs) have

101 Article 88, Chapter 2, Section V of the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.
102 IFC. Creating Markets in Egypt: Country Private Sector Diagnostic. *International Finance Corporation* [online]. 2020, pp. 4–6 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.ifc.org/en/insights-reports/2020/cpsd-egypt
103 2023 Investment Climate Statements: Egypt, op. cit.
104 2023 Investment Climate Statements: Egypt, op. cit.

been signed and are in force between various EU member states and Egypt, including the 1993 bilateral Agreement between the Czech Republic and the Arab Republic of Egypt for the Promotion and Protection of Investment (hereinafter "the Agreement").[105] This is particularly important as in general BIT's provide investors with a strong legal mechanism to pursue claims against sovereign states if government actions reduce the value of their investments within that jurisdiction. However, a bilateral investment agreement between the EU and Egypt does not yet exist, meaning that only investments from European countries that have individual BITs with Egypt – such as Slovenia, Denmark, Poland, Hungary or the Netherlands – are currently protected under such frameworks.[106]

Nevertheless, given Egypt's potential as a promising market for European investors, perhaps it could be *"pro futuro"* worthwhile to consider negotiating an EU-Egypt investment agreement under Article 207 and, consequently, Article 218 of the Treaty on the Functioning of the European Union (hereinafter "TFEU") which would establish a more comprehensive and uniform investment protection regime.

4.3.1 Agreement between the Czech Republic and the Arab Republic of Egypt for the Promotion and Protection of Investment from 1993

The Agreement despite being a bit old is the main bilateral legal instrument protecting the investments between the Czech Republic and Egypt and as the concept of investment it declares to be *"every kind of asset invested by an investor of one Contracting Party in the territory."*[107] Furthermore, to make the definition of investment even more certain, it lists some of the possible investments in sub-paragraphs, including but not limited to *"any right conferred by laws or under contract and any licenses and permits pursuant to law, including the concessions to search for, extract, cultivate or exploit natural resources."*[108] This provision therefore, in a broader sense protect oil, natural gas, and renewable energy

105 Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
106 Th whole list can be found at: https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/countries/62/egypt
107 Article 1 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
108 Article 1 (e) of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.

investments, which is essential for fostering successful project development. By mitigating regulatory and political risks, these protections provide investors with the long-term stability necessary for sustainable and secure operations. The whole article then concludes with a clear message guaranteeing, namely that *"any alteration of the form in which assets are invested shall not affect their classification as investment."*[109] In Article 2 then the Agreement stipulates that investments should be treated fairly and equitably and *"shall enjoy full protection and security in the territory of the other Contracting Party."*[110]

This is followed by Article 4 of the Agreement including the *"Compensation for Damage or Loss"* clause which provides that if investors of either contracting party suffer lost due to war, armed conflict or even due to the state of national emergency, the adequate compensation in freely convertible currency should be provided without delay.[111] In case of the Egyptian environment, this is a crucial provision. Despite being relatively stable country these days, the risks such as political unrest, armed conflict, and changes in the national emergency status are in Egypt immense. Moreover, the stability in Egypt is not influenced just by the internal affairs, however also by the political development in the nearby region as well (such as nowadays the Gaza conflict, the governmental changes in Syria or the ongoing Sudanese Civil War). These all aspects can threaten the safety and viability of investments in the country. Hence, the *"Compensation for Damage or Loss"* clause offers a safety net for investors, ensuring they can recover financial losses caused by these unpredictable and often catastrophic events. By guaranteeing compensation, this provision enhances investor confidence, making it more feasible for businesses to engage in long-term investments in the rather instable region. And same, in case of the legal expropriation of the investment the adequate and effective compensation must be offered, giving the affected investor also the possibility of the case review by the judicial or other independent body.[112]

The dispute resolution process is set out in Articles 8 and 9. The disputes shall be subjects to negotiations, in case the dispute *"continues to exist after a period of six months, any party in dispute shall be entitled to submit the case either to"* either ISCID

109 Article 1 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
110 Article 2 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
111 Article 4 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
112 Article 5 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.

or the parties in dispute can agree upon an international arbitration institution applying the rules of the United Nations Commission on International Trade Law (hereinafter "UNCITRAL").[113] Finally, the Article 10 sets down the rule that *"Where a matter is governed simultaneously both by this Agreement and another international agreement to which both Contracting Parties are parties, nothing in this Agreement shall prevent either Contracting Party or any of its investors who own investments in the territory of the other Contracting Party from taking advantage of whichever rules are more favourable to his case."*[114] In conclusion, the Agreement is comprehensively structured to anticipate and address a wide range of potential risks, ensuring a robust framework for investment protection.

4.3.2 Challenges and Considerations in Energy Investment Dispute Resolution in Egypt

At the international level, data from the United Nations Trade and Development (hereinafter "UNCTAD") Investment Policy Hub indicate that several disputes have arisen regarding energy projects. This includes cases involving the ownership of energy infrastructure, such as *Petroceltic vs. Egypt* (settled), *Unión Fenosa vs. Egypt* (decided in favour of the investor), *Ampal-American and others vs. Egypt* (settled), *Maiman and others vs. Egypt* (pending), *National Gas vs. Egypt* (decided in favour of the State), and *CTIP Oil & Gas vs. Egypt* from 2019, concerning rights under a gas pipeline construction and operation agreement, which remains pending. Notably, some cases highlight the importance of vigilance regarding potential breaches of obligations by Egyptian authorities. For example, in the *Petroceltic vs. Egypt* case of 2019, the failure of the Egyptian General Petroleum Company, a state-owned entity, to meet its financial commitments under gas sales agreements became a central issue in the dispute.[115] This context underscores the necessity for foreign investors, particularly in the energy sector, to carefully evaluate the risks and prepare for potential challenges when entering the Egyptian market.

113 Article 8 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
114 Article 10 of the Czech Republic – Egypt BIT from 1993.
115 AA Issues Note. Treaty-Based Investor–State Dispute Settlement Cases And Climate Action. *UNCTAD* [online]. 2022, Issue 4 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://unctad.org/system/files/official-document/diaepcbinf2022d7_en.pdf

Moreover, although international dispute resolution mechanisms are available, they can be prohibitively expensive for smaller enterprises that lack the financial means to pursue lengthy international arbitration. Therefore, the main protection tool for the smaller enterprises can still rather be the domestic dispute settlement, yet the main problem over the Egyptian disputes' settlement which has to be taken into the account is again the omnipresent state bureaucracy, long delays, the language barrier and in general very different cultural environment, as well as the economic situation which can play a role in the efficiency of the compensation process. And above all, even when an international arbitration court issues a judgment, the enforcement process in Egypt can be prolonged, financially burdensome, and hindered by bureaucratic obstacles, potentially making it an impractical option for some investors. Foreign judgments can be recognized and enforced in Egypt, but only if they do not contradict any existing judgment or order rendered by an Egyptian court and do not violate Egypt's public policy or morality.[116] These factors add another layer of complexity for foreign investors, particularly those from smaller firms, who may struggle with both the cost and the procedural hurdles associated with dispute resolution in Egypt.

5 Conclusion

Overall, the Egyptian energy sector presents a conducive environment for investment, driven by the government support, abundant resources, and strategic geographic positioning and with ongoing reforms and a commitment to sustainable development, Egypt's energy sector holds significant potential for investors seeking growth opportunities. Egypt's energy landscape encompasses natural gas and a diverse array of renewable energy resources, which align closely with the Czech Republic's and European energy requirements. Additionally, promising opportunities for Czech and European stakeholders extend to the upstream oil industry, further enhancing the scope for possible bilateral collaboration. Also, since 2004 there is the Associate Agreement between EU and Egypt in force, same as the two

116 MATOUK BASSIOUNY & HENNAWY. Enforcement of Judgments 2024. *Chambers and Partners* [online]. 2024 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/enforcement-of-judgments-2024/egypt

MoU further developing EU-Egypt energy cooperation has been signed. These agreements, alongside the Egyptian Investment Law No. 72 of 2017 and the BITs between EU member states and the Arab Republic of Egypt, can serve as a foundation for strengthening EU-Egyptian energy relations.

Furthermore, very recently the Egyptian Ambassador to the Czech Republic, Mahmoud Afifi, convened with Václav Bartuška, the nation's Special Envoy for Energy Security, to explore collaboration prospects in emerging energy ventures, particularly within the realm of renewable energy initiatives, with the main focus on the green hydrogen projects.[117]

References

2023 Investment Climate Statements: Egypt. *US Department of State* [online]. 2023 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/egypt/

AA Issues Note. Treaty-Based Investor–State Dispute Settlement Cases And Climate Action. *UNCTAD* [online]. 2022, Issue 4 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://unctad.org/system/files/official-document/diaepcbinf2022d7_en.pdf

ABDALLAH, K., JIRÁNKOVÁ, M. State Capitalism and the Role of the Armed Forces in Egypt. *World Economy and Policy* [online]. 2024, Vol. 1, pp. 1–3 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://wep.vse.cz/pdfs/wep/2024/01/01.pdf

About SCZONE. *SCZONE* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://sczone.eg/about-us/

ABU ZAID, M. Egypt's petroleum sector made up 24% of GDP – minister. *Arab News* [online]. 2021 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.arabnews.com/node/1843086/business-economy

AGARWAR, R., MAZAREI, A. 24-6 Egypt's 2023–24 Economic Crisis (Will This Time Be Different?). *Peterson Institute for International Economics* [online]. 2024, pp. 1–4 [cit. 6. 1. 2024]. Available at: https://www.piie.com/sites/default/files/2024-08/pb24-6.pdf

117 EGYPT TODAY STAFF. Egypt aims for Czech investments in green hydrogen projects at SCZONE. *Egypt Today* [online]. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.egypttoday.com/Article/1/129947/Egypt-aims-for-Czech-investments-in-green-hydrogen-projects-at

AHMED, F. EGAS Launches 2024 International Bid Round for 12 New Oil and Gas Blocks in Egypt. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2024 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://egyptoil-gas.com/news/egas-launches-2024-international-bid-round-for-12-new-oil-and-gas-blocks-in-egypt/

ARAB NEWS. Egypt seals 29 deals in 2023 to search for oil and gas. *Arab News* [online]. 2023 [cit. 23. 2. 2024]. Available at: https://www.arabnews.com/node/2433206/business-economy

BARDEN, J., CANDACE, D. Red Sea chokepoints are critical for international oil and natural gas flows. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61025

Crude Oil. *Ministry of Petroleum and Mineral Resources of Arab Republic of Egypt* [online]. [cit. 20. 2. 2024]. Available at: https://www.petroleum.gov.eg/en/gas-and-petrol/discovery-search-production/Pages/Petroleum.aspx

CUCHÝ, O. Velvyslanectví v Káhiře pořádalo fórum k zelenému vodíku a energetické bezpečnosti. *Velvyslanectví České republiky v Káhiře* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://mzv.gov.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/velvyslanectvi_v_kahire_poradalo_forum_k.html

CUCHÝ, O. Zelená tranzice v Egyptě nabývá na síle, zajímavé příležitosti skýtá Suezská ekonomická zóna. *Velvyslanectví České republiky v Káhiře* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://mzv.gov.cz/cairo/cz/obchod_a_ekonomika/aktuality/zelena_tranzice_v_egypte_nabyva_na_sile.html

Czech Republic – Egypt BIT from 1993.

ČTK. MPO předložilo aktualizaci Státní energetické koncepce, prim má hrát jádro a OZE. *ČTK České noviny* [online]. 2024 [cit. 24. 2. 2024]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2476004

DAHROUG, S., MAHMOUD, D. New Legislative Landscape as Egypt set to become a serious global contender in Green Hydrogen production. *Clyde & Co.* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://www.clydeco.com/en/insights/2024/01/new-legislative-landscape-as-egypt-set-to-become-a

DARGIN, J. Positioning Egypt as a Global Green Hydrogen Leader. *Carnegie* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://carnegieendowment.org/2023/12/05/positioning-egypt-as-global-green-hydrogen-leader-pub-90716

DEVAUX, P. Eastern Mediterranean: Natural gas: a regional overview. *BNP Paribas* [online]. 2023 [cit. 24. 2. 2024]. Available at: https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/Eastern-Mediterranean-Natural-regional-overview-7/11/2023,48783

Egypt. *Ember* [online]. 2023 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://ember-climate.org/countries-and-regions/countries/egypt/

Egypt. *SEforALL Africa Hub* [online]. 2024 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.se4all-africa.org/seforall-in-africa/country-data/egypt/

Egypt. *U.S. Energy Information Administration* [online]. 2022 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.eia.gov/international/analysis/country/EGY

Egypt Oil. *Worldometer* [online]. [cit. 21. 2. 2024]. Available at: https://www.worldometers.info/oil/egypt-oil/

Egypt Renewable Energy Law (Decree No 203/2014). *Climate Change Laws* [online]. 2014 [cit. 27. 2. 2024]. Available at: https://climate-laws.org/document/egypt-renewable-energy-law-decree-no-203-2014_c425

Egypt's Second Updated Nationally Determined Contributions from 26. 6. 2023.

Egyptian Investment Law No. 72 of 2017.

EGYPT TODAY STAFF. Egypt aims for Czech investments in green hydrogen projects at SCZONE. *Egypt Today* [online]. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.egypttoday.com/Article/1/129947/Egypt-aims-for-Czech-investments-in-green-hydrogen-projects-at

EU, Egypt, EBRD Joint Statement on the Nexus of Water, Food and Energy. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/eu-egypt-ebrd-joint-statement-nexus-water-food-and-energy_en

EU Egypt Israel Memorandum of Understanding. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://energy.ec.europa.eu/publications/eu-egypt-israel-memorandum-understanding_en

FAOLEX DATABASE. Egypt National Climate Change Strategy (NCCS) 2050. *Food and Agricultural Organization of the United Nations* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC213202/

HEGAZY, K. Egypt's Energy Sector: Regional Cooperation Outlook and Prospects of Furthering Engagement with the Energy Charter. *Energy Charter Secretariat Knowledge Centre* [online]. Brussels, 2015 [cit. 21. 2. 2024]. Available at: https://www.energycharter.org/fileadmin/DocumentsMedia/Occasional/Egypt_and_the_Charter.pdf

HUSSEIN, M. New Egyptian Investment Law: Eyes on sustainability and facilitation. *Investment Treaty News* [online]. 2018 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.iisd.org/itn/en/2018/10/17/new-egyptian-investment-law-eyes-on-sustainability-and-facilitation-moataz-hussein/

IFC. Creating Markets in Egypt: Country Private Sector Diagnostic. *International Finance Corporation* [online]. 2020 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.ifc.org/en/insights-reports/2020/cpsd-egypt

INFORMA MARKETS. Egypt Energy Sector. *Egypt Energy* [online]. 2022 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.egypt-energy.com/content/dam/Informa/egypt-energy/en/pdf/Egypt%20Energy%20Report-16-5%20.pdf

Introduction. *Ministry of Elektricity and Renewable Energy* [online]. NREA, 2024 [cit. 26. 2. 2024]. Available at: http://nrea.gov.eg/test/en/About/Intro

ISMAIL, A., TAHA, D. et al. Egypt Facts & Figures. *GAFI* [online]. 2024 [cit. 3. 3. 2024]. Available at: https://www.investinegypt.gov.eg/flip/library/PDFs/reports/factsandfigures/Egypt%20snapshoot%20En%20(1).pdf

IVANOVA, A. Egypt plans to boost 2030 renewable energy target to 60 %. *Renewables Now* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://renewablesnow.com/news/egypt-plans-to-boost-2030-renewable-energy-target-to-60-849376/

LEPIČ, L. Zájem energetických společností o Egypt roste. Dodávky plynu do EU mohou posílit energetickou bezpečnost. *O Energetice* [online]. 2023 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://oenergetice.cz/zahranicni/zajem-energetickych-spolecnosti-o-egypt-roste-dodavky-plynu-do-eu-mohou-posilit-energetickou-bezpecnost

LIGA, A. From Dark to Light, to Dark? Egypt's Energy Sector in Times of Uncertainty. *ISPI90* [online]. 2023 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.ispionline.it/en/publication/from-dark-to-light-to-dark-egypts-energy-sector-in-times-of-uncertainty-156268

MAHMOUD, A. Egypt's oil and gas odyssey: Navigating challenges and unlocking potential. *Rystad Energy* [online]. 2023 [cit. 25. 2. 2024]. https://www.rystadenergy.com/insights/egypts-oil-and-gas-odyssey

Mapa globálních oborových příležitostí 2023/2024. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2023 [cit. 20. 2. 2024]. Available at: https://mzv.publi.cz/book/3095-mapa-globalnich-oborovych-prilezitosti-2023-2024

MATOUK BASSIOUNY & HENNAWY. Enforcement of Judgments 2024. *Chambers and Partners* [online]. 2024 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/enforcement-of-judgments-2024/egypt

Memorandum of understanding on a strategic partnership on renewable hydrogen between the European union and the Arab republic of Egypt. *European Union* [online]. 2022 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://energy.ec.europa.eu/publications/memorandum-understanding-strategic-partnership-renewable-hydrogen-between-european-union-and-arab_en

MFAT MARKET INTELLIGENCE REPORTS. The Importance of the Suez Canal to Global Trade. *New Zeeland Foreign Affairs and Trade* [online]. 2021 [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.mfat.govt.nz/en/trade/mfat-market-reports/the-importance-of-the-suez-canal-to-global-trade-18-april-2021/

MOHARRAM, N. Brief review on Egypt's renewable energy current status and future vision. *Energy Reports* [online]. Metz-Grand Est., 2022, Vol. 8, Suppl. 9 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352484722012446?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=85ecde655aee412b

MONSEF, J., AHMED, M. Egypt's Renewables Market Achievements and Prospects. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2023, Issue 193. Available at: https://egyptoil-gas.com/reports/egypts-renewables-market-achievements-and-prospects/

MPO. Návrh Státní energetické koncepce ČR;T:20.2.2024. *Hospodářská komora České republiky* [online]. 2024 [cit. 15. 3. 2024]. Available at: https://www.komora.cz/pravni-predpis/23-24-navrh-statni-energeticke-koncepce-crt20-2-2024/

NAKHLE, C. Egypt's gas exports under threat. *Geopolitical Intelligence Services* [online]. 2023 [cit. 25. 2. 2024]. Available at: https://www.gisreportsonline.com/r/lng/

Population growth in Egypt. *WorldData* [online]. [cit. 17. 2. 2024]. Available at: https://www.worlddata.info/africa/egypt/populationgrowth.php

Premiér Fiala: Stavba ropovodu TAL-PLUS je dokončena. Rusko nás už nemůže vydírat. *Vláda České republiky* [online]. 14. 1. 2025 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/premier-fiala-stavba-ropovodu-tal-plus-je-dokoncena--rusko-nas-uz-nemuze-vydirat-217918/

PWC. Doing Business in Egypt 2024. A Tax and Legal Guide. *PWC Egypt* [online]. 2024 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/doing-business-guides/dbie.pdf

Renewable Energy in Egypt. *CMS* [online]. 2024 [cit. 29. 2. 2024]. Available at: https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-renewable-energy/egypt

Renewable Energy Outlook Egypt. *IRENA* [online]. Abu Dhabi, 2018, p. 1 [cit. 19. 2. 2024]. Available at: https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/Oct/IRENA_Outlook_Egypt_2018_En.pdf

REPowerEU Affordable, secure and sustainable energy for Europe. *European Commission* [online]. 2024 [cit. 1. 1. 2025]. Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en

REUTERS. Egypt signs 7 green hydrogen MoUs worth a potential $40 billion. *Reuters* [online]. 2023 [cit. 2. 3. 2024]. Available at: https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-signs-7-green-hydrogen-mous-worth-potential-40-billion-2024-02-28/

SAMIR, S. Egypt: A Land of Opportunity for Energy Investors. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://egyptoil-gas.com/features/egypt-a-land-of-opportunity-for-energy-investors/

SAMIR, S. The Gas Gambit: Egypt's Bet on A Cleaner Future. *Egypt Oil & Gas* [online]. 2024 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://egyptoil-gas.com/features/the-gas-gambit-egypts-bet-on-a-cleaner-future/

SOLIMA, HASHISH & PARTNERS. First-step analysis: the oil market and regulation in Egypt. *Lexology* [online]. 2023 [cit. 18. 2. 2024]. Available at: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=456bade0-d31a-45ab-9a5c-69657481c9e4

STROUHAL, J. Česko se zbavilo závislosti na ruském plynu. Na věčné časy? *Forbes* [online]. 2023 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://forbes.cz/cesko-se-zbavilo-zavislosti-na-ruskem-plynu-na-vecne-casy/

TANCHUM, M. Egypt's Synergy Between Natural Gas and Green Energy Transition: Cairo's Advances in LNG and Green Hydrogen are Shaping the COP 27 Agenda. *Middle East Institute* [online]. 2022 [cit. 26. 2. 2024]. Available at: https://www.mei.edu/publications/egypts-synergy-between-natural-gas-and-green-energy-transition-cairos-advances-lng-and

THOMSON, E. These charts show Europe's reliance on gas before the war in Ukraine. *World Economic Forum* [online]. 2022 [cit. 5. 12. 2023]. Available at: https://www.weforum.org/agenda/2022/11/europe-gas-shortage-russia/

ZACHMANN, G., MCWILLIAMS, B., SGARAVATTI, G. et al. The European Union-Russia energy divorce: state of play. *Bruegel* [online]. 2024 [cit. 1. 1. 2025]. Available at: https://www.bruegel.org/analysis/european-union-russia-energy-divorce-state-play

Zohr Gas Field. *Offshore Technology* [online]. 2021 [cit. 24. 2. 2024]. Available at: https://www.offshore-technology.com/projects/zohr-gas-field/

Contact – e-mail

509041@mail.muni.cz

ŽALOBY PROTI ENERGETICKÝM SPOLEČNOSTEM

Michael Kovařík

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Klimatická krize a s ní spojený vývoj se odráží nejen v reálné změně fyzického každodenního světa, ale také ve smýšlení společnosti i jednotlivců. Škody, způsobené změnou klimatu a s ní souvisejícím kolísáním teplot, anebo táním ledovců a zvedáním hladin vodních ploch, se dotýkají jednotlivců i skupin lidí v každodenním životě.

Stejně jako obecné vědomí a povědomí o klimatické krizi, jejích příčinách a téměř denně viditelných následcích roste i právní vědomí a povědomí klimatickou změnou a jejími projevy poškozených jednotlivců, přičemž takové poškození může být spatřováno v majetkové i nemajetkové rovině. To se projevuje v poslední době zejména na jejich vzrůstající odhodlanosti a také jisté právní kreativitě při hledání způsobů, jakými za působené škody hnát k zodpovědnosti, anebo se o to alespoň pokusit, konkrétní fyzické a zejména právnické osoby, přičemž zpravidla se jedná o právnické osoby, řadící se do sektoru energetických společností, jejichž tradice a fungování jsou dostatečně dlouhé a významné, aby mohlo být spojeno se signifikantním množstvím vyprodukovaných emisí, které je u tohoto druhu žalob zpravidla klíčovým faktorem. Konkrétní vyčíslení takového množství vyprodukovaných emisí je pak pro žalující zpravidla základem dokazování existence kauzálního nexu mezi působenou škodou a domnělým škodním jednáním.

Předmětem tohoto příspěvku je analyzovat nejznámější případy občanskoprávních žalob na náhradu škody vůči energetickým společnostem v poslední době v rámci evropského prostoru a zároveň nastínit možnosti konstrukce takové žaloby v systému českého práva *de lege lata*.

Keywords in original language

Energetika; Klimatická změna; Občanskoprávní spory; Energetické společnosti; Emise.

Abstract

The climate crisis and its associated developments are reflected not only in tangible changes to the physical world but also in the evolving perceptions of both society and individuals. The damages caused by climate change, including temperature fluctuations, glacier melt, and rising water levels, directly impact individuals and communities in their daily lives. As public awareness of the climate crisis, its causes, and its increasingly visible consequences grows, so too does the legal consciousness of those affected by climate change and its manifestations, with such harm being perceived in both material and non-material aspects.

This heightened legal awareness is particularly evident in the increasing determination and legal creativity of individuals seeking to hold specific physical and, more notably, legal entities accountable for the damages they have suffered. Such entities predominantly include energy companies, whose long-standing operations and significant emissions output render them potential defendants in climate litigation. The volume of emissions produced by these companies is often a crucial factor in such lawsuits. Establishing the precise amount of emissions attributed to these entities forms a fundamental basis for plaintiffs' efforts to demonstrate a causal nexus between the alleged harmful conduct and the resulting damage.

This paper aims to analyze the most prominent civil claims for damages against energy companies in recent years within the European legal framework. Furthermore, it seeks to outline the potential construction of such claims under the Czech legal system as it currently stands (de lege lata).

Keywords

Energy; Climate Change; Climate Litigation; Energy Companies; Emissions.

1 Úvod

Právo je obecně známo jako věda, pro kterou je mimořádně důležitá mimo jiné její soudobost a aktuálnost. Ta se objevuje a propisuje do této vědy ve dvou rovinách: jednak se jedná o rovinu normotvorby, kdy zákonodárce upravuje konkrétní právní předpisy (a s nimi také celý právní řád) za účelem reflektování proběhlého a stále probíhajícího vývoje společnosti, jejího smýšlení a hodnot; jednak se také jedná o implementaci (anebo pokus o ni) nových fenoménů aktuální doby formou odlišné nebo rozšiřující interpretace některých institutů a ustanovení existujícího právního řádu a konkrétních právních předpisů. V kontextu tématu změny klimatu je toto dvojí možné reflektování aktuální doby, současných vědeckých poznatků a vývoje společnosti a jejího smýšlení možné pozorovat taktéž.

V prvním případě se jedná například o přijetí tzv. klimatických zákonů, ke kterému z výše uvedených důvodů dochází v různých zemích, zpravidla napříč západním vyspělým světem, které vytváří celou novou oblast a odvětví klimatického práva seshora, příslušným zákonodárným sborem.

Ve druhém případě, kdy dochází k faktické tvorbě (nebo také rozšiřování, neboť oba typy implementace aktuálních fenoménů se nikterak nevylučují) odvětví klimatického práva zdola, v rovině právní praxe, na základě existujících právních předpisů *de lege lata*, se jedná zejména o snahu o rozšíření (anebo změnu) definice, chápání anebo naplňování známých a užívaných právních pojmů nebo institutů v kontextu současných fenoménů. Cílem takových extenzivních trendů je nejen v kontextu práva klimatického zejména možnost podřazení chování a jevů, které jsou chápány jako škodlivé a podporující či přímo způsobující klimatickou změnu, pod existující pojmy a definice v rámci občanského nebo správního práva, umožňující soudní konstatování protiprávnosti takového jednání, a to se všemi souvisejícími následky.

Právě pokusy o aplikaci existujících právních předpisů a v nich obsažených institutů v rámci odvětví klimatického práva, respektive občanskoprávních sporů s klimatickou tématikou, kdy je žalovanou stranou energetická společnost a předmět sporu úzce souvisí s klimatickou změnou a jejími projevy, jsou předmětem první části této práce. Dává si za cíl zmapovat důležité případy těchto sporů, jejich specifika a užitý právní základ a právní argumentaci.

V části druhé pak pracuje s platným českým právem *(de lege lata)* a uvažuje nad vhodností možného užití v něm obsažených institutů jako základ možné občanskoprávní žaloby v případném obdobném sporu v České republice, tedy možné žaloby vůči energetické společnosti na náhradu škody, po vzoru v první části prezentovaných zahraničních případů.

2 Zahraniční soukromoprávní spory klimatického práva

Jako již tradičně téměř ve všech odvětvích, probíhá vývoj a rozšiřování trendů i v rámci vědeckého prostředí, právní nevyjímaje, v jeho širším i užším významu, primárně ze západního světa. Není proto překvapující, že také výše popsané spory, týkající se klimatického práva, mají svůj původ ve státech západní Evropy.

Jejich společným jmenovatelem je pochopitelně klimatická změna, každý z níže prezentovaných významných západoevropských soukromoprávních sporů klimatického práva však má za cíl vždy poněkud odlišnou věc. Nejedná se tedy vždy pouze o spory, týkající se náhrady škody. Nezřídka se jedná také o jiné druhy sporů, mající za cíl primárně donucení žalovaných stran, tedy energetických společností jako významných producentů emisí, o změnu jejich chování, a to jak z hlediska přímo klimatického, tak z hledisek jiných, například ekonomických, tedy hledisek, blížících se v českém právním řádu dobře známému pojmu *péče řádného hospodáře*. Konkrétní případy jsou představeny a rozebrány vždy jednotlivě v následujících podkapitolách.

2.1 *ClientEarth proti Shell's Board of Directors*

Případ *ClientEarth proti Shell's Board of Directors* představuje přelomový právní spor v oblasti energetického a klimatického práva. Organizace ClientEarth, která se specializuje na environmentální právo, podala v roce 2023 žalobu na představenstvo společnosti Shell plc ve Velké Británii. Tato žaloba byla vznesena na základě údajného nesplnění povinností členů představenstva v oblasti řízení klimatických rizik a nedostatečné strategie k dosažení cílů Pařížské dohody.[1]

[1] Rozsudek Vrchního soudu Anglie a Walesu ze dne 12. 5. 2023, sp. zn. BL-2023-000215.

ClientEarth, který se nákupem akcií stal akcionářem společnosti Shell, tvrdil, že představenstvo společnosti porušilo své fiduciární povinnosti vyplývající ze *Section 172 a 174* britského zákona o společnostech z roku 2006 *(Companies Act 2006)*. Podle této normy jsou členové představenstva povinni jednat v nejlepším zájmu společnosti a brát v úvahu dlouhodobé důsledky svého rozhodování, včetně dopadů na životní prostředí a společnost. Žaloba poukazovala na nedostatečný plán Shellu pro snižování emisí uhlíku, který byl podle žalobce v rozporu s vědeckými poznatky a mezinárodními klimatickými cíli.[2]

Právní argumentace byla v tomto případě založena na třech bodech. V prvním bodě bylo argumentováno nedostatečným řízením klimatických rizik, tedy že představenstvo nezavedlo odpovídající strategii pro minimalizaci klimatických rizik, čímž ohrozilo dlouhodobé zájmy společnosti i akcionářů. Ve druhém bodě je vytýkáno porušení povinnosti loajality vůči společnosti. Žalující je přesvědčen, že představenstvo selhalo při plnění svých povinností ve smyslu přijmutí přiměřených opatření pro dosažení emisních cílů, v čemž žalující spatřuje také porušení zákona. Třetím bodem žaloby je spatřované podcenění reputačních a regulatorních rizik, kdy žalobce spatřuje v oblasti dekarbonizace nečinnost vedení společnosti, přičemž předpokládá, že ve spojení s rostoucím tlakem ze strany regulátorů, dalších investorů a také veřejnosti tato nečinnost povede k finančním ztrátám a negativní publicitě, které vyústí v další soudní spory a ve finále zásadním způsobem poškodí společnost a tím i její akcionáře.[3]

V květnu 2023 britský Nejvyšší soud žalobu zamítá s odůvodněním, že soudnictví nemá zasahovat do obchodního rozhodování představenstva, pokud je činěno v rámci tzv. přiměřeného uvážení. Soud uznal význam klimatických otázek, avšak zdůraznil, že posuzování obchodních strategií patří primárně do kompetence představenstva.[4]

2.2 *Hugues Falys proti TotalEnergies*

Případ *Hugues Falys proti TotalEnergies* představuje významný právní spor v oblasti soukromoprávní odpovědnosti a klimatického práva. Belgický

2 Rozsudek Vrchního soudu Anglie a Walesu ze dne 12. 5. 2023, sp. zn. BL-2023-000215.
3 Ibid.
4 Ibid.

farmář Hugues Falys spolu s několika environmentálními organizacemi podal žalobu proti francouzskému energetickému gigantu TotalEnergies s tvrzením, že společnost porušila svou povinnost předcházet environmentálním škodám, a to v kontextu zákona o *devoir de vigilance* (povinnosti bdělosti) přijatého ve Francii v roce 2017.[5]

Žaloba, podaná v roce 2022 u francouzských soudů, tvrdila, že činnost TotalEnergies a její nedostatečné kroky k dekarbonizaci přispěly k prohlubování klimatických změn, které měly přímý dopad na farmu žalobce. Falys argumentoval, že extrémní počasí a nepravidelnosti klimatu, spojené se zvyšujícími se emisemi skleníkových plynů, poškodily jeho úrodu a ohrozily jeho živobytí, konkrétně ve formě bleskových záplav, které s sebou z důvodu odplavování svrchních bonitních vrstev půdy nesou ztrátu její bonity, která v konečně fázi vede až ke ztrátě konkurenceschopnosti zemědělského hospodářství v předmětné lokalitě. Tvrdí, že TotalEnergies nesplnila povinnost stanovenou francouzským zákonem o náležité péči, který vyžaduje, aby velké společnosti přijímaly preventivní opatření k identifikaci a minimalizaci rizik spojených s lidskými právy, zdravím a životním prostředím ve všech fázích své činnosti.[6]

Nedostatečně stanovené klimatické cíle a závazky žalované TotalEnergies v kontextu Pařížské klimatické dohody považuje žalobce za konkrétní porušení předmětných ustanovení francouzského práva a mezi tímto jednáním, které považuje za škodní, a jemu vzniklou škodou v důsledku klimatických změn spatřuje kauzální nexus, ze kterého podle žalobce plyne také povinnost nahradit vzniklou škodu ve smyslu běžné občanskoprávní deliktní mimosmluvní odpovědnosti dle v předmětné době platného belgického občanského zákoníku *(Code Civil Belge 1804–2019)*, konkrétně na základě kombinace ustanovení Článku 1382 a 1383, tedy na základě kombinace komisivního jednání a nedbalosti.[7]

5 Loi 2017-399 du 27 mars 2017 relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre.

6 Žaloba Huguese Falyse proti TotalEnergies. *Climate Change Litigation Databases* [online]. [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://climatecasechart.com/wp-content/uploads/non-us-case-documents/2024/20240301_54998_petition.pdf

7 Ibid.

Součástí sporu, jehož rovina byla právně spíše symbolická, avšak pro veřejné mínění a vnímání klimatických problémů poměrně zásadní, je také požadavek okamžité změny business planu předmětné žalované společnosti na základě předkládaných zjištění žalující strany. Požadovaná změna spočívala zejména v požadavku okamžitého zastavení všech investic do fosilních zdrojů a také snížení produkce zemního plynu a ropy do roku 2030 o 47 % ve srovnání s rokem 2022. Tato vedlejší linka sporu, nazývaná mediálně také jako nátlaková akce, byla umocněna primárně vedlejšími účastníky řízení, kterými jsou lidskoprávní a klimatické neziskové nevládní organizace FIAN, Greenpeace a Ligue des Droits Humains a jejichž aktivizační akce svojí publicitou zastínily právní podstatu tohoto sporu.[8]

2.3 *Saúl Luciano proti RWE AG*

Případ *Saúl Luciano Lliuya proti RWE AG* představuje klíčový spor v oblasti klimatického práva a mezinárodního soukromého práva, který řeší otázku odpovědnosti podniků za přeshraniční environmentální škody. Z právního hlediska se případ soustředí zejména na otázky mezinárodní příslušnosti *(internationale Zuständigkeit)* německých soudů a přípustnosti žaloby *(Zulässigkeit der Klage)* podle německého hmotného a procesního práva. Problematika spočívá v posouzení, zda německý soud může rozhodovat o žalobě peruánského občana proti německé společnosti za škodu vzniklou mimo území Německa, a zda je žaloba z hlediska kauzality a materiálněprávních předpokladů způsobilá k projednání.

Žalobcem je Saúl Luciano Lliuya, peruánský farmář a horský průvodce, který v roce 2015 žaluje společnost RWE AG, největšího německého emitenta skleníkových plynů, za údajný podíl na hrozící škodě ve svém rodném městě Huaraz. Luciano tvrdí, že tání ledovce Palcacocha, které ohrožuje jeho nemovitost, je spoluzpůsobeno historickými emisemi CO_2 společnosti RWE. Domáhá se částečné náhrady nákladů na protipovodňová opatření, a to v poměru odpovídajícím 0,47 % globálních emisí společnosti RWE.[9]

8 Žaloba Huguese Falyse proti TotalEnergies, op. cit.

9 Žaloba Saúla Luciana proti RWE AG. *Climate Change Litigation Databases* [online]. [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://climatecasechart.com/wp-content/uploads/non-us-case-documents/2015/20151123_Case-No.-2-O-28515-Essen-Regional-Court_complaint-1.pdf

Žaloba byla podána na základě ustanovení § 1004 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) – *Beseitigungs- und Unterlassungsanspruch* (nárok na odstranění rušení a zdržení se rušení), ve spojení s ustanovením § 823 odst. 1 BGB (nárok na náhradu škody při porušení absolutních práv, zde vlastnického práva – *Eigentumsrecht)*. Podle žalobce emisní činnost RWE představuje nepřímé rušení vlastnického práva *(mittelbare Störung)* jeho nemovitosti. Podle ustanovení § 1004 odst. 1 BGB může vlastník požadovat odstranění rušení *(Beseitigung)* nebo zdržení se rušení *(Unterlassung)*. Předpokladem je kumulativní splnění podmínek, kterými jsou zasahování do vlastnictví *(Eigentumsbeeinträchtigung)*, zde hrozba zaplavení nemovitosti žalobce, dále rušení ze strany žalovaného *(Störerbegriff)* – žalobce tvrdí, že RWE je tzv. Verhaltensstörer (rušitel svým jednáním), a také nepřípustnost vyloučení odpovědnosti za rušení *(Rechtfertigungsausschluss)* – RWE namítala, že její činnost je zákonná, což je však otázka meritorního posouzení. Luciano nezaložil žalobu na absolutní odpovědnosti *(Gefährdungshaftung)*, nýbrž na porušení ochrany vlastnictví s požadavkem preventivního opatření. To je procesně významné, protože nároky na zdržení se rušení nevyžadují prokazování zavinění *(Verschulden)*, nýbrž pouze existenci rušení a příčinné souvislosti.[10]

Zemský soud v Essenu (*Landgericht Essen)* žalobu v roce 2016 zamítl jako nepřípustnou *(unzulässig)*, přičemž zdůraznil absenci prokazatelné adekvátní příčinné souvislosti *(adäquater Kausalzusammenhang)* mezi jednáním RWE a konkrétní škodou v Peru.[11] Proti rozhodnutí podal Luciano odvolání (*Berufung)* k Vrchnímu zemskému soudu v Hammu *(Oberlandesgericht Hamm)*. Tento soud v roce 2017 překvapivě rozhodnutí první instance zrušil a připustil žalobu k věcnému projednání *(Sachentscheidung)*. Podle soudu nemůže být otázka příčinné souvislosti předběžně posouzena bez důkazního řízení *(Beweisaufnahme)*. Přijetí přípustnosti žaloby tak znamenalo zásadní průlom v klimatické litigaci.[12]

10 Žaloba Saúla Luciana proti RWE AG, op. cit.

11 Rozsudek Zemského soudu v Essenu ze dne 15. 12. 2016, sp. zn. 2 O 285/15.

12 Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 8. 11. 2017. *Oberlandesgericht Hamm* [online]. [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://www.olg-hamm.nrw.de/behoerde/presse/Pressemitteilungen/zt-Archiv/archiv-2005---2018/2017_pressearchiv/139--17-peruanischer-Landwirt-RWE.pdf

Otázka mezinárodní příslušnosti byla posuzována primárně podle článku 7 odst. 2 Nařízení Brusel I bis, který umožňuje žalovat osobu v místě, kde došlo ke škodní události.[13] Judikatura Soudního dvora Evropské unie, zejména rozhodnutí ve věci *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA* (C-68/93), přiznává poškozenému volbu mezi místem škodního jednání *(Handlungsort)* – v tomto případě Německo, kde RWE vypouští emise CO_2, a místem vzniku škody *(Erfolgsort)* – tedy místem, kde se škoda projevila (Peru).[14]

Vrchní zemský soud v Hammu konstatoval svou příslušnost s odkazem na to, že emise CO_2 jsou škodní událostí s globálním dopadem, a není vyloučeno, aby *Handlungsort* určoval příslušnost, i když *Erfolgsort* leží mimo území EU. Soud konstatoval, že u mezinárodních environmentálních škod *(grenzüberschreitende Umweltschäden)* je přípustné založit příslušnost v místě, kde byla škodlivá činnost započata, pokud existuje alespoň nepřímá příčinná souvislost *(mittelbare Kausalität)* s projevem škody.[15] Přestože RWE namítala, že emise představují legální činnost povolenou německým právem, soud připomněl, že příslušnost podle Nařízení Brusel I bis nesouvisí se samotným posouzením hmotněprávní odpovědnosti, ale pouze s formálním posouzením přípustnosti žaloby ve věci tvrzeného nároku *(Schlüssigkeit der Klage)*. Výklad soudu tedy *de facto* znamená, že korporace se sídlem v EU mohou být žalovány v domovském státě i za (potenciální) škody vzniklé mimo EU, pokud lze prokázat alespoň potenciální příčinnou souvislost s jejich činností. Tento přístup odráží interpretační zásadu *effet utile*, která usiluje o efektivní a praktickou ochranu práv poškozených v soukromoprávních sporech s mezinárodním prvkem. Rozhodnutí soudu reflektuje i zásadu *favor actoris*, která umožňuje žalobci zvolit právo příznivější pro jeho nároky, pokud to mezinárodní pravidla dovolují. Tuto volbu zároveň podporuje zásada účinné ochrany práv poškozených *(effektiver Rechtsschutz)*.[16]

---

13 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

14 Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 8. 11. 2017, op. cit.

15 Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 30. 11. 2017. *Oberlandesgericht Hamm* [online]. [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://www.olg-hamm.nrw.de/behoerde/presse/Pressemitteilungen/zt-Archiv/archiv-2005---2018/2017_pressearchiv/153--17-VT-peruanischer-Landwirt-RWE.pdf

16 Ibid.

Klíčovou otázkou je tzv. adekvátní kauzalita (*adäquate Kausalität)* mezi emisemi RWE a táním ledovce. Soud v Essenu původně aplikoval přísný standard příčinné souvislosti vyžadující tzv. bezprostřední přímou příčinu *(unmittelbare Ursache)*. OLG Hamm však připustil, že v kontextu globální klimatické změny postačí nepřímá kauzální souvislost *(mittelbare Kausalität)*, pokud odborné důkazy ukážou, že emise RWE měřitelně přispěly *(messbarer Beitrag)* ke zvýšení teploty vedoucí k tání ledovce. OLG Hamm konstatoval, že v této fázi řízení postačuje předběžné prokázání *(Glaubhaftmachung)* tvrzení žalobce.[17] Důkazní břemeno (*Beweislast)* spočívá na Lucianovi, který musí doložit historicky vyprodukované množství emisí společnosti RWE, podíl těchto emisí na globálním oteplování a dopad zvýšené teploty na konkrétní ledovec Palcacocha. Součástí dokazování jsou i klimatické modely založené na metodologii tzv. attribution science, které umožňují kvantitativní přiřazení emisí konkrétním dopadům *(quantitative Zurechnung)*.[18]

Případ *Saúl Luciano proti RWE AG* představuje díky rozhodnutí OLG Hamm o své pravomoci a příslušnosti rozhodnout v této věci průlom v mezinárodním energetickém a klimatickém soudnictví, zejména v otázkách mezinárodní příslušnosti soudů a přípustnosti klimatických žalob proti korporacím za přeshraniční environmentální škody. Vrchní zemský soud v Hammu ve svém rozhodnutí zdůraznil extentzivní výklad pojmu škodní události podle Nařízení Brusel I bis, který tak umožňuje konstatovat příslušnost německých soudů. Dále zdůrazňuje, že samotná prvotní složitost a nepřehlednost proklamovaného kauzálního řetězce nezakládá důvod k odmítnutí žaloby pro nepřípustnost, neboť otázka kauzality má být i při zjevně komplikovaných případech předmětem samotného důkazního řízení. Případ je také velmi zásadní v rámci širšího chápání přípustnosti aplikace národního práva (zde německého práva) jako přiměřenou a účelnou v kontextu Nařízení Řím II. Toto širší vnímání znamená faktický posun od tradičních konceptů vnímání příčinné souvislosti ke kvantitativnímu přístupu a sdílené odpovědnosti *(geteilte Verantwortung)* u globálních environmentálních problémů. Výsledek řízení může mít zásadní dopady na budoucí klimatickou litigaci a korporátní odpovědnost *(unternehmerische Verantwortung)* v mezinárodním

17 Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 30. 11. 2017, op. cit.
18 Ibid.

kontextu a stát se výraznou inspirací pro podobné spory klimatického práva v evropském právním prostoru.[19]

3 Žalobní možnosti dle českého práva *de lege lata*

Česká republika v současné době nedisponuje žádnou speciální energetickou a klimatickou legislativou, definující a upravující případné právní nároky, které by mohly vzniknout ze škodlivých nebo omezujících dějů, spojených s klimatickou změnou a jejich doprovodnými jevy. Na rozdíl od výše zmíněných zahraničních právních případů navíc v České republice dosud ani k podání žádné podobné žaloby ve věci prevence škod anebo přímo náhrady škody nedošlo. Na základě různé míry úspěšnosti a různých strategií výše zmíněných žalob, které pocházejí, byť ze zahraničí, avšak z evropského právního prostoru, v rámci kterého občanské právo disponuje v zásadě velmi podobnými instituty, se tedy logicky nabízí otázka možné potenciální úspěšnosti případné obdobné žaloby v českém prostředí a zejména možnosti její konstrukce a podložení relevantními právními ustanoveními českého občanského práva *de lege lata*.

3.1 Žaloba na náhradu škody podle obecných skutkových podstat

Český občanský zákoník v zásadě nejprve obecně upravuje právní důvody náhrady škody v případě deliktní (tedy mimosmluvní) odpovědnosti základními skutkovými podstatami. Jedná se o čtyři základní skutkové podstaty, obsažené v ustanoveních § 2909 a § 2910 tohoto právního předpisu.

V případě ustanovení § 2909 o. z. se jedná o obecnou odpovědnost za mimosmluvní (deliktní) újmu a zahrnuje v sobě *de facto* dvě skutkové podstaty. První skutkovou podstatou je úmyslné porušení dobrých mravů v obecné rovině, přičemž toto jednání je v příčinné souvislosti se vznikem škody. Druhou skutkovou podstatou poté je tzv. šikanózní výkon práva, kdy je v rámci nemravného jednání škůdce nutné prokázat jeho úmysl v tom smyslu, že primárním cílem jednání škůdce při vykonávání svých práv bylo poškodit jiného. Z uvedeného tedy vyplývá, že pro účely klimatické litigace

19 Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 30. 11. 2017, op. cit.

je toto ustanovení nepoužitelné, neboť je víceméně vyloučeno v souvislosti s produkcí emisí tvrdit a prokazovat úmyslné porušení dobrých mravů anebo, v případě druhé skutkové podstaty, dokonce sledování primárního cíle poškození jiného při výkonu svých práv.

Ustanovení § 2910 o. z. je, díky své nepříliš přehledné konstrukci a formulaci, na interpretaci a subsumpci o něco složitější. Komentáře k občanskému zákoníku shodně uvádějí, že se v tomto ustanovení skrývají v zásadě dvě skutkové podstaty. První z nich je porušení ochranné normy chránící před zásahem do absolutního práva podle věty první tohoto ustanovení, druhou je pak porušení ochranné normy chránící před vznikem čisté majetkové újmy podle věty druhé tohoto ustanovení. Pokud by výčet obsažených skutkových podstat v tomto ustanovení občanského zákoníku obsahoval pouze dvě skutkové podstaty výše uvedené, aplikace tohoto ustanovení pro účely možnosti soukromoprávní žaloby na náhradu škody v souvislosti s působením klimatické změny je téměř vyloučena, neboť, jak již bylo řečeno v úvodu, Česká republika nedisponuje žádnou specifickou klimatickou právní úpravou, která by emitentům stanovovala konkrétní povinnosti ve vztahu ke změně klimatu a s ní spojenými jevy, jejichž porušení by zakládalo nárok na náhradu škody.

V právní literatuře se však objevuje také sílící názor doc. Melzera a dalších právních akademiků, že předmětné zákonné ustanovení v sobě ve skutečnosti obsahuje ještě třetí skutkovou podstatu, kterou je prostý zásah do absolutního práva, který se dovozuje ze smyslu a účelu věty první tohoto ustanovení a celého institutu deliktní odpovědnosti a s ní spojené povinnosti náhrady škody. Vychází z premisy, že množství konkrétních norem stanovujících konkrétní právní povinnost není a nemůže být konečné, neboť v nich nejde obsáhnout každou jednotlivou konkrétní povinnost. Navzdory tomu však vždy existuje obecné pravidlo povinnosti udržování řádného stavu, které se uplatní právě v případě neexistence konkrétní normy, stanovující určitou povinnost. Tento právní názor vychází z německé právní nauky a je založen na tzv. konkrétní povinnosti opatrnosti *(Verkehrspflicht)*, kdy se považuje za protiprávní již samotný zásah do absolutního práva, a to i při neexistenci výslovně stanovené konkrétní ochranné normy, neboť povinnost nezasahovat do absolutního práva je sama o sobě zákonem stanovená. Není však shodný s obecnou prevenční povinností ve smyslu ustanovení § 2900 o. z.,

neboť to chrání pouze konkrétní vyjmenované právní statky. Povinnost konkrétní opatrnosti oproti tomu obecně chrání všechna absolutní práva, v případě každé konkrétní situace však vyžaduje jiné chování. Melzer definuje povinnost konkrétní opatrnosti jako stanovení (dovození) konkrétního pravidla jednání pro posuzovanou konkrétní životní situaci v souladu s požadavkem objektivní předvídatelnosti následku vycházejícím z kritéria tzv. *optimálního pozorovatele* s přihlédnutím zejména k míře pravděpodobnosti vzniku škodlivého následku, významu ohroženého právního statku, jakož i k zvyklostem soukromého života. Tato třetí skutková podstata tak otevírá dveře různým směrům a různé míře právní kreativity pro pokus o extenzivnější interpretaci porušení povinnosti konkrétní opatrnosti ve vztahu ke škodám, způsobeným v souvislosti s klimatickou změnou a bezpochyby v sobě skrývá potenciál pro postavení klimatické soukromoprávní žaloby na náhradu škody právě na tomto základě.[20]

3.2 Žaloba na náhradu škody podle zvláštní skutkové podstaty

Kromě základních skutkových podstat náhrady škody v případě deliktní odpovědnosti upravuje český občanský zákoník také zvláštní ustanovení pro případy škod, vzniklé za zvláštních okolností nebo zvláštního zřetele hodným způsobem. Pro účely náhrady škody ve věci klimatických škod se zdá být velmi vhodným ustanovení § 2925 tohoto zákona, které upravuje náhradu škody způsobené provozem zvláště nebezpečným. Jelikož se jedná o velmi specifickou situaci, je konstrukce odpovědnosti za škodu u tohoto ustanovení zásadně odlišná od výše prezentovaných obecných skutkových podstat náhrady škody. V prvé řadě se odlišuje stanovením tzv. objektivní odpovědnosti za újmu, kdy odpovědnost nahradit újmu vzniká bez ohledu na zavinění škůdce i bez ohledu na porušení právní povinnosti, samozřejmě však existují také vymezené liberační důvody, jejichž existenci však musí prokazovat nositel odpovědnosti. Jedná se tak *de facto* o odpovědnost za právem dovolené provozování zdroje zvýšeného nebezpečí.

20 MELZER, F. Ustanovení § 415 občanského zákoníku a stanovení protiprávnosti jako předpokladu náhrady škody podle občanského zákoníku. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2002, roč. 10, č. 3, s. 265–271 [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8237

Kumulativními předpoklady povinnosti nahradit újmu jsou v tomto případě zaprvé provozování závodu nebo jiného zvláště nebezpečného zařízení, dále událost vyvolaná zdrojem zvýšeného nebezpečí při takovém provozu a vznik újmy, přičemž *nexus causalis* se v tomto případě vztahuje pouze na souvislost škodní události a újmy. Dalším důležitým faktorem v případě tohoto ustanovení je samotný pojem škody způsobené zdrojem zvýšeného nebezpečí, jak ho chápe právní literatura. Ta totiž tuto škodu definuje nejen jako náhlou událost, ale také jako dlouhodobé působení zdroje nebezpečí, z něhož škoda teprve vznikne. Aby toho nebylo málo, zákonodárce v odst. 2 tohoto ustanovení zakotvuje také alternativní kauzalitu a zároveň dělenou, nikoliv společnou odpovědnost, kdy pokud z okolností zřejmě vyplývá, že provoz významně zvýšil nebezpečí škody, ačkoliv je možné poukázat i na jiné možné příčiny, zaváže soud provozovatele k náhradě škody v rozsahu odpovídajícím pravděpodobnosti způsobení škody tímto zvlášť nebezpečným provozem. Toto ustanovení ve svém odst. 3 také stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že za provoz zvláště nebezpečný se považuje obecně provoz továrním způsobem anebo provoz, při kterém se používá anebo je nakládáno s výbušnou nebo podobně nebezpečnou látkou. Takovou definici provozu zvlášť nebezpečného s přehledem splňuje jakýkoliv energetický provoz, nakládající s fosilními palivy a mající tak podíl na vzniku a progresi klimatické změny. Splnění této definice by bylo možné při extenzivnějším chápání způsobené škody v kontextu výše zmiňované aktualizované interpretace právních pojmů shledávat v samotném emitování skleníkových plynů a podílu na klimatických změnách, zejména je však (a to i bez předmětné soudobé aktualizace vnímání některých právních pojmů) možné je sledovat v samotném způsobu výroby.

Za provoz zvláště nebezpečný totiž právní literatura považuje především ty provozy, kde dochází k využívání přírodních sil, jejichž typickou vlastností je nikoliv zcela plná ovladatelnost a kontrolovatelnost, a to i při zachování veškeré potřebné péče a s využitím všech poznatků vědy a techniky, z čehož pro okolí takového provozu plyne určitá míra rizika ohrožení života, zdraví a majetku, která je zvýšená a nikoliv předvídatelná.[21, 22] Přítomnost či absence

21 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. 25 Cdo 1152/2021.

22 PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vyd (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, § 2925.

úředního schválení takového provozu a splnění či nesplnění všech podmínek, které provozovateli klade právo veřejné, nemají pro soukromoprávní deliktní posouzení provozu jako zvlášť nebezpečného žádný vliv.[23]

Taktéž samotné provozování závodu továrním způsobem anebo používání či jiné nakládání s jedem, žíravinou, biologicky nebezpečnou látkou a nebo jinými nebezpečnými chemikáliemi zakládá při provozu právní domněnku provozu zvláště nebezpečného. Provozovatel má možnost se liberovat vyvrácením domněnky, kdy prokáže, že závod není provozem zvláště nebezpečným, vzhledem k existující judikatuře však považuji takovou možnost v případě významných emitentů za velmi málo pravděpodobnou. Jednak se v případě vzniklé škody nemusí jednat pouze o škodu náhle vzniklou konkrétní událostí (například výbuch), ale pod toto ustanovení je možné subsumovat také dlouhodobé působení zdroje nebezpečí, ze kterého škoda teprve vznikne, jak konstatuje i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. 25 Cdo 1152/2021. V tomto sporu byla předmětem škoda, vzniklá na lesích ve správě Lesů České republiky, s. p. působením plynných sloučenin dusíku a síry ze závodů společnosti ORLEN Unipetrol RPA, s. r. o., které jsou látkami principiálně nebezpečnými a škodlivými, jejichž vypouštění nelze při předmětném provozu zcela eliminovat a ani při vynaložení řádné péče tak nelze vyloučit, že v souhrnném a dlouhodobém působení mohou vést k závažným újmám na lesních porostech a v konečném důsledku také na lidském zdraví. Nejvyšší soud konstatuje, že i takové působení exhalací, pocházejících z průmyslových závodů, lze důvodně považovat za zdroj zvýšeného nebezpečí, za něž odpovídá provozovatel podle ustanovení § 2925 občanského zákoníku.[24] Domnívám se proto, že obdobným způsobem je možné postupovat také při působení jiných exhalací.

S ohledem na vzhledem k zamýšlenému cíli uvažované klimatické soukromoprávní žaloby na náhradu škody velmi vstřícné konstrukci zvláštního ustanovení § 2925 občanského zákoníku se zdá užití právě tohoto ustanovení pro případ konstrukce předmětné žaloby jako více než ideální. Zejména ve světle výše popisovaného německého případu farmáře Saúla proti RWE poskytuje toto ustanovení všechny potřebné právní zbraně a proti německé

23 PETROV, VÝTISK, BERAN, op. cit..
24 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2023, op. cit.

úpravě je dokonce ještě mnohem vstřícnější. Pokud by tedy případně české soudy postupovaly alespoň zčásti tak vstřícně jako soudy německé, zdá se mi jako téměř zaručené připuštění takové žaloby k věcnému projednání.

3.3 Akcionářská žaloba

Kromě zmíněných žalob na náhradu škody ve vztahu energetické společnosti a s ní nikterak nespojeného poškozeného (žalobce) je ve světle v části první zmíněných zahraničních případů vhodné pohlédnout také na možnost případné žaloby uvnitř korporace, tedy akcionářské žaloby na člena statutárního orgánu společnosti po vzoru případu *ClientEarth proti Shell's Board of Directors*. Domnívám se, že obdobná žaloba by mohla být podána i podle českého práva *de lege lata*, a to za použití institutu péče řádného hospodáře, respektive proklamovaného porušení této povinnosti.

Povinnost jednání s péčí řádného hospodáře pro člena voleného orgánu společnosti zakotvuje z. o. k. ve svém ustanovení § 52, kde také zakotvuje pravidlo přenesení důkazního břemene na žalovaného. V případě škody, způsobené společnosti jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře uhradí tuto škodu škůdce společníkům ze svého. Pojmové znaky péče řádného hospodáře pak definuje občanský zákoník jako loajalitu, znalost a pečlivost. S péčí řádného hospodáře se pak pojí také pravidlo podnikatelského úsudku ve smyslu ustanovení § 51 z. o. k., které definuje, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.

Neboť v tomto směru v českém právním prostředí ještě žádný spor s klimatickou tematikou neproběhl, je velmi obtížné předvídat jakoukoliv míru pravděpodobnosti úspěchu takto konstruované žaloby. Jelikož se však v případě povinnosti péče řádného hospodáře i pravidla podnikatelského úsudku jedná o neurčité právní pojmy, nelze vyloučit, že jejich definici i výklad bude ve světle současného vývoje evropské a světové klimatické politiky a zároveň růstu trendu kladení důrazu na klimaticky udržitelné podnikaní, často doplňované o různé audity klimatické udržitelnosti, rozšířen také na tento aspekt a příliš anebo zcela fosilně zaměřené podnikání může být vnímáno jako v nesouladu s pravidlem podnikatelského úsudku anebo v rozporu

s povinností péče řádného hospodáře. Domnívám se proto, že určitá míra potenciálu v tomto směru nepochybně existuje.

4 Závěr

Energetické a klimatické právo je bezpochyby v současné době velmi dynamicky se rozvíjejícím právním odvětvím a zejména ve věci soukromoprávních žalob na náhradu škody vzniklé v souvislosti s klimatickou změnou a jí působenými jevy se jedná o pomyslně nepříliš probádané vody v celoevropském i českém právním kontextu, což bezpochyby dokázalo zmapování významných evropských případů těchto žalob jakož i otevření tématu možné konstrukce obdobné žaloby v prostředí českého práva *de lege lata*. Totéž však platí také pro energetickou a klimatickou legislativu, která však nebyla předmětem této práce.

Byť všechny dosud prezentované evropské žaloby, které již byly rozhodnuty, spojuje jeden společný jmenovatel, totiž jejich neúspěch, je zcela zjevně viditelný trend preciznější výstavby těchto žalob a také určité míry extenzivity smýšlení soudů v energetických a klimatických věcech s ohledem na rostoucí povědomí o této problematice a také rostoucí míru její palčivosti. Zároveň je také možné sledovat napříč těmito případy, celkovému neúspěchu navzdory, rostoucí míru dílčích úspěchů ve smyslu fáze řízení, do které se taková žaloba dostala. Byť německá žaloba na společnost RWE stále není rozhodnuta, posun ve smyslu vůbec připuštění meritorního projednání takové žaloby je zcela zásadního charakteru a pro část právní odborné veřejnosti byl velkým překvapením, které lze bezpochyby klasifikovat jako pomyslné literární otevření Pandořiny skříňky. I kdyby tedy byla žaloba meritorně zamítnuta, svůj velký díl práce již má za sebou a do dějin energetického a klimatického práva se bezpochyby navždy zapíše.

České právní prostředí je v posledních dekádách poměrně známé opožděnějším přejímáním západoevropských trendů, zdá se proto nepochybné, že obdobné žaloby budou v budoucnu řešeny také českou justicí. Jelikož se tak však zatím nestalo, byly v kontextu výše uvedených evropských případů, užité argumentace a institutů a ustanovení právních předpisů zahraničních evropských právních řádů, na nichž byly tyto žaloby vystavovány,

formovány úvahy o potenciální možnosti výstavby obdobné žaloby dle platného českého práva. Byly identifikovány některé české občanskoprávní instituty, které s určitou mírou pravděpodobnosti mohou sloužit jako základ pro výstavbu soukromoprávní klimatické žaloby a ukázalo se, že v případě zvláštního ustanovení § 2925 občanského zákoníku o náhradě škody způsobené provozem zvlášť nebezpečným je česká právní úprava až překvapivě vstřícná zamýšlenému nároku a možnost úspěchu takové žaloby se tak zdá nebýti zcela malá.

Zejména, avšak nejen, v posledním pojednávaném českém potenciálním případě výstavby takové žaloby, tedy u akcionářské žaloby vystavené na deklarování porušení povinnosti péče řádného hospodáře a nejednání v souladu s pravidlem podnikatelského úsudku však tyto hluboké a dosud neprozkoumané právní vody naráží zejména na nejistotu interpretační šíře klíčových neurčitých právních pojmů a nejasnost vývoje jejich obsahu v kontextu vývoje společnosti a jejího smýšlení, v tomto případě zejména v možnosti inkludování klimatických a ekologických aspektů ve světle příklonu současného ekonomického světa k určité formě klimaticky udržitelného podnikání, jehož součástí jsou také audity a certifikáty toto potvrzující. Míra propisu takové změny do obsahu shora uvedených pojmů, které za dekády užívání již získaly poněkud ustálenou představu o jejich náplni, je však, jak již bylo řečeno, nejasná, rozhodně však není vyloučená.

Nezbývá tedy než konstatovat, že pouze empirické ověření v praxi může potvrdit anebo vyvrátit domněnky a předpoklady a případnou míru jejich oprávněnosti jakož i posunout poznání ve věci soukromoprávních žalob na náhradu škody s klimatickým původem. V kontextu evropského i českého právního prostoru bude nepochybně velmi zajímavé (a téměř nezbytné) tento vývoj pečlivě sledovat a mapovat.

References

MELZER, F. Ustanovení § 415 občanského zákoníku a stanovení protiprávnosti jako předpokladu náhrady škody podle občanského zákoníku. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. 2002, roč. 10, č. 3, s. 265–271 [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8237

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vyd. (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024.

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

Code Civil Belge 1804-2019.

Companies Act 2006.

Loi 2017-399 du 27 mars 2017 relative au devoir de vigilance des sociétés mères et des entreprises donneuses d'ordre.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 3. 2023, sp. zn. NS 25 Cdo 1152/2021.

Rozsudek SDEU ze dne 7. 3. 1995, ve věci *Fiona Shevill proti Presse Alliance SA*, sp. zn. C-68/93.

Rozsudek Vrchního soudu Anglie a Walesu ze dne 12. 5. 2023, sp. zn. BL-2023-000215.

Rozsudek Zemského soudu v Essenu ze dne 15. 12. 2016, sp. zn. 2 O 285/15.

Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 8. 11. 2017. *Oberlandesgerichts Hamm* [online]. [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://www.olg-hamm.nrw.de/behoerde/presse/Pressemitteilungen/zt-Archiv/archiv-2005---2018/2017_pressearchiv/139-17-peruanischer-Landwirt-RWE.pdf

Tisková zpráva Vrchního zemského soudu v Hammu ze dne 30. 11. 2017. *Oberlandesgerichts Hamm* [online]. [cit. 10. 4. 2024] Dostupné z: https://www.olg-hamm.nrw.de/behoerde/presse/Pressemitteilungen/zt-Archiv/archiv-2005---2018/2017_pressearchiv/153-17-VT-peruanischer-Landwirt-RWE.pdf

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Žaloba Saúla Luciana proti RWE AG. *Climate Change Litigation Databases* [online]. [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://climatecasechart.com/wp-content/uploads/non-us-case-documents/2015/20151123_Case-No.-2-O-28515-Essen-Regional-Court_complaint-1.pdf

Žaloba Huguese Falyse proti TotalEnergies. *Climate Change Litigation Databases* [online]. [cit. 10. 4. 2024]. Dostupné z: https://climatecasechart.com/wp-content/uploads/non-us-case-documents/2024/20240301_54998_petition.pdf

Contact – e-mail

michaelkovarik@mail.muni.cz

A CIRCULAR FUTURE FOR EUROPE: BUILDING AN EFFECTIVE GOVERNANCE FRAMEWORK FOR THE CIRCULAR ECONOMY

Verónica Juliana Caicedo Buitrago

Faculty Business & Tech, Alfonso X El Sabio University, Spain.

Abstract

This paper explores the circular economy within the European Union centered on a paradigm shift from the traditional economic model of "take, make, consume and dispose" to one that maximizes resource use efficiency and minimizes waste. The EU has integrated the circular economy into its policies as a central element to achieve sustainable development goals, including reducing the carbon footprint and generating sustainable jobs.

The Circular Economy Action Plan, initially launched in 2015 and updated in 2020, is crucial to this effort, encompassing areas such as plastics, electronic waste, and food, and promoting higher recycling and reuse rates. However, implementation faces challenges, including variability in application by member states and resistance from certain industries, although it also presents significant opportunities for economic growth and innovation.

Moreover, the EU's legal framework on the circular economy is complex, consisting of multiple directives covering various aspects and products, which can lead to overlaps and contradictions. Collaboration between the EU and the member states is crucial for effective implementation, and continuous efforts are needed to align national policies with EU frameworks, promote education and awareness, and encourage research and innovation in sustainable technologies.

Keywords

Circular Economy; European Union; Sustainability; Recycling; Environmental Policy; EU Directives; Innovation; Sustainable Development.

1 Introduction

The circular economy in the European Union aims to shift away from the traditional 'take, make, consume, and dispose' economic model, moving instead towards a more sustainable approach that maximizes resource efficiency and reduces waste. This shift towards the circular economy is essential not only for protecting the environment but also for ensuring the long-term sustainability of European economies in a world with finite resources.[1]

The European Union (EU) has committed to sustainable development goals (SDG)[2] and has integrated the circular economy into its policies as a central pillar to achieve them.[3] This includes reducing the carbon footprint, managing resource consumption more efficiently, and creating long-term sustainable jobs.

1 FRIANT, M. C., VERMEULEN, W. J. V., SALOMONE, R. A typology of circular economy discourses: Navigating the diverse visions of a contested paradigm. *Resources, Conservation and Recycling* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921344920302354?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=920e6a9d3fc76e9b

2 See SDG 12: Responsible Consumption and Production – This goal emphasizes the need to create more sustainable consumption and production patterns. The circular economy is key to this goal as it seeks to reduce waste and make more efficient use of resources; SDG 11: Sustainable Cities and Communities – The circular economy can contribute to this goal through the sustainable management of urban waste and the promotion of infrastructures that support a low-carbon economy; SDG 13: Climate Action – Implementing circular economy practices helps mitigate climate change by reducing greenhouse gas emissions through more efficient processes and reduced use of materials; SDG 9: Industry, Innovation, and Infrastructure - Promotes resilient infrastructures and encourages sustainable industrialization, two aspects that align with the principles of the circular economy;
Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). *United Nations* [online]. 2015 [cit. 21. 2. 2025]. Available: at: https://sdgs.un.org/2030agenda

3 See EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe. In: *EUR-Lex* [online]. 11. 3. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN;
EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. A European Strategy for Plastics in a Circular Economy. In: *EUR-Lex* [online]. 16. 1. 2018 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN

The EU actively promotes the implementation of the SDGs not only within its own member states but also in its external actions and cooperation with other countries. The European Commission regularly aligns its internal and external policies with the SDGs and assesses progress towards these goals through its annual sustainable development monitoring report. This report evaluates how EU policies contribute to achieving the SDGs, reflecting the EU's comprehensive approach to sustainability.[4] A key document outlining the EU's commitment to the SDGs is the European Commission's 2016 communication titled *"Next steps for a sustainable European future – European action for sustainability"* (COM(2016) 739 final).[5] This communication details the Commission's plans to integrate the SDGs into its policy-making processes and highlights the importance of sustainability across all policy areas. This commitment underscores the EU's recognition that its economic, social, and environmental prosperity is intrinsically linked to global well-being and sustainable development, showcasing a holistic approach to addressing global challenges through regional and international cooperation.

To this end, the EU has adopted various strategies to promote the circular economy. One of the fundamental documents is the Circular Economy Action Plan, initially launched in 2015 and updated in 2020.[6] This plan details, inter alia, measures to close the lifecycle of products through increased recycling and reuse, covering areas such as plastics, electronic products, and food.[7]

4 EUROPEAN COMMISSION. Sustainable development in the European Union – Overview of progress towards the SDGs in an EU context – 2024 edition. *European Union* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/19397895/KS-05-24-071-EN-N.pdf/730c983a-fa93-6ce2-7905-2379de04f3e9?version=1.0&t=1718611411114

5 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. Next steps for a sustainable European future – European action for sustainability. In: *EUR-Lex* [online]. 22. 11. 2016 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0739

6 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. In: *EUR-Lex* [online]. 11. 3. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN

7 HARTLEY, K., SCHÜLZCHEN, S., BAKKER, C., KIRCHHERR, J. A strategic framework for the circular economy: Lessons from policy instruments in the EU. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2023, Vol. 412 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: http://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137176

The EU has adopted various tools to foster circular economy practices, including EU Regulations and Directives. Specifically, EU legal acts address for instance packaging, end-of-life vehicles, batteries, and electronics, all designed to improve the collection, recycling, and reuse of materials. In addition, the EU supports the transition towards a circular economy via various research and innovation funding programmes including Horizon 2020 and its successor Horizon Europe or the European Fund for Strategic Investments. The European Fund for Strategic Investment (EFSI) also provides specific support.

Now, although progress has been significant, the transition towards a circular economy in the EU faces challenges such as variability in implementation among member states, the need to improve recycling infrastructure, and resistance from certain industries. However, it also presents substantial opportunities for economic growth, innovation, and the creation of "green" employment.[8]

The context of the circular economy in the EU is complex and multifaceted, involving a combination of legislation, innovation, and international cooperation, all under the umbrella of the EU's environmental and economic sustainability objectives.

2 Legal Regulation

The current legal framework of the EU in relation to the circular economy is complex due to the variety of directives, regulations, and strategies that cover numerous sectors and aspects of resource and waste management. This complexity derives from several key factors that influence the effectiveness of the legislation and its implementation.

Currently, the circular economy in the EU is regulated by a series of directives and regulations that cover different aspects and products. This includes everything from packaging, electronic waste, and end-of-life vehicles to restrictions on hazardous substances in products and the management

8 Circular Economy in Europe: Developing the knowledge base. *European Environmental Agency* [online]. 2016 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circular-economy-in-europe/circular-economy-in-europe/@@download/file

of construction waste. Each of these areas has its specific regulation which can result in overlaps and potential contradictions between the regulations.

The management of competencies between the EU and the member states adds another layer of complexity. Although the EU establishes guidelines and regulatory frameworks, the member states have the responsibility to implement these standards nationally. This can lead to differences in implementation and compliance, affecting the uniformity and effectiveness of circular economy policies across the Union.

Circular economy policies interact with other significant areas such as energy policy, climate change policy, and internal market regulations. This intersection requires careful coordination to ensure that policies are coherent and do not conflict with each other. For example, measures to promote the recyclability of products should not contradict regulations on product safety or energy efficiency.

The variability in administrative capacity and resources among different member states can result in inconsistent implementation of directives. Additionally, monitoring and compliance with these standards are challenging given the geographical and economic breadth of the EU.

The legal framework must constantly adapt to new technologies and industrial practices. Innovation in materials, manufacturing processes, and business models requires that legislation be flexible and regularly updated to reflect best practices and emerging technologies. EU's legal framework for the circular economy currently consists of the following EU acts:

First, the Waste Directive (2008/98/EC), establishes the fundamental legislative framework for waste management in the EU. It promotes waste prevention, recycling, and reuse to reduce environmental impacts. It was revised in 2018 and 2023 to set more ambitious recycling targets and clear provisions on the waste hierarchy.[9]

Second, the Packaging and Packaging Waste Directive (94/62/EC), regulates the production and disposal of packaging and packaging waste in the EU.

9 Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/98/oj/eng

This Directive has also been revised to improve the recyclability of packaging and reduce the amount of waste generated.[10]

Third, the Landfill Directive (1999/31/EC) establishes limits and regulates the conditions for waste disposal, including technical requirements for landfills. Its objective is to prevent or reduce the adverse effects associated with waste disposal.[11]

Fourth, the End-of-Life Vehicles Directive (2000/53/EC) focuses on preventing vehicle waste and promoting the reuse, recycling, and other forms of recovery of retired vehicles to reduce waste.[12]

Fifth, the Restriction of Hazardous Substances (hereinafter "RoHS") Directive (2011/65/EU) limits the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. This Directive contributes to the circular economy by ensuring that electronic products are easier to recycle and less polluting at the end of their useful life.[13]

Sixth, the Regulation (EU) No 305/2011 laying down harmonized conditions for the marketing of construction products is a key piece of legislation that promotes the integration of circular economy practices within the construction industry, a sector notorious for its high resource consumption and significant waste generation. This regulation is crucial for achieving the European Union's sustainability objectives, as it establishes harmonized standards for all construction products marketed in the European market, ensuring that these meet strict safety, health, and environmental protection requirements.[14]

---

10 European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2018 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1994/62/oj/eng

11 Directive 1999/31/EC on the landfill of waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj/eng

12 Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of life vehicles. In: *EUR-Lex* [online]. 2023 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/53/oj/eng

13 Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2025 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/65/oj/eng

14 Regulation (EU) No 305/2011 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 laying down harmonised conditions for the marketing of construction products. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/305/oj/eng

Seventh, the Waste Electrical and Electronic Equipment Directive (hereinafter "WEEE") (2012/19/EU) establishes the collection and recycling of old electronic equipment, promoting the circular economy in the electronics sector.[15]

Eighth, Regulation (EU) 2023/1542 on batteries and waste batteries sets sustainability and safety standards for the placement of batteries in the EU, establishing minimum requirements for extended producer responsibility, collection, and reporting.[16]

2.1 Regulatory Competence Issues

In the context of the EU, there are certain areas where the EU has exclusive competences,[17] meaning that only the EU can legislate and adopt legally binding acts, and the member states can only do so if they are enabled by the EU or to implement EU acts. In the field of the circular economy, although many of the competences are shared, particularly in matters of environment and internal market.[18]

In the context of the circular economy, when referring to areas of exclusive competence of the European Union, particularly those that impact the regulation of imports and exports of waste and recycled products, the relevant exclusive competence is the EU's common commercial policy. This policy gives the EU the sole authority to legislate and adopt legally binding acts concerning trade standards, tariffs, and the negotiation and management of trade agreements with non-EU countries.[19]

More specifically, the EU may prevent the export of waste to countries where it might not be handled in an environmentally responsible manner,

15 Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/19/oj/eng

16 Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1542/oj/eng

17 Treaty on the functioning of the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2012, Articles 3 and 4 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF

18 WEATHERILL, S. *Law and Values in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2016, 470 p., pp. 26–29. ISBN 9780199557271.

19 Ibid.

or to control the import of recycled materials to ensure they meet EU standards for safety and quality.[20]

In areas such as the environment and internal market regulation, where the circular economy has a significant impact, the competences of the European Union and its member states are shared. This means that both the EU and the member states have the authority to legislate and regulate, although the specific arrangement allows for a collaborative approach to policy-making. In the context of environmental protection and market regulations that facilitate circular economy practices, this shared competence is particularly crucial. It enables the EU to set broad regulatory frameworks and goals that ensure consistency and coherence across all member states, while also allowing individual countries the flexibility to adapt these frameworks to local conditions and priorities. Hence, shared competences of the EU are essential for effectively managing environmental standards and promoting sustainable economic practices. For instance, while the EU might set directives aimed at reducing plastic waste or enhancing recycling capabilities across the bloc, member states can implement these directives with considerations for their own industrial capacities, waste management systems, and consumer behaviors. This layered approach ensures that while striving for unity in environmental goals, the diverse economic and social landscapes of the member states are accommodated, thus fostering more effective and locally relevant applications of circular economy principles.[21]

2.2 Issues of Overlap and Redundancy in Current Legal Regulation

EU directives set broad goals and objectives, leaving it to the member states to transpose them into domestic legislation. In this context, the role

20 GARCÍA, I. S. Fostering a circular economy in the European Union: Prior experiences and initiation of the deposit, return, and refund system in Portugal for packaging waste management. *A e C - Revista de Direito Administrativo e Constitucional* [online]. 2023, Vol. 23, Issue 94, pp. 11–40 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://doi.org/10.21056/AEC.V23I94.1873

21 POYRAZ, A., CSETE, M. Multi-level Governance of Sustainability Transition in the European Union. In: LEAL FILHO, W., DINIS, M.A.P., MOGGI, S., PRICE, E., HOPE, A. (eds) *SDGs in the European Region. Implementing the UN Sustainable Development Goals – Regional Perspectives* [online]. Springer [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://doi.org/10.1007/978-3-031-17461-2_8810.1007/978-3-031-17461-2_88

of national law is critical, as it must ensure that the implementation of the directives, such as the WEEE Directive[22] and the RoHS Directive,[23] does not create unnecessary duplication or confusion for businesses.

WEEE and RoHS directives regulate different issues, however, their environmental objectives are closely aligned. Therefore, it is essential that national laws are carefully crafted to provide a coherent and streamlined compliance process for economic operators, addressing both directives simultaneously. If national laws are well designed, businesses should be able to follow a single, efficient compliance procedure that satisfies the requirements of both directives.

However, challenges arise if national legislation lacks coordination or creates overlapping procedures that burden businesses with redundant steps. The goal should always be to ensure that national implementation fosters efficiency and reduces complexity, making it easier for businesses to fulfill their obligations while contributing to the broader EU sustainability goals. Thus, while businesses must comply with national laws, the effectiveness of this compliance depends on how well these laws are harmonized at the national level, ensuring that businesses are not faced with unnecessary hurdles.

Legislation on packaging and packaging waste, along with regulations on plastic waste and other sector-specific rules, may overlap in their recycling and waste reduction requirements. This not only creates an additional administrative burden for companies but can also lead to inefficiencies in waste collection and treatment, as different systems may establish different criteria or standards for similar materials.

Sometimes, EU Acts can come into direct or indirect conflict, where compliance with one may hinder compliance with another. For example, measures designed to improve the recyclability of a product might clash with

22 Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/19/oj/eng

23 Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2025 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/65/oj/eng

regulations that limit the use of certain recycled materials in products that come into contact with food or have strict safety requirements.[24]

Regarding documentation and reporting, these can be duplicated since companies often need to provide similar information (but not the same) to various agencies or under different jurisdictions. This not only increases the administrative workload but also disperses resources that could be used more efficiently in improving production and recycling processes.

Overlap and redundancy can also lead to inconsistent interpretation and application of norms, both at the level of the member states and between different sectors. This can result in a lack of uniformity in the application of the law throughout the EU, affecting the level playing field and competitiveness.

Well then, what type of solutions can we propose? The first is a consolidation of directives. It is possible to combine several directives into a single piece of legislation. The second, ensure that the directives are clear and precise to prevent contradictory interpretations. The third, harmonize through greater coordination among member states to ensure uniform application of the directives and to create unique reporting platforms, that is, to establish centralized reporting systems that allow businesses to meet multiple information requirements more efficiently.[25] These measures could help reduce redundancy and improve the effectiveness of circular economy policies in the EU, making compliance simpler and less costly for all involved actors.

In addressing current challenges, it is essential to consider how shared competences between the EU and member states can either facilitate or complicate the implementation of integrated and effective policies. The EU's ability to address these challenges in collaboration with member states will be crucial for achieving its long-term sustainability ambitions.[26]

24 DALHAMMAR, C. Industry attitudes towards ecodesign standards for improved resource efficiency. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2016, Vol. 123, Issue 2, pp. 155–166 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.12.035

25 See SMISMANS, S. *Law, Legitimacy and European Governance: Functional Participation in Social Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 544. ISBN 9780199270309.

26 ZHELYAZKOVA, A., THOMANN, E. Policy Implementation. In: JORDAN, A., ADELLE, C. *Environmental Policy in the EU: Actors, Institutions and Processes*. 3. ed. London: Routledge, 2021, p. 401, pp. 220–240. ISBN 9780429402333.

The effectiveness of EU policies depends on the coordinated interaction of multiple levels of national governance. Ensuring alignment between national policies and EU directives necessitates a structured and cooperative approach, while regional and local authorities must engage in collaborative efforts to achieve common objectives.[27]

3 Challenges of Fragmented Legislation

The implementation of the EU framework for a circular economy by member states presents several challenges, which vary due to differences in administrative capacities, economic resources, political priorities, and industrial conditions. These challenges can significantly impact the consistency and effectiveness of implementing circular economy policies across the EU. Below are some of the key challenges.

Firstly, the difference in administrative capacity of EU member states varies considerably in terms of the ability to implement and enforce circular economy directives. While some countries have well-established systems and sufficient resources to apply complex regulations, others may lack the necessary infrastructure, which can lead to delayed or incomplete implementations.[28]

Secondly, economic resources of EU member states are limited. Therefore, effective implementation of circular economy policies often requires significant investments in technology, recycling infrastructure, and public education. Member states with limited financial resources may struggle to make these investments, which could hinder their ability to meet EU objectives. When European Union member states face economic resource constraints, the involvement of private actors becomes crucial for the effective implementation of circular economy policies. Private companies, through investments in recycling infrastructure and advanced technologies, can provide the necessary resources to overcome financial and technological barriers, thereby facilitating progress toward the EU's sustainability goals.

The private sector is a driving force for innovation, developing new technologies and processes that make recycling and reuse more efficient and

27 ZHELYAZKOVA, THOMANN, op. cit..

28 WEATHERILL, S. *Law and Values in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2016, 470 p., pp. 129–133. ISBN 9780199557271.

cost-effective. These innovations benefit both the economy and the environment by helping to minimize waste and maximize resource efficiency. Furthermore, companies have the capability to significantly expand the reach of education and awareness initiatives on sustainability. This is achieved through corporate social responsibility programs and partnerships with educational institutions, which not only inform the public about sustainable practices but also foster a culture of recycling and reuse. Additionally, adopting business models based on circular economy principles, such as repair and recycling, not only helps reduce waste but also opens up new market opportunities. These models can be both economically beneficial and environmentally sustainable, offering pragmatic solutions to sustainability challenges.[29]

Thirdly, member states have different political and economic priorities, which can influence their approach to the circular economy. For example, a country that relies heavily on heavy industry, which produces goods on a large scale and therefore requires a significant amount of capital, heavy materials, large machinery, and generally large industrial facilities, may be more reluctant to implement law that it perceives as potential to undermine their competitiveness for its main industrial sectors.

Fourthly, legislative and regulatory differences exist. Although EU directives establish a general framework, the specific details of implementation are left to the member states, which can result in significant variations in national legislation. This lack of uniformity can create an 'uneven playing field', where businesses in some countries face stricter or more costly requirements than in others.[30]

Fifthly, challenges in coordination and cooperation, as the implementation of circular economy policies requires coordination among various levels of government (national, regional, and local) and between different sectors.

29 HONG, T., OU, J., JIA, F., CHEN, L., YANG, Y. Circular economy practices and corporate social responsibility performance: the role of sense-giving. *International Journal of Logistics Research and Applications* [online]. 2023, Vol. 27, Issue 11, pp. 2208–2237 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1080/13675567.2023.2237914

30 MONCIARDINI, D., MÄHÖNEN, T. J., TSAGAS, G. Rethinking Non-Financial Reporting: A Blueprint for Structural Regulatory Changes. *Accounting, Economics, and Law: A Convivium* [online]. 2020, Vol. 10, No. 2, p. 20200092 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1515/ael-2020-0092

The lack of effective coordination can lead to inefficiencies and duplication of efforts, reducing the overall effectiveness of the implemented policies.[31]

Sixthly, monitoring and ensuring compliance are essential for the effectiveness of any circular economy policy. However, the ability to oversee and enforce regulations varies widely among member states. In some cases, a lack of resources or corruption can undermine compliance efforts.

Seventhly, broad acceptance of new circular economy frameworks is crucial for their success. Member states must ensure that both businesses and the public understand and support circular economy initiatives, which may require tailored awareness and education campaigns suited to local conditions.

To address these issues, it is proposed to provide technical and financial assistance to member states lacking resources and to encourage cooperation and the exchange of best practices among them. By overcoming these challenges, the EU can improve the implementation of its circular economy policies and achieve greater cohesion and efficiency across the region, ensuring that all member states effectively contribute to the Union's environmental and sustainability objectives.[32]

3.1 Impact of Fragmentation on Efficiency and Policy Coherence

Fragmentation in the legal and policy framework of the circular economy within the European Union can have a significant impact on the efficiency and coherence of the policies implemented. This fragmentation refers to the existence of multiple regulations, directives, and approaches that vary between member states, and sometimes even within the same country. Below, we will explore how fragmentation can negatively affect policy coherence and efficiency.

31 Circular Economy in Europe: Developing the knowledge base. *European Environmental Agency* [online]. 2016 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circular-economy-in-europe/circular-economy-in-europe/@@download/file

32 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. A New Circular Economy Action Plan for a Cleaner and More Competitive Europe. In: *EUR-Lex* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52020DC0098

In terms of policy coherence, the difficulty arises because member states have different interpretations and methods of implementing EU directives, which can lead to misaligned policies that fail to achieve the objectives set at the Union level. This is particularly problematic in areas where coordinated action is required to address cross-border challenges, such as waste management and pollution reduction.

It also often leads to administrative inefficiencies. Industry actors operating across multiple member states may face regulatory complexity due to the need to comply with different legal regimes. This not only increases compliance costs but also requires considerable investment in time and resources to navigate the various regulations, which can discourage innovation and investment in circular economy practices.

Similarly, this can lead to duplication of efforts for both authorities and businesses. For example, multiple agencies at different levels of government may be working on similar initiatives without adequate coordination, leading to inefficient use of public resources. For businesses, meeting different reporting requirements or standards may involve doing the same work multiple times to meet the expectations of different regulatory authorities. As a result, the lack of a uniform framework can create an uneven playing field, where some companies benefit from more lenient regulations in certain member states, while others in regions with stricter regulations incur higher costs.

Moreover, this fragmentation can act as a barrier to trade within the single European market. Different standards and regulations can complicate the free movement of goods and services that are essential for an effective circular economy, such as recycled materials and recycling technologies.

To address these issues, greater harmonization and coordination should be sought, through the review and consolidation of legislation, simplifying the legal framework to reduce redundancies and clarify obligations; making improvements in intergovernmental cooperation by fostering closer collaboration among member states.

3.2 Challenges in Implementing Circular Economy Law: Examples

EU member states face a range of unique challenges when implementing circular economy policies, influenced by differences in economic capacity, infrastructure, political priorities, and industrial conditions. Below, I describe some case studies that illustrate the specific challenges faced by different member states in the context of the circular economy.

Spain has faced significant challenges in implementing EU waste directives, especially in terms of achieving recycling targets. One of the main issues has been the variability in waste collection and treatment among autonomous communities. While some regions have made significant progress, others have lagged behind due to differences in administrative and financial capacity. This regional imbalance affects the efficiency of recycling and waste management policies at the national level.[33]

Poland, with an economy heavily dependent on coal mining, has faced challenges in transitioning to more sustainable practices and implementing circular economy policies. Resistance from local communities and the lack of viable economic alternatives for mining workers have complicated efforts to close coal plants and promote industries based on circular economy principles. Additionally, the need for investment in new technologies and workforce training are viewed as additional barriers.[34]

These examples highlight how economic conditions, industrial structure, administrative capabilities, and other local factors can influence the challenges that member states face when implementing circular economy policies.

4 Addressing Fragmented Legislation

Addressing fragmented legislation within the EU involves efforts to unify and consolidate existing legal frameworks. The fragmentation of laws across

33 See ALMASI, A. M., MILIOS, L. *Municipal waste management in Spain* [online]. *European Environmental Agency*, 2013 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.eea.europa.eu/publications/managing-municipal-solid-waste/spain-municipal-waste-management

34 See ŚNIEGOCKI, A., WASILEWSKI, M., ZYGMUNT, I., LOOK, W. Just Transition in Poland: A Review of Public Policies to Assist Polish Coal Communities in Transition. *Resources for the Future* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://media.rff.org/documents/Report_22-06_June_1_2022.pdf

various sectors can lead to inconsistencies, confusion, and inefficiencies. Unification seeks to establish cohesive, harmonized rules across member states, while consolidation aims to streamline overlapping or redundant regulations. Both approaches are essential for enhancing the effectiveness of EU policies, ensuring clarity, and promoting more efficient governance across the Union.[35]

4.1 Advantages of a Unified Legal Framework

One of the primary advantages of a more harmonized legal framework is the increased clarity and predictability it offers to economic actors. Simplifying regulations would reduce the complexity of the current regulatory environment, where companies must navigate a patchwork of EU directives and national legislation. By establishing a common legal foundation with unified core principles, businesses would face fewer administrative burdens and would no longer need to adjust to different legal requirements across multiple jurisdictions.

However, while some regulatory aspects – such as waste classification standards and sustainability reporting requirements – should be fully unified, others may require harmonization. For instance, the way individual Member States implement enforcement mechanisms or adjust compliance deadlines could remain flexible to accommodate national specificities.

This streamlined regulatory framework would allow companies to plan their operations with greater certainty, reducing compliance-related costs and minimizing the risks associated with regulatory discrepancies. As a result, businesses would be better positioned to implement long-term sustainability strategies without the uncertainty of varying national regulations.

A harmonized and partially unified legal framework would also contribute to increased investor confidence, as regulatory predictability is a crucial factor in investment decision-making. A standardized legal foundation would provide investors with the certainty needed to assess risks and opportunities more accurately. This is particularly important for investments in sustainable

35 DOMENECH, T., BAHN-WALKOWIAK, B. Transition Towards a Resource Efficient Circular Economy in Europe: Policy Lessons From the EU and the Member States. *Ecological Economics* [online]. 2019, Vol. 155, pp. 7–19 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2017.11.001

technologies and circular economy businesses, where long-term regulatory stability is essential for fostering innovation and growth.

Furthermore, ensuring that all businesses across the EU operate under unified sustainability requirements would promote fair competition. Currently, discrepancies in national regulations can lead to an uneven playing field, where companies based in countries with stricter environmental requirements may face higher costs than those operating in more lenient regulatory environments. A unified approach in key sustainability regulations – such as emission limits and recycling obligations – would prevent businesses from relocating to Member States with weaker rules, ensuring that sustainability commitments are upheld across the region without incentivizing regulatory arbitrage.

However, in areas where full regulatory unification is not feasible, harmonization would allow some degree of flexibility while maintaining overall coherence. For example, tax incentives for circular economy businesses or subsidy programs for sustainable initiatives could be tailored by each Member State, as long as they align with the broader EU sustainability goals.

Unifying core legal standards – such as waste management directives and extended producer responsibility rules – would simplify enforcement mechanisms, making it easier for national authorities to oversee compliance and reducing the risk of regulatory loopholes where some states impose fewer requirements than others. A well-defined, standardized set of legal provisions would ensure that sustainability objectives are met more effectively across the EU.

By providing clear EU-wide guidelines, national governments could significantly reduce the administrative burden associated with translating multiple EU directives into local legislation. This would not only lower monitoring and compliance costs but also allow the EU to offer standardized training programs and resources to assist Member States in the effective implementation of directives.

Additionally, a more harmonized approach would simplify compliance for businesses, lessen the administrative burden on national governments, and improve monitoring and enforcement processes. Standardized reporting mechanisms

and enforcement strategies would further strengthen policy effectiveness, ensuring that sustainability commitments are upheld across all EU regions.

Furthermore, a simplified legal system would be more agile and capable of adapting quickly to innovations in sustainability. The ability to update regulations in a coordinated manner would ensure that the EU remains at the forefront of circular economy advancements, continuously improving its policies to reflect evolving best practices.

In summary, adopting a more harmonized and partially unified legal framework would significantly enhance the efficiency of circular economy implementation and compliance in the EU. By providing a stable and predictable regulatory environment, businesses would benefit from reduced administrative burdens, increased investor confidence, and fairer competition. However, while unification of key legal norms is essential to ensure consistency and prevent regulatory discrepancies, harmonization should be maintained in areas where flexibility is needed to account for national specificities. A balanced approach – where fundamental sustainability principles are unified, while certain implementation aspects remain harmonized – would allow the EU to achieve its sustainability goals more effectively while ensuring equitable progress across all Member States.

4.2 Legal Consolidation in the EU: Simplifying and Integrating Existing Regulations

To consolidate EU legislation on the circular economy, a thorough review and mapping of existing directives and regulations is necessary. This will help identify overlaps, contradictions, and gaps, ensuring a comprehensive understanding of the current legal framework and informing future integration strategies. General coordination should be carried out by the European Commission, ensuring coherence and alignment with other EU policy objectives, such as the European Green Deal.[36]

36 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. European Green Deal. In: *EUR-Lex* [online]. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_19_6691/IP_19_6691_EN.pdf

Such consolidation could have a potential impact on innovation and investment in sustainable technologies because it stimulates innovation by reducing the uncertainty and risks associated with developing new technologies and business models, for example, in areas like advanced recycling and renewable energy. It is worth noting that investors are more likely to commit resources to long-term and capital-intensive projects when the regulatory environment is stable and predictable.

4.3 Examples of Consolidations of Legal Frameworks

To understand the positive impact of regulatory framework consolidation, we can examine examples from other sectors or regions where such consolidation has led to improvements in policy effectiveness. These case studies illustrate how the unification and simplification of regulations can enhance efficiency, improve coherence, and foster compliance.

4.3.1 Reform of the EU's Common Agricultural Policy

The European Union's Common Agricultural Policy (hereinafter "CAP") serves as a relevant example of how consolidating and simplifying regulations can improve effectiveness. Through significant reform, the CAP streamlined agricultural aid and subsidies, reduced bureaucracy, and increased transparency and efficiency. By consolidating directives and clarifying requirements, the reform not only facilitated implementation by member states but also helped farmers better understand their obligations and rights, leading to improved compliance and policy efficiency. This demonstrates how consolidation can create a more effective regulatory framework that is easier to implement and enforce across the EU.

The CAP of the European Union has evolved considerably since its inception in 1962,[37] continuously adapting to changes in the economic, social, and environmental landscape. This policy has undergone several major reforms designed to make agriculture in Europe more sustainable and aligned with new realities and challenges.

37 Council Regulation (EEC) No 1765/92 of 30 June 1992 establishing a support system for producers of certain arable crops. In: *EUR-Lex* [online]. 2000 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1992/1765/oj/eng

The first significant reform occurred in 1992, known as the MacSharry Reform, where direct payments to farmers were introduced, reducing dependency on market price subsidies and beginning a transition towards a system that distorted trade less. The Agenda 2000, implemented in 1999,[38] paved the way for the future expansion of the EU and placed greater emphasis on the competitiveness and sustainability of agriculture.

In 2003, the CAP underwent another significant change with a reform that decoupled payments from production, allowing farmers to receive support without the need to produce, which promoted more efficient and market-oriented management.[39] The "health check" of the CAP in 2008 was not a complete overhaul, but it made adjustments to increase the market orientation of the policy.[40]

The 2013 reform was particularly crucial as it introduced green payments, linking part of the financial support to the adoption of environmentally friendly agricultural practices, and sought to make the distribution of payments more equitable among farmers.[41]

38 Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations. In: *EUR-Lex* [online]. 2009 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1999/1257/oj/eng

39 Council Regulation (EC) No 1782/2003 of 29 September 2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending Regulations (EEC) No 2019/93, (EC) No 1452/2001, (EC) No 1453/2001, (EC) No 1454/2001, (EC) 1868/94, (EC) No 1251/1999, (EC) No 1254/1999, (EC) No 1673/2000, (EEC) No 2358/71 and (EC) No 2529/2001. In: *EUR-Lex* [online]. 2009 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/1782/oj/eng

40 Council Regulation (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003. In: *EUR-Lex* [online]. 2013 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/73/oj/eng

41 Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy and repealing Council Regulation (EC) No 637/2008 and Council Regulation (EC) No 73/2009. In: *EUR-Lex* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1307/oj/eng

The most recent reform, aligned with the ambitions of the European Green Deal, was expected to take effect in 2023.[42] As of 2025, its implementation is underway, strengthening sustainability elements in EU agriculture while providing more flexibility for member states to tailor plans to their local conditions and simplifying regulations to reduce the administrative burden on farmers.

Over the years, these reforms have demonstrated a consistent effort to modernize EU agriculture, making it fairer and capable of addressing issues like climate change, biodiversity, and economic sustainability.

4.3.2 Reform of the Telecommunications legal framework

The EU has consolidated its regulatory framework for telecommunications, aiming to harmonize regulations across all member states, promoting competition, and enhancing services for consumers. The consolidation has simplified licensing, established a clearer framework for investment, and improved consumer protection in the single digital market.

The European Union has progressively reformed its regulatory framework for telecommunications to promote competition, enhance consumer services, and ensure a unified digital market across all member states. Starting with the Telecommunications Framework Directive in 2002 (Directive 2002/21/EC),[43] which opened up markets to competition and laid the groundwork for a harmonized regulatory environment, the EU has made several significant updates. The elimination of roaming charges and the coordination of spectrum use, enhancing connectivity, were achieved

42 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. European Green Deal. In: *EUR-Lex* [online]. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_19_6691/IP_19_6691_EN.pdf

43 Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive). In: *EUR-Lex* [online]. 2002 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/21/oj/eng

by the Connected Continent Regulation.[44] To consolidate previous directives and regulations, as well as to modernize the legal framework, the EU adopted the comprehensive European Electronic Communications Code (EECC) in 2018.[45]

The Digital Markets Act and the Digital Services Act, which came into force in 2023, further consolidated the legal framework by fostering fair competition and safeguarding consumer rights in the digital economy. These reforms have also simplified licensing, clarified investment frameworks, and bolstered consumer protection, significantly improving the operating environment for telecom operators and service quality for consumers within the EU.

The abovementioned examples illustrate how the consolidation of regulatory frameworks in different sectors and regions can improve policy coherence, facilitate implementation and compliance, and foster a more conducive environment for investment and innovation. These benefits are particularly relevant in the context of the circular economy, where regulatory coherence and efficiency are crucial for policy success.

5 Concrete Proposals for Legislative and Policy Action

In a broader policy context, particularly relevant to areas like the circular economy, the advantages of such regulatory consolidation become evident. Such consolidation can improve the effectiveness of policy implementation and compliance across member states, creating an environment more conducive to investment and innovation. Regulatory coherence is not only essential for policy effectiveness but also acts as a catalyst for economic

44 Regulation (EU) 2015/2120 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 laying down measures concerning open internet access and amending Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services and Regulation (EU) No 531/2012 on roaming on public mobile communications networks within the Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/2120/oj/eng

45 Directive (EU) 2018/1972 (European Electronic Communications Code): Consolidates and updates previous directives, modernizing the legal framework for electronic communications in the EU. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1972/oj/eng

activities, making it a key driver for achieving broader economic objectives, including sustainable development.[46]

To effectively advance towards a more integrated and efficient circular economy in the EU, it is crucial to take concrete steps at both legislative and policy levels. These actions should be designed to consolidate and harmonise the existing regulatory framework, promote innovation, and facilitate the transition towards sustainable practices across the region. For instance, streamlining the application of EU directives can reduce regulatory fragmentation across member states, ensuring a more uniform implementation of circular economy policies.

Introducing standardized reporting frameworks will allow better tracking and assessment of the progress of circular economy initiatives, enabling more effective policy alignment. Additionally, facilitating cross-border collaboration among member states, businesses, and research institutions will help promote shared innovation and accelerate the adoption of sustainable technologies and practices. Increasing investment in the digital infrastructure necessary for the circular economy, such as developing digital platforms for waste management and resource tracking, is also crucial for enhancing efficiency and fostering sustainability.

5.1 Establishment of a Comprehensive Regulatory Framework for the Circular Economy

Developing a single legislative framework that consolidates the various existing directives related to the circular economy into a coherent and understandable legal body. This framework should address all stages of the product lifecycle, from design to end-of-life. Incorporating principles of eco-design would ensure that products are easier to repair, reuse, and recycle. This would include requirements for the use of recyclable materials and the elimination of hazardous substances.

46 GARCÍA-FEIJOO, M., EIZAGUIRRE, A, RICA-ASPIUNZA, A. Systematic Review of Sustainable-Development-Goal Deployment in Business Schools. *Sustainability* [online]. 2020, Vol. 12, Issue 1 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: http://doi.org/10.3390/su12010440

5.2 Promoting Innovation and Research

Increasing investment in R & D for circular economy technologies and processes could be achieved through specific EU funding programs, such as Horizon Europe. Establishing incentives for companies that innovate in the field of circular economy, such as tax reductions or grants for projects demonstrating potential to reduce waste or improve resource use efficiency.

5.3 Improving Cooperation and Coordination.

Strengthening collaboration among Member States to ensure uniform implementation of the regulatory framework. This could include the formation of a dedicated task force within the European Commission to oversee and support the implementation of circular economy policies.

5.4 Education and Awareness

Developing educational programs and awareness campaigns to increase public knowledge and support for the circular economy. These programs should target both consumers and businesses to encourage the adoption of sustainable habits and business practices.

5.5 Support Policies for SMEs

Implementing technical and financial assistance programs for small and medium-sized enterprises (SMEs), helping them to adapt to new regulations and integrate circular economy practices into their operations. For example, the European Fund for Strategic Investments provides crucial support as SMEs may face particular challenges due to their limited financial resources.

5.6 Implement Extended Producer Responsibility Policies

Promotion of extended producer responsibility, ensuring that manufacturers are accountable for collecting and recycling products at the end of their life cycle. This may incentivize companies to design products with a reduced environmental impact and greater ease of recycling.

5.7 Development of Indicators and Monitoring Tools

Establishing clear indicators and tracking tools to measure progress in the implementation of the circular economy and its impact on environmental and economic sustainability is essential to ensure informed decision-making and continuous improvement in achieving long-term sustainability goals.

The above-mentioned proposals represent a holistic and multifaceted approach to the legislative and policy reforms needed to promote an effective and sustainable circular economy in the European Union. Implementing these steps will not only improve policy efficiency and coherence, but will also position the EU as a global leader in sustainability and resource management.

6 Conclusions

First, the EU needs to consolidate and update the legal framework surrounding the circular economy to effectively address overlaps, redundancies, and potential contradictions among existing directives, ensuring that the framework is coherent and adaptable to new technologies and industrial practices.

Second, the EU legislation must be sufficiently flexible to adapt to rapid technological changes and the varied administrative capacities and resources of Member States, allowing for effective and efficient implementation of circular economy policies at local and regional levels.

Third, it is crucial to enhance coordination between the EU and Member States for effective implementation of circular economy policies, ensuring uniform application and avoiding variability that could compromise sustainability objectives.

Fourth, the EU must continue to promote innovation and provide funding through programs like Horizon Europe and the European Fund for Strategic Investments, especially to support SMEs in transitioning to circular economy practices.

Fifth, there is a need to intensify efforts to educate and raise awareness among both consumers and businesses about the circular economy and its

benefits, thereby facilitating the adoption of sustainable practices and supporting the transition to a more sustainable economic model.

References

ALMASI, A. M., MILIOS, L. Municipal waste management in Spain. *European Environmental Agency* [online]. 2013 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.eea.europa.eu/publications/managing-municipal-solid-waste/spain-municipal-waste-management

DALHAMMAR, C. Industry attitudes towards ecodesign standards for improved resource efficiency. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2016, Vol. 123, Issue 2 [cit. 5. 1. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.12.035

DOMENECH, T., BAHN-WALKOWIAK, B. Transition Towards a Resource Efficient Circular Economy in Europe: Policy Lessons From the EU and the Member States. *Ecological Economics* [online]. 2019, Vol. 155, pp. 7–19 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2017.11.001

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. A European Strategy for Plastics in a Circular Economy. In: *EUR-Lex* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1516265440535&uri=COM:2018:28:FIN

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. In: *EUR-Lex* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. Next steps for a sustainable European future – European action for sustainability. In: *EUR-Lex* [online]. 2016 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0739

EUROPEAN COMMISSION. Sustainable development in the European Union – Overview of progress towards the SDGs in an EU context – 2024 edition. *European Union* [onine]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/19397895/KS-05-24-071-EN-N.pdf/730c983a-fa93-6ce2-7905-2379de04f3e9?version=1.0&t=1718611411114

EUROPEAN ENVIRONMENTAL AGENCY. Circular Economy in Europe: Developing the knowledge base. *European Environmental Agency* [online]. 2016 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/circular-economy-in-europe/circular-economy-in-europe/@@download/file

FRIANT, M. C., VERMEULEN, W. J. V., SALOMONE, R. A typology of circular economy discourses: Navigating the diverse visions of a contested paradigm. *Resources, Conservation and Recycling* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921344920302354?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=920e6a9d3fc76e9b

GARCÍA, I.S. Fostering a circular economy in the European Union: Prior experiences and initiation of the deposit, return, and refund system in Portugal for packaging waste management. *A e C - Revista de Direito Administrativo e Constitucional* [online]. 2023, Vol. 23, Issue 94, pp. 11–40 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.21056/AEC.V23I94.1873

GARCÍA-FEIJOO, M., EIZAGUIRRE, A, RICA-ASPIUNZA, A. Systematic Review of Sustainable-Development-Goal Deployment in Business Schools. *Sustainability* [online]. 2020, Vol. 12. Issue 1 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.3390/su12010440

HARTLEY, K., SCHÜLZCHEN, S., BAKKER, C., KIRCHHERR, J. A strategic framework for the circular economy: Lessons from policy instruments in the EU. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2023, Vol. 412 [cit. 21. 2. 2025]. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137176

HONG, T., OU, J., JIA, F., CHEN, L., YANG, Y. Circular economy practices and corporate social responsibility performance: the role of sense-giving. *International Journal of Logistics Research and Applications* [online]. 2023, Vol. 27, Issue 11, pp. 2208–2237 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://doi.org/10.1080/13675567.2023.2237914

MONCIARDINI, D., MÄHÖNEN, T. J., TSAGAS, G. Rethinking Non-Financial Reporting: A Blueprint for Structural Regulatory Changes. *Accounting, Economics, and Law: A Convivium* [online]. 2020, Vol. 10, No. 2, p. 20200092 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://doi.org/10.1515/ael-2020-0092

POYRAZ, A., CSETE, M. Multi-level Governance of Sustainability Transition in the European Union. In: LEAL FILHO, W., DINIS, M.A.P., MOGGI, S., PRICE, E., HOPE, A. (eds.). *SDGs in the European Region. Implementing the UN Sustainable Development Goals – Regional Perspectives* [online]. Springer [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://doi.org/10.1007/978-3-031-17461-2_8810.1007/978-3-031-17461-2_88

SMISMANS, S. *Law, Legitimacy and European Governance: Functional Participation in Social Regulation*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 544. ISBN 9780199270309.

ŚNIEGOCKI, A., WASILEWSKI, M., ZYGMUNT, I., LOOK, W. Just Transition in Poland: A Review of Public Policies to Assist Polish Coal Communities in Transition. *Resources for the Future* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://media.rff.org/documents/Report_22-06_June_1_2022.pdf

UN GENERAL ASSEMBLY. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). *United Nations* [online]. 2015. Available at: https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/2015/en/

WEATHERILL, S. *Law and Values in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2016, 470 p. ISBN 9780199557271

ZHELYAZKOVA, A., THOMANN, E. Policy Implementation. In: JORDAN, A., ADELLE, C. *Environmental Policy in the EU: Actors, Institutions and Processes*. 3. ed. London: Routledge, 2021. ISBN 9780429402333.

EU LAW

Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/98/oj/eng

European Parliament and Council Directive 94/62/EC of 20 December 1994 on packaging and packaging waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2018 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1994/62/oj/eng

Directive 1999/31/EC on the landfill of waste. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1999/31/oj/eng

Directive 2000/53/EC of the European Parliament and of the Council of 18 September 2000 on end-of life vehicles. In: *EUR-Lex* [online]. 2023 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/53/oj/eng

Directive 2011/65/EU of the European Parliament and of the Council of 8 June 2011 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2025 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/65/oj/eng

Regulation (EU) No 305/2011 of the European Parliament and of the Council of 9 March 2011 laying down harmonised conditions for the marketing of construction products. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/305/oj/eng

Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast). In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2012/19/oj/eng

Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1542/oj/eng

Treaty on the functioning of the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2012 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF

Directive (EU) 2018/1972 (European Electronic Communications Code): Consolidates and updates previous directives, modernizing the legal framework for electronic communications in the EU. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1972/oj/eng

Regulation (EU) 2015/2120 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 laying down measures concerning open internet access and amending Directive 2002/22/EC on universal service and users' rights relating to electronic communications networks and services and Regulation (EU) No 531/2012 on roaming on public mobile communications networks within the Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2024 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/2120/oj/eng

Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council of 7 March 2002 on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive). In: *EUR-Lex* [online]. 2002 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/21/oj/eng

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. European Green Deal. In: *EUR-Lex* [online]. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_19_6691/IP_19_6691_EN.pdf

Council Regulation (EEC) No 1765/92 of 30 June 1992 establishing a support system for producers of certain arable crops. In: *EUR-Lex* [online]. 2000 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1992/1765/oj/eng

Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF) and amending and repealing certain Regulations. In: *EUR-Lex* [online]. 2009 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1999/1257/oj/eng

Council Regulation (EC) No 1782/2003 of 29 September 2003 establishing common rules for direct support schemes under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers and amending Regulations (EEC) No 2019/93, (EC) No 1452/2001, (EC) No 1453/2001, (EC) No 1454/2001, (EC) 1868/94, (EC) No 1251/1999, (EC) No 1254/1999, (EC) No 1673/2000, (EEC) No 2358/71 and (EC) No 2529/2001. In: *EUR-Lex* [online]. 2009 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/1782/oj/eng

Council Regulation (EC) No 73/2009 of 19 January 2009 establishing common rules for direct support schemes for farmers under the common agricultural policy and establishing certain support schemes for farmers, amending Regulations (EC) No 1290/2005, (EC) No 247/2006, (EC) No 378/2007 and repealing Regulation (EC) No 1782/2003. In: *EUR-Lex* [online]. 2013 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/73/oj/eng

Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy and repealing Council Regulation (EC) No 637/2008 and Council Regulation (EC) No 73/2009. In: *EUR-Lex* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1307/oj/eng

Contact – e-mail

vbuitcai@uax.es

THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE ON THE LABOR MARKET

Wioletta Witoszko

Faculty of Law, University of Bialystok, Poland

Abstract

The implementation of climate change mitigation measures has significant implications for the labor market. The reduction of employment in sectors associated with high greenhouse gas emissions is often accompanied by a corresponding increase in employment opportunities within the green economy. Consequently, workers will be required to develop green competencies to adapt to emerging labor market demands. Moreover, the green transition necessitates a structural shift towards employment and self-employment aligned with climate and environmental objectives.

According to the Lewiatan report, in Poland, the continued expansion of sustainable economic activities could generate approximately 300,000 new jobs by 2030, particularly in the renewable energy sector, nuclear power industry, and electromobility sector. In light of these developments, this paper aims to examine the key legal and policy frameworks established at both the European Union and international levels that guide states in facilitating labor market transformation. Furthermore, this paper analyzes specific legal mechanisms designed to support and accelerate this transition.

Keywords

Climate Change; Green Competence; Green Jobs.

1 Introductory remarks

The subject matter of this paper is particularly relevant in light of the ongoing global discourse on climate change and the legal and policy measures aimed at mitigating its adverse effects, including within the domain of labor law. Continued environmental degradation is expected to bring significant

transformations to the labor market, notably by causing job losses in various industries such as manufacturing, mining, tourism, and agriculture. These labor market shifts may further result in large-scale migration as individuals seek employment opportunities in more sustainable economic sectors.[1]

Climate change is primarily driven by the greenhouse effect, which contributes to global warming and rising global temperatures. Greenhouse gases in the atmosphere function analogously to a greenhouse roof – while they permit solar energy to enter, they also trap a portion of the emitted radiation, exacerbating global temperature increases.[2] Notably, global surface temperatures in the first two decades of the 21st century (2001–2020) were 0.99 °C [0.84 to 1.10 °C] higher compared to the 1850–1900 baseline period. Moreover, since 1970, global surface temperature has increased more rapidly than in any other 50-year span over at least the last 2,000 years.[3]

Rising temperatures are causing serious negative impacts on the environment and human health and well-being. It creates a greater risk of dangerous catastrophic environmental changes. For this reason, the international community has recognized the need to limit global warming to less than 2 °C and to strive to keep it at 1.5 °C.[4]

As part of its legal and policy commitments, the European Union has set a legally binding objective of achieving climate neutrality by 2050.[5]

---

1 GROSZKOWSKA, K. Climate migrations. *Biuro Analiz Sejmowych* [online]. 2020, Issue 12 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/B21188CE33077118C12585F8003DC658/$file/Infos_278.pdf

2 INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change. *IPCC* [online]. 2018 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SR15_Full_Report_HR.pdf

3 INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. Climate change 2023. Synthesis Report. Intergovernmental panel on climate change. *IPCC* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

4 Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate Change adopted in Paris on December 12, 2015, OJ Laws of 2017, item 36. Available at: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/

5 Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999.

The concept of carbon neutrality refers to the state in which carbon emissions are balanced by an equivalent amount of carbon removed from the atmosphere through carbon sequestration mechanisms.[6] In pursuit of this objective, Regulation (EU) 2021/1119, commonly known as the European Climate Law, aims to contribute to the long-term temperature goal set forth in Article 2(1)(a) of the Paris Agreement.[7] Additionally, the Regulation establishes a framework for advancing towards the global climate change adaptation objective enshrined in Article 7 of the Paris Agreement.[8]

The effects of rising temperatures, changing precipitation patterns or rising sea levels will negatively affect – directly or indirectly – the productivity and profitability of many sectors of the economy.[9] Climate change poses significant risks to labor availability, primarily due to its detrimental effects on public health and the imposition of additional occupational health and safety constraints. Rising workplace temperatures, coupled with an increase in the frequency and intensity of natural hazards, may prevent workers from safely accessing or performing their duties, thereby disrupting economic productivity.[10] Furthermore, certain sectors of the economy are particularly vulnerable to climate change due to their reliance on stable climatic

6 EUROPEAN PARLIAMENT. What is carbon neutrality and how can it be achieved by 2050? *European Union* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20190926STO62270/what-is-carbon-neutrality-and-how-can-it-be-achieved-by-2050

7 Holding the increase in the global average temperature to well below 2°C above pre-industrial levels and pursuing efforts to limit the temperature increase to 1.5°C above pre-industrial levels, recognizing that this would significantly reduce the risks and impacts of climate change.

8 Parties hereby establish the global goal on adaptation of enhancing adaptive capacity, strengthening resilience and reducing vulnerability to climate change, with a view to contributing to sustainable development and ensuring an adequate adaptation response in the context of the temperature goal referred to in Article 2; Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999, Art. 1.

9 EUROPEAN COMMISSION. The effects of climate change. *European Commission* [online]. 2024 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_pl

10 POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT. Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development. *Instytut Analiz Rynku Pracy* [online]. 2022 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Zmiany-na-rynku-pracy-wynikajce-z-wdraania-koncepcji-zrwnowaonego-rozwoju.pdf

conditions. As climate patterns continue to shift, structural transformations in sectoral production are anticipated, particularly in industries such as agriculture and tourism, where weather variability directly influences economic output and employment stability.[11]

Significant investments in climate change adaptation measures – such as coastal and waterfront fortification, sustainable building and infrastructure development, water resource management, and the relocation of vulnerable communities – have the potential to generate employment and income opportunities across various sectors. To fully capitalize on these opportunities, it will be essential to enhance workforce skills and competencies, ensuring that labor market participants are adequately prepared to meet the demands of the evolving green economy.[12]

This paper aims to analyze the relevant normative frameworks that regulate and define state actions in combating climate change. Additionally, it examines the impact of the green transition on the Polish labor market, assessing both the challenges and opportunities arising from the shift toward a sustainable economic model.

2 Relevant normative frameworks

2.1 The Paris Agreement

In 2015, a legally binding international climate treaty, known as the Paris Agreement, was adopted, establishing a global action plan aimed at mitigating the risks associated with climate change by limiting global warming. The agreement further seeks to enhance the ability of states to manage the adverse effects of climate change and to provide them with necessary support. The key objectives outlined in the agreement include: (1) limiting the increase in global average temperature to well below 2 °C above pre-industrial levels while striving to keep it below 1.5 °C; (2) strengthening

11 See EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION. Adapting to climate change in the context of the world of work. *ETUC* [online]. 2020 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.etuc.org/en/adaptation-climate-change

12 EUROPEAN COMMISSION. The effects of climate change. *European Commission* [online]. 2024 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_pl

adaptive capacity to address the adverse impacts of climate change and fostering low-emission development in a manner that does not compromise food security; and (3) ensuring that financial flows are aligned with a pathway toward low greenhouse gas emissions and climate-resilient development, as set forth in Article 2 of the agreement.[13]

A fundamental component of the Paris Agreement is the system of nationally determined contributions (NDCs). Under Article 4(9), all parties are required to submit, beginning in 2020 and every five years thereafter, climate action plans outlining their commitments for the post-2020 period. These plans define the extent to which each country will reduce domestic greenhouse gas emissions and implement adaptation strategies to address climate change impacts.[14]

2.2 Agenda for Sustainable Development 2030

On September 25, 2015, the United Nations General Assembly adopted a resolution entitled "Agenda for Sustainable Development 2030".[15] Poland has formally committed to the implementation of the 2030 Agenda. This agenda establishes 17 goals that encompass the three fundamental dimensions of sustainable development: economic, social, and environmental. It is based on the premise that achieving these goals requires a proactive and integrated approach, ensuring simultaneous progress across all three dimensions.[16]

13 Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate Change adopted in Paris on December 12, 2015, OJ Laws of 2017, item 36; Poland agreed to ratification under the Act of October 6, 2016 on the ratification of the Paris Agreement to the United Nations Framework Convention on Climate Change, Dz. U. 2017; FARAH, P. D., NAHTIGAL, M., SVEC, M., ADDANEY M. Just Energy Transition: Legal Challenges Associated with Coal Phase Out. *Proceedings of the ASIL Annual Meeting* [online]. 2023, Vol. 117, pp. 255–267 [cit. 5. 1. 2025]. DOI: http://doi.org/10.1017/amp.2023.69

14 COUNCIL OF THE EU. Paris Agreement: Council submits updated NDC on behalf of EU and member states. *European Union* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/16/paris-agreement-council-submits-updated-ndc-on-behalf-of-eu-and-member-states/

15 The 2030 Agenda was adopted by 193 UN member states at the UN General Assembly in New York in September 2015; Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations* [online]. 2015 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf

16 Ibid.

In this context, specific objectives include promoting sustainable consumption and production patterns (Goal 12), taking urgent action to combat climate change and its impacts (Goal 13), conserving and sustainably using oceans, seas, and marine resources (Goal 14), as well as protecting, restoring, and promoting the sustainable use of terrestrial ecosystems, managing forests sustainably, combating desertification, reversing land degradation, and halting the loss of biodiversity (Goal 15).[17]

2.3 The European Green Deal

On the basis of the Paris Agreement, the European Commission in 2019 adopted the policies of The European Green Deal – the European Union's growth strategy, aimed at transforming Europe into a climate-neutral, equitable, and prosperous society with a modern, resource-efficient, and competitive economy.[18]

It is designed to facilitate the EU's transformation into a modern economy where economic growth is decoupled from the consumption of natural resources.[19]

In pursuit of this objective, EU member states have committed to reducing greenhouse gas emissions by at least 55 percent by 2030 compared to 1990 levels, with the ultimate goal of achieving net-zero greenhouse gas emissions by 2050.[20] This transition presents opportunities for innovation, investment, and job creation. Achieving climate neutrality will require the modernization and structural transformation of the economy, ensuring the provision of clean, affordable, and secure energy, mobilizing the industrial sector for a sustainable circular economy, and implementing energy- and resource-efficient construction and renovation practices.

17 The 2030 Agenda was adopted by 193 UN member states at the UN General Assembly in New York in September 2015; Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, op. cit.

18 CAPONETTI, S. Jobs, Green Deal and Sustainability. *Athens Journal of Law* [online]. 2023, Vol. 9, Issue 2 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.athensjournals.gr/law/2023-02LAW.pdf

19 EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. European Green Deal. In: *EUR-Lex* [online]. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_19_6691/IP_19_6691_EN.pdf

20 Regulation (EU) 2021/1119, Art. 4.

2.4 Regulation (EU) 2020/852

On June 18, 2020, the European Parliament and the Council adopted Regulation (EU) 2020/852 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, amending Regulation (EU) 2019/2088.[21] This regulation establishes criteria for determining whether an economic activity qualifies as environmentally sustainable for the purpose of assessing the extent to which an investment contributes to environmental sustainability.[22]

Pursuant to Regulation 2020/852, climate and environmental objectives are defined under six key categories: climate change mitigation, climate change adaptation, sustainable use and protection of water and marine resources, transition to a circular economy, pollution prevention and control, and the protection and restoration of biodiversity and ecosystems.[23]

An economic activity qualifies as environmentally sustainable only if it complies with international labor and human rights standards, including the International Labour Organization (hereinafter "ILO") Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work, the eight core ILO conventions, and the International Bill of Human Rights, among others. The ILO core conventions establish fundamental human and labor rights that businesses must observe. In meeting these minimum safeguards, companies are required to adhere to the principle of "do no significant harm", ensuring that their operations do not compromise environmental or social objectives.[24]

2.5 EU Council Recommendation 2022/C 243/04

Another act is the EU Council Recommendation of June 16, 2022 on ensuring a just transition to climate neutrality.[25] According to paragraph 9 of its preamble, a green transition could result in the creation of a total

21 Regulation (EU) 2020/852 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, amending Regulation (EU) 2019/2088. In: *EUR-Lex* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng

22 Regulation 2020/852, Art. 1.

23 Regulation 2020/852, Art. 9.

24 Regulation 2020/852, Paragraph 35 of the preamble and Art. 18.

25 Council Recommendation of 16 June 2022 on ensuring a fair transition towards climate neutrality 2022/C 243/04. In: *EUR-Lex* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2022_243_R_0004

of about 1 million additional high-quality jobs in the Union by 2030 and 2 million by 2050 in sectors such as construction, information and communications technology (ICT) or renewable energy, while mitigating the prolonged decline in middle-skill jobs as a result of automation and digital transformation. In a pessimistic scenario, however, the effects of a green transition to climate neutrality combined with an inadequate policy mix could mean a decline in GDP of up to 0.39% in the Union and job losses of up to 0.26%.[26]

According to point 4 of Recommendation 2022/C 243/04 to provide active support for quality employment with a view to a just transition, and based on Recommendation (EU) 2021/402, Member States are encouraged, in close cooperation with the social partners, to consider introducing the following measures for those most affected by the green transition, in particular the most vulnerable, and, where appropriate, to help these individuals transition, through employment or self-employment, to economic activities that contribute to climate and environmental goals:

a) effective support for access to – and retention in – quality employment, particularly through employment services, including tailored job search assistance and learning courses that also target green and digital skills where appropriate; it is also worth considering well-designed, targeted and time-limited employment programs that, through training, prepare beneficiaries, particularly those from underrepresented and vulnerable groups, for continued participation in the labor market;
b) the effective use of targeted and well-designed incentives for hiring and job transition, including by considering the appropriate use of wage subsidies and subsidies for hiring new workers and social security contribution incentives to accompany labor market flows across sectors and labor mobility between regions and countries, in light of the opportunities and challenges of the green transition;
c) promotion of entrepreneurship, including enterprises and all other social economy actors, particularly in regions facing transition challenges and, where appropriate, in sectors promoting climate and environmental goals, such as the circular economy, paying particular

26 Council Recommendation 2022/C 243/04, (9) of the Preamble.

attention to women's entrepreneurship; support should combine financial measures, including in the form of grants, loans or equity subsidies, and non-financial measures, including training and advisory services, with particular attention to outreach activities, tailored according to the life cycle stage of the enterprise.

d) stimulating the creation of quality jobs, particularly in the territories most affected by the green transition and, where appropriate, in sectors that promote climate and environmental goals, by facilitating access to finance and markets for micro, small and medium-sized enterprises, particularly those that contribute to climate and environmental goals, with a view to promoting competitiveness, innovation and quality employment;

e) analyzing the impact of the green transition on occupational health and safety and, in this regard, promotingq measures to address new risks or the potential exacerbation of existing risks, taking into account the Commission's June 28, 2021, Communication. "EU strategic framework on occupational safety and health 2021–2027 – Occupational safety and health in a changing world of work";

f) ensure the effective implementation and enforcement of existing regulations on working conditions, particularly in the areas of occupational health and safety, labor organization, and worker involvement, in order to protect fair working conditions and the quality of jobs in the transformation process, including in business activities that contribute to climate and environmental goals;

g) promote the use of socially responsible procurement practices, including through social award criteria that create opportunities for those most affected by the green transition, while promoting green award criteria;

h) ensuring the full and meaningful involvement of employees at all levels and their representatives, including in information and consultation activities and those related to anticipating change and managing restructuring processes, including those related to the green transition, in accordance with the Commission's December 13, 2013

Communication on The EU Quality Framework for Anticipating Change and Restructuring.[27]

It is worth noting that the Recommendation is not binding on Member States but constitutes guidelines that should inform their legislation.[28]

2.6 Recommendations of the International Labor Organization

The International Labour Organization (ILO) has identified a set of key competencies that encompass general, non-job-specific skills essential for workforce adaptation in the context of sustainable development. These competencies include:

1. Environmental awareness and respect, fostering a conscious approach to sustainability in professional activities;
2. A willingness to learn about sustainable development, ensuring continuous engagement with evolving environmental and sustainability principles;
3. Adaptability, enabling employees to acquire both theoretical and practical knowledge of new technologies and processes necessary for greening workplaces;
4. Teamwork skills, emphasizing collaboration within organizations to develop and implement solutions aimed at reducing environmental impact;
5. Flexibility, referring to the ability to adjust to changing conditions and evolving sustainability requirements;
6. Communication and negotiation skills, facilitating the promotion and implementation of sustainability-related changes among colleagues and customers.

27 Council Recommendation 2022/C 243/04, Art. 4.

28 Treaty on the functioning of the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2012, Article 288 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF

These competencies are intended to equip employees with the necessary skills to contribute effectively to the transition toward environmentally sustainable work practices.[29]

3 The Situation in Poland

Poland's economy remains heavily dependent on coal-fired energy, necessitating a fundamental transformation of its energy sector. The most pressing challenge for Poland is the reduction of hard coal's share in electricity generation, which in 2021 accounted for 72.4% of the country's total electricity production.[30]

One of the primary obstacles to aligning Poland's energy sector with the requirements of the European Green Deal is the absence of a transparent district heating policy, which is essential for ensuring the sustainable development of the heating sector. Additionally, Poland's electricity distribution network is insufficiently prepared to accommodate the anticipated structural changes in the energy market. The current grid infrastructure lacks the capacity to efficiently integrate and transmit the increasing volume of electricity generated from renewable sources, significantly hindering the transition to a diversified and sustainable energy mix. Furthermore, the distribution network is not adequately adapted to support localized energy management systems, further impeding the decentralization and modernization of Poland's energy sector.[31]

The *Lewiatan* report indicates that the continued development of sustainable economic activities in Poland could result in the creation of approximately 300,000 new jobs by 2030, particularly in the renewable energy sector,

29 STRIETSKA-ILINA, O., HOFMANN, Ch., DURAN HARO, M., JEON, Sh. Skills for green jobs a global view. *International Labour Office* [online]. Geneva, 2011 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_159585.pdf

30 POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT. Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development. *Instytut Analiz Rynku Pracy* [online]. 2022 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Zmiany-na-rynku-pracy-wynikajce-z-wdraania-koncepcji-zrwnowaonego-rozwoju.pdf

31 Ibid.

nuclear power, and electromobility industries.[32] A key factor in facilitating the smooth adaptation of the Polish economy to the requirements of the European Green Deal is the financial support obtained through the Just Transition Fund and other European Union funding mechanisms. In light of the profound transformations brought about by the energy transition, a critical question emerges: what does the future hold for the Polish labor market?[33]

One of the most significant anticipated developments is the creation of new green jobs, which contribute to environmental protection and climate change mitigation. While there is no uniform methodology for quantifying green jobs at present, they can generally be categorized based on specific industries, well-defined occupational roles, or environmentally sustainable production methods. The energy transition will inevitably lead to the expansion of alternative energy sources, increasing the demand for workers with specialized skills and new competencies.

Significant labor market changes are expected in industries such as traditional power generation (which will require modernization), offshore and onshore wind farms, photovoltaics, coal mining, mass transit, trucking, and construction. Simultaneously, a substantial decline in employment is anticipated in sectors responsible for the highest greenhouse gas emissions, reflecting the shift toward a low-carbon economy.[34]

According to forecasts by the *Confederation of Lewiatan*, the energy transition is expected to bring significant shifts in Poland's labor market across key industries by 2030. The projected changes include:

1. In the energy sector, particularly in mining and quarrying, employment is anticipated to decrease by 87,000 workers, representing a 16% decline compared to 2021.
2. In manufacturing, employment is projected to increase by nearly 50,000 workers, reflecting a 1.6% rise from 2021 levels.

32 KONFEDERACJA LEWIATAN. Green competences and jobs in Poland in the perspective of 2030. *Lewiatan* [online]. 2022, p. 18 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://lewiatan.org/wp-content/uploads/2022/10/zielone_kompetencje.pdf

33 Ibid.

34 Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development, op.cit.

3. In construction, the workforce is expected to remain stable, ranging between 1.2 and 1.25 million employees.
4. In transportation and warehousing, employment is forecasted to grow by approximately 116,000 workers, marking an increase of nearly 11%.[35]

The transition toward a circular economy model will place increasing emphasis on key competencies, particularly expertise and skills related to green solutions, environmental awareness, and pro-environmental behaviors. Additionally, adaptability to new working conditions and soft skills – including behavioral competencies that promote environmental sustainability – will become increasingly valuable in the evolving labor market.[36] From the perspective of the labor market and labor demand, the green transition influences both the total number of jobs in the economy and the structure of employment, affecting industries, occupations, and the required qualifications and competencies. Workforce restructuring is driven by two primary factors. First, there is a decline in demand within industries that are contracting as a result of the green transition, where economic activity is expected to decrease. A prime example is the coal mining sector, which faces a gradual reduction in operations. Second, there is an increase in demand for labor in industries with high potential for green growth, such as renewable energy, construction, and the automotive industry.

Alongside these structural changes, there is also a qualitative transformation in labor market requirements, reflected in the demand for new skills, qualifications, and professional competencies. This shift is evident in two ways. First, new and specialized qualifications (often technical in nature) are becoming essential for green jobs, particularly in sectors undergoing the most rapid transformation. Second, there is a rising need for green competencies with a cross-sectoral application – these are required not only in industries directly linked to the green transition but also in other professions where sustainability considerations are becoming increasingly relevant, such as sustainable facility management and green finance.[37]

35 Green competences and jobs in Poland in the perspective of 2030, op.cit.
36 Green competences and jobs in Poland in the perspective of 2030, op.cit.
37 Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development, op.cit.

In Poland, green competence is defined as a combination of environmental knowledge, technical skills, and pro-environmental attitudes. Intuitively, green jobs can be understood as any form of professional activity that contributes to environmental protection and climate change mitigation.[38]

4 Conclusions

The legal regulations presented in this analysis are a response to the accelerating pace of climate change and environmental degradation. Rooted in the principle of sustainable development, these regulations outline the actions the European Union is prioritizing to transform its member states into a just and thriving society.[39]

In practical terms, achieving these objectives requires decarbonization across nearly all economic sectors by 2050. The energy sector will be the first to undergo significant transformation, as all pathways to climate neutrality involve the complete phase-out of coal. The share of renewable energy sources will have to increase substantially. In agriculture, reducing greenhouse gas emissions will necessitate, among other measures, a decrease in the consumption of animal-based products, given that cattle farming is the largest emitter in this sector. Additionally, developing public transportation systems and promoting the use of electric vehicles will contribute to emission reductions, though these measures will require substantial financial investment.[40]

From Poland's perspective, and in light of the green transition's impact on the national labor market, particular attention is being paid to the effects of decarbonization and the shift away from fossil fuel dominance in energy

38 Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development, op.cit.

39 Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development, op.cit.

40 WIEJSKI, P. Zielony Ład dla Europy – uwarunkowania, narzędzia, perspektywy. *Instytut Spraw Publicznych* [online]. 2019, p. 6 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.isp.org.pl/pl/publikacje/zielony-lad-dla-europy-uwarunkowania-narzedzia-perspektywy; KOZAR, Ł. J. Green jobs. Conditions-identification-impact on the local labor market. *Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego* [online]. Łódź, 2019 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2020/05/Kozar_Zielone_miejsca-pracy-.pdf

production. Poland has outlined plans to increase the share of renewable energy to 30 percent by 2031, phase out solid fuels for heating in urban areas, reduce per capita greenhouse gas emissions to align with the EU average, expand the adoption of alternative-fuel vehicles in road transport, and achieve a recycling rate exceeding 70 percent. Consequently, demand for labor in specific industries is expected to rise.

In the energy sector, there will be a growing need for workers involved in replacing and modernizing energy infrastructure. In coal mining, demand is expected for specialists in the reclamation of post-mining sites and field workers engaged in land restoration projects. Additionally, there will be a high demand for professionals in renewable energy industries, including wind farm designers and component manufacturers, service technicians, photovoltaic system consultants and installers, as well as specialists in the dismantling and disposal of outdated installations.[41]

The concept of a "green job" is commonly assessed based on four key criteria:

1. Outcome of the activity – Is the product or service produced classified as environmentally sustainable?
2. Occupation-specific sustainability – To what extent do the tasks performed by an employee contribute to sustainability?
3. Workstyle and workplace sustainability – Do working conditions support an environmentally conscious lifestyle?
4. Resource efficiency – How sustainable and resource-efficient is the production process?[42]

An increasing number of professions will require green competencies, ranging from environmental awareness and sustainability-oriented behaviors to specialized technical skills relevant to the green economy.[43]

41 LEŚNIAK, G. Zielona transformacja powinna pozytywnie wpłynąć na rynek pracy. *Prawo* [online]. [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.prawo.pl/kadry/zielona-transformacja-a-rynek-pracy-lewiatan,528829.html; TOMASSETTI, P. Energy Transition: A Labour Law Retrospective. *Industrial Law Journal* [online]. 2023, Vol. 52, Issue 1, pp. 34–67 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://academic.oup.com/ilj/article-abstract/52/1/34/6563670

42 Ibid.

43 See more OECD Green Growth Papers 2013, Greener Skills and Jobs for a Law – Carbon Future. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k3v1dtzlxzq-en.pdf?expires=1717526611&id=id&accname=guest&checksum=8DE6BD40B3EF5D765EB258399DF20FB0

The success of these activities requires proactive business engagement and effective social dialogue to ensure that the transition leads to job creation, workforce upskilling, and improved working conditions.[44]

References

CAPONETTI, S. Jobs, Green Deal and Sustainability. *Athens Journal of Law* [online]. 2023, Vol. 9, Issue 2 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.athensjournals.gr/law/2023-02LAW.pdf

FARAH, P.D., NAHTIGAL, M., SVEC, M., ADDANEY, M. Just Energy Transition: Legal Challenges Associated with Coal Phase Out. *Proceedings of the ASIL Annual Meeting* [online]. 2023, Vol. 117, pp. 255–267 [cit. 5. 1. 2025]. DOI: http://doi.org/10.1017/amp.2023.69

GROSZKOWSKA, K. Climate migrations. *Biuro Analiz Sejmowych* [online]. 2020, Issue 12 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/B21188CE33077118C12585F8003DC658/$file/Infos_278.pdf

JENE, K. European Green Deal Strategy and the implications form employment. *Vectors of Social Sciences* [online]. 2022, Issue 3 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://vss.openjournals.ge/index.php/vss/article/view/5888

KOZAR, Ł. J. Green jobs. Conditions-identification-impact on the local labor market. *Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego* [online]. Łódź, 2019 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2020/05/Kozar_Zielone_miejsca-pracy-.pdf

LEŚNIAK, G. Zielona transformacja powinna pozytywnie wpłynąć na rynek pracy. *Prawo* [online]. [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.prawo.pl/kadry/zielona-transformacja-a-rynek-pracy-lewiatan,528829.html

STRIETSKA-ILINA, O., HOFMANN, Ch., DURAN HARO, M., JEON, S. Skills for green jobs a global view. *International Labour Office* [online]. Geneva, 2011 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_159585.pdf

44 LEŚNIAK, G. Zielona transformacja powinna pozytywnie wpłynąć na rynek pracy. *Prawo* [online]. [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.prawo. pl/kadry/zielona-transformacja-a-rynek-pracy-lewiatan,528829.html

TOMASSETTI, P. Energy Transition: A Labour Law Retrospective. *Industrial Law Journal* [online]. 2023, Vol. 52, Issue 1, pp. 34–67 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://academic.oup.com/ilj/article-abstract/52/1/34/6563670?redirectedFrom=fulltext

WIEJSKI, P. Zielony Ład dla Europy – uwarunkowania, narzędzia, perspektywy. *Instytut Spraw Publicznych* [online]. 2019 [cit. 5. 1. 2025]. Available at: https://www.isp.org.pl/pl/publikacje/zielony-lad-dla-europy-uwarunkowania-narzedzia-perspektywy

OTHER SOURCES

COUNCIL OF THE EU. Paris Agreement: Council submits updated NDC on behalf of EU and member states [online]. European Union, 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/16/paris-agreement-council-submits-updated-ndc-on-behalf-of-eu-and-member-states/

Council Recommendation of 16 June 2022 on ensuring a fair transition towards climate neutrality 2022/C 243/04. In: *EUR-Lex* [online]. 2022 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=oj:JOC_2022_243_R_0004

EUROPEAN COMMISSION. Just Transition Fund. *European Commission* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/just-transition-fund_en

EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the European Parliament, The European Council, the Council, the Economic and Social Committee and Committee of the Regions. European Green Deal. In: *EUR-Lex* [online]. 2019 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_19_6691/IP_19_6691_EN.pdf

EUROPEAN COMMISSION. The effects of climate change. *European Commission* [online]. 2024 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_pl

EUROPEAN PARLIAMENT. What is carbon neutrality and how can it be achieved by 2050? *European Union* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20190926STO62270/what-is-carbon-neutrality-and-how-can-it-be-achieved-by-2050

EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION. Adapting to climate change in the context of the world of work. *ETUC* [online]. 2020 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.etuc.org/en/adaptation-climate-change

KONFEDERACJA LEWIATAN. Green competences and jobs in Poland in the perspective of 2030. *Lewiatan* [online]. 2022 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://lewiatan.org/wp-content/uploads/2022/10/zielone_kompetencje.pdf

INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. Climate change 2023. Synthesis Report. Intergovernmental panel on climate change. *IPCC* [online]. 2023 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf

INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE. Global Warming of 1.5 °C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change. *IPCC* [online]. 2018 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SR15_Full_Report_HR.pdf

OECD. Greener Skills and Jobs for a Law – Carbon *Future. Green Growth Papers* [online]. 2013. [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k3v1dtzlxzq-en.pdf?expires=1717526611&id=id&accname=guest&checksum=8DE6BD40B3EF5D765EB258399DF20FB0

POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT. Changes in the labour market resulting from the implementation of the concept of sustainable development. *Instytut Analiz Rynku Pracy* [online]. 2022 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Zmiany-na-rynku-pracy-wynikajce-z-wdraania-koncepcji-zrwnowaonego-rozwoju.pdf

Regulation (EU) 2020/852 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, amending Regulation (EU) 2019/2088. In: *EUR-Lex* [online]. 2020 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng

Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 ("European Climate Law"). In: *EUR-Lex* [online]. 2021 [cit. 21. 2. 2025]. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj/eng

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations* [online]. 2015 [cit. 30. 1. 2025]. Available at: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf

Treaty on the functioning of the European Union. In: *EUR-Lex* [online]. 2012 [cit. 21. 2. 2025]. Available at: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF

Contact – e-mail

witoszko@uwb.edu.pl

Vědecká redakce MU
prof. PhDr. Jiří Hanuš, Ph.D. (předseda);
doc. Ing. Pavel Bobáľ, CSc.; doc. Mgr. Pavel Caha, Ph.D.;
Mgr. Michaela Hanousková; prof. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.;
doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.; prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.;
prof. PhDr. Tomáš Janík, Ph.D., M.Ed.; prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.;
PhDr. Alena Mizerová; doc. Mgr. Markéta Munzarová, Dr. rer. nat.;
doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.; Ing. Zuzana Sajdlová, Ph.D.;
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; prof. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.;
doc. Ing. Rostislav Staněk, Ph.D.; prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.;
doc. JUDr. PhDr. Robert Zbíral, Ph.D.

Ediční rada PrF MU
doc. JUDr. PhDr. Robert Zbíral, Ph.D. (předseda);
Mgr. Bc. Luboš Brim, Ph.D.; Mgr. David Čep, Ph.D.;
JUDr. Mgr. Jakub Harašta, Ph.D.; doc. JUDr. Michal Janovec, Ph.D.;
JUDr. Bc. Terezie Smejkalová, Ph.D.; doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.;
JUDr. Dominik Židek, Ph.D.

COFOLA 2024

část 10 – Aktuální výzvy energetického a klimatického práva a politiky / Contemporary Challenges in Energy and Climate Law and Policy
Sborník příspěvků mladých právníků, doktorandů a právních vědců

Mgr. Martin Švec, Ph.D. (ed.)

Vydala Masarykova univerzita
Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno
v roce 2024

Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity
Edice Scientia, sv. č. 770

1., elektronické vydání, 2024

ISBN 978-80-280-0704-1 (online ; pdf)
www.law.muni.cz

ISBN 978-80-280-0704-1

MUNI
PRESS

MUNI
LAW